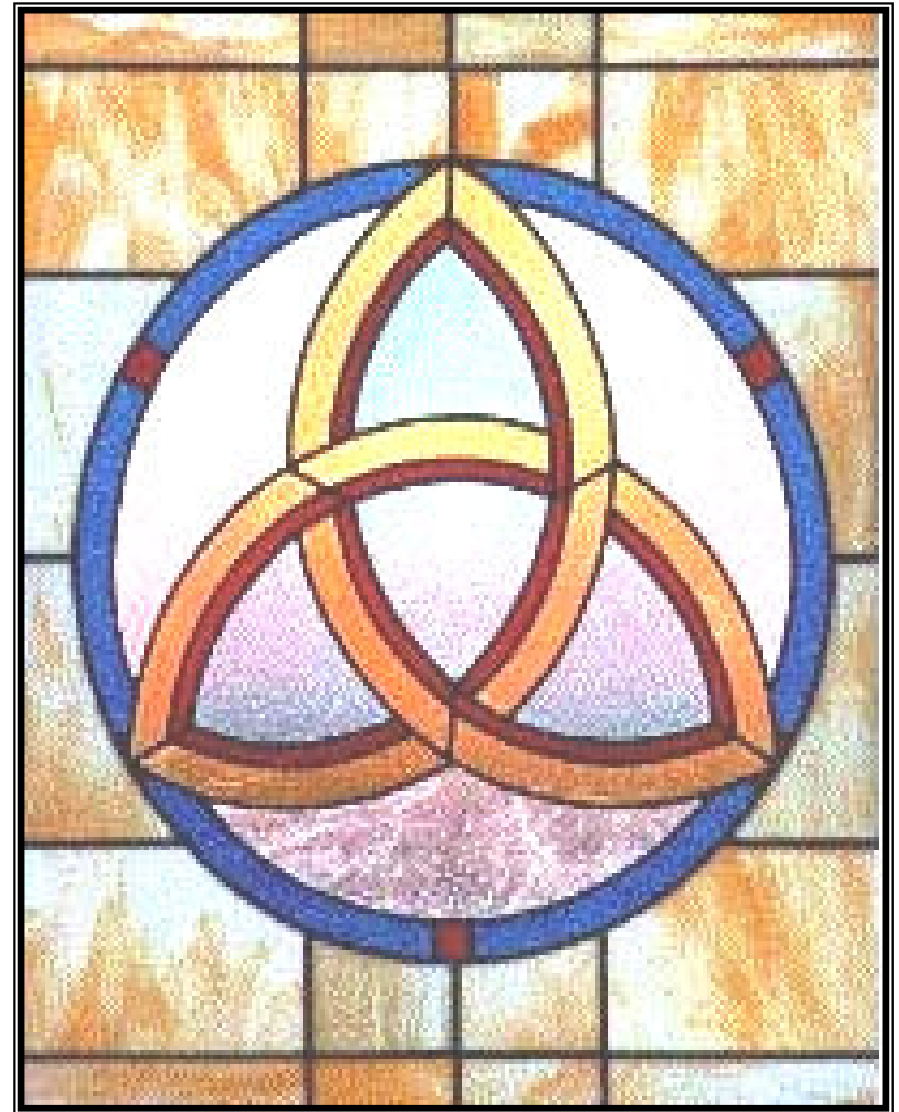

የአስተምህሮተ ሥላሴ
መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት

የአስተምህሮተ ሥላሴ
መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት

የክስተምህሮተ ሥላሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት

የመልእክት ሣጥን ቁጥር 23045፤ ኮድ 1000
አዲስ አበባ፤ ኢትዮጵያ

- ❑ ርእሰ - የክስተምህሮተ ሥላሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት
- ❑ ጸሓፊ - ተስፋዬ ሮበሌ
- ❑ አሳታሚ - ተስፋ ዐቃብያነ ክርስትና ማኅበር
- ❑ መብቱ በሕግ የተጠበቀ ነው 1998 ዓ.ም
- ❑ ያለ አሳታሚው ፈቃድ አባዝቶ ማሳተምም ሆነ የተወሰነን ክፍል በተለያዩ መንገዶች ማራባት/ማባዛት በጥብቅ የተከለከለ ነው። በማንኛውም መልኩ መረጃ ለመውሰድ ከተፈለገ በትክክል ሥርዐቱን ጠብቆ ሊጠቀስ፣ በግርጌ ማስታወሻ ሊመላከት ይገባዋል።
- ❑ ልዩ መግለጫ ካልቀረበ በስተቀር፣ የተከተለው የጐርጐሮሳውያኑን የዘመን አቈጣጠር ሲሆን፣ ጥቅሶቹ የተወሰዱት የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር በ1954 ዓ.ም ያሳተመውን የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም ነው።
- ❑ ቀደምት ወይም ደኅርት የቤተ ክርስቲያን አባቶችን ስም በተመለከተ፣ በአማርኛ የተጻፉ ጥንታዊ የብራና ጽሑፎችን ስያሜ ተከትለናል።
- ❑ ጥያቄ፣ አስተያየትም ሆነ ሒስ ካልዎ ለጸሓፊው በሚከተለው አድራሻ ይጻፉ፡-

ተስፋ ዐቃብያነ ክርስትና ማኅበር
የመልእክት ሣጥን ቁጥር 23045፤ ኮድ 1000
አዲስ አበባ፤ ኢትዮጵያ

ሪፖርት

- ❑ Title – The Biblical Basis of the Trinity
- ❑ Author - Tesfaye Robele
- ❑ Publisher - The Evangelical Society For Apologetics (TESFA)
- ❑ Copyright 2005 - The Evangelical Society For Apologetics (TESFA)
- ❑ All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means-electronic, mechanical, photocopying, or other wise-without the prior written permission of the publisher and copyright owner.

The Evangelical Society For Apologetics (TESFA)
Post Office Box 23045, Code 1000
Addis Ababa, Ethiopia.

E-mail: apologetics@ethionet.et

tesfa_apologetics@yahoo.com

tesfaye_robele@yahoo.com

- Comments, questions, and criticisms of this book are welcome. Please address all correspondence to the above address.

- አባሪ 2
- አባሪ 3
- አባሪ 4

ማውጫ

- መግቢያ፡ እግዚአብሔር ምን ይመስላል? 1
- ሥላሴ የሚለው ቃል ምን ትርጉም ይወክላል? 2
- ትምህርተ ሥላሴን ለማብራራት የምንጠቀሳቸው ምሳሌዎች 10
- ትምህርተ ሥላሴ በዓለም ሃይማኖቶችና በመናፍቃን እይታ 11
- ቅድመ ገብኤ ኒቂያ አበው ስለሥላሴ ምን ይላሉ? 15
- የቅዱሳት መጻፍት የአፈታት ጥበብና ትምህርተ ሥላሴ 20
- የአስተምህሮተ ሥላሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት—ተዋፅኦአዊ ጥናት 23

I. እግዚአብሔር አንድ ነው (አንድ እግዚአብሔር ብቻ አለ)

II. ይህ አንዱ አምላክ በብሉይ ኪዳን ያህዌ በሚል ስም ይታወቅ ነበር

III. እግዚአብሔር ፍጹም ልዩና የሰዎች አእምሮ ከሚረዳው በላይ ምጡቅ ነው

IV. እግዚአብሔር አንድ አካል ነውን?

V. የኢየሱስ ክርስቶስ አባት እግዚአብሔር አብ ነው

VI. ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ነው

VII. መንፈስ ቅዱስ እግዚአብሔር ነው

VIII. አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ በአካል ሦስት ናቸው።

IX. ማጠቃለያ፡- መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ሥላሴ ያስተምራል

X. አስተምህሮተ ሥላሴ በእምነት አስተምህሮ ላይ ምን ለውጥ ያመጣል?

- አባሪ 1

የመጽሐፉ መታሰቢያነት

በወንጌል ሥራ እጅግ ትጉህ ለነበረውና በቅርቡ ወደ ጌታ ለሄደው
ለወንድም አሕመድ መሐመድና
ለባለቤቱ ርግባብ ብርሃነ

“ክርስቶስን ተስፋ ያደረግነው ለዚህች ሕይወት ብቻ ከሆነ፣ ከሰው
ሁሉ ይልቅ የምናሳዝን/ምስኪኖች ነን። ነገር ግን ክርስቶስ
ላንቀላፉት ሁሉ በኩራት ሆኖ በእርግጥ ከሙታን ተነሥቶአል”

(1 ቆሮንቶስ 15፡19-20)

“የቅዱሳኑ ሞት በእግዚአብሔር ፊት የተከበረ ነው”

(መዝሙር 116፡16)

ጌጃጌጃጌጃጌጃጌ

ምስጋና

ይህን መጽሐፍ በማዘጋጀት ጊዜ ውድ ጊዜያቸውን መስዋዕት በማድረግ፣ ረቂቁን በማንበብ ጠቃሚ አስተያየት የሰጡኝን እንዲሁም ከበርካታ ስሕተት የታደጉኝን ሰዎች ማመስገን እወዳለሁ። እንዲያም ሆኖ በመጽሐፉ ላይ ስሕተት ቢገኝ፣ የስሕተቱ ተወቃሽ እኔው ጸሐፊው እንጂ እነዚህ ሰዎች አይደሉም—አስተያየቶችን ሁሉ አላካተትሁምና። ቀሲስ ሙሉጌታ ታደሰ፣ አቶ ንጉሤ ቡልቻ፣ አቶ ማሞ ገበረ መስቀል፣ መጋቢ በቀለ ወልደ ኪዳን፣ አቶ ምኒልክ አስፋው፣ አቶ ካሱ በላቸው። እግዚአብሔር ያክብርልኝ፣ ዕድሜና ጤና ይስጥልኝ።

የአስተምህሮተ ሥላሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት—ተዋዕኦዊ ጥናት

መግቢያ

እግዚአብሔር ምን ይመስላል?

በተለያዩ ቦታና ጊዜ ሰዎች የራሳቸውን አምላክ ሲፈጥሩና ለፈጠሯቸውም አማልክት ሲሰግዱ ይታያል። ታዲያ የእነዚህን አማልክት ቅርጽ የሚወስነው እነዚህን ጣዖታት የሚያበጀው ቀራጺ ወይም አንጥረኛ ወይም ደግሞ ጠራቢ ነው። በልቡና በአእምሮው እንዳሰበው አድርጎ “አምላክ” የሚለውን ይቀርጽዋል። ይህም “አምላክ” የቀራጺውን፣ የአንጥረኛውን ወይም የጠራቢውን ልብና አስተሳሰብ በመወከል ሲመለከትና ሲወደስ ይኖራል።

መጽሐፍ ቅዱስን በምናጠናበት ጊዜ ስለ እግዚአብሔር በምንማረው ትምህርት፣ እግዚአብሔርን ፍጹም ልንረዳውም ሆነ ልንጨብጠው (እንዲህ

ወይም እንዲያ ነው ብለን ልንገምተው) አለመቻላችንን ነው። በተለይ አዲስ ኪዳን ስለ አብ፣ ስለ ወልድና ስለ መንፈስ ቅዱስ የሚያስተምረው ትምህርት ከግንዛቤያችን ፍጹም የላቀ የመሆኑ ጉዳይ፣ እግዚአብሔርን በተመለከተ የምንሰጠው መልስ መጽሐፍ ቅዱስን ብቻ ማእከል ያደረገ እንዲሆን ግድ ይላል። በዚህ አነስተኛ መጽሐፍ ስለ እግዚአብሔር የምንነጋገረው ብሉያትና ሐዲሳት የእግዚአብሔርን ማንነት በገለጡልን መጠን ብቻ እንዲሁም ሐሳብንና ፈቃድን ለአምላክ ቃል ባስገዛና ቅዱሳት መጻሕፍት በጉዳዩ ላይ ምን ይላሉ በሚል ትሑት መንፈስ ሊሆን ይገባል።

ከዚህ በመቀጠል የምንመለከተው ተዋዕኦዊ¹ ጥናት፣ ትምህርተ ሥላሴን በአሰሳ መልክ የሚቃኝ ነው። በዚህ ጥናት ላይ የቀረቡትን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ክፍሎች በተመለከተ፣ ሰፊ ማብራሪያ አልተሰጠም፤ ይህ እንዲሆን የተፈለገበት ምክንያት፣ አስተምህሮውን አስመልክቶ የሚቀርቡትን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ማስረጃዎች በብዛት ለማቅረብ ስለ ተፈለገ ነው። በዚህ ጥናት ከሰባት መቶ በላይ የሚሆኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በአስረጅነት የቀረቡ ሲሆን፣ እነዚህም እማኞች ከሃያ ሰባቱ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት መካከል፣ ከሃያ ስድስቱ መጻሕፍት የተወሰዱ ናቸው። ይህን ተዋዕኦዊ ጥናት ከመጀመራችን በፊት ለጥናታችን ጥሩ መደላድል እንዲሆንን፣ ከርእስ ጉዳዩ ጋር ተዛማጅ የሆኑና ተዘውትረው የሚነሡትን ጥያቄዎች እንመልከት።

¹ ተዋዕኦዊ፣ አስተዋዕኦ/አስተዋፃኢ ከሚለው የግእዝ ቃል የተወሰደ ነው። ቃሉ ግሥ ወይም ቅጽል በመሆን ሊያገለግል ይችላል። የአንድን ትምህርት ወይም ሙግት ወይም ደግሞ ሀሳብ መንደርደሪያና ድምጻጫ መሠረታዊ ውቅር ምን እንደሚመስል የሚገልጽ አጭር ጽሑፍ ተዋዕኦ ይባላል። በዚህ ትርጉሙ መሠረት Outline ከሚለው የእንግሊዝኛ ቃል ጋር ተመሳሳይ ትርጉም ይጋራል። ተዋዕኦዊ ጥናት የሚለው ሐረግ outline study የሚለውን የእንግሊዝኛ ቃላት በሚወክል መልኩ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ጥቅም ላይ ውሏል። የዚህ ጽሑፍ አቅራቢ፣ “የአስተምህሮተ ሥላሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ፣ ታሪካዊና ሥነ አመክንዮአዊ መሠረት” በሚል ርእስ ወደ 350 ገጽ ያለው መጽሐፍ በማዘጋጀት ላይ ሲሆን፣ በዚህ መጽሐፍ የአስተምህሮተ ሥላሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ፣ ታሪካዊና ሥነ አመክንዮአዊ መሠረት ሰፊ ቦታ ተሰጥቶታል።

ሥላሴ የሚለው ቃል ምን ትርጉም ይወክላል?

ክርስትና አሐዱ አምላክ ብሎ የሚያምን ሃይማኖት (monotheism) ነው። በዚህም ከይሁዲና ከእስልምና ሃይማኖት ጋር ተመሳሳይ አቋም ይጋራል፤ ነገር ግን የክርስትና አሐደ አምላክ እምነት፤ ከእነዚህ ሃይማኖቶች የሚለይበት ነጥብ አለው። በክርስትና እምነት እግዚአብሔር አንድ ነው፤ ሦስት አካላት ግን አሉት፤ እነርሱም አብ፤ ወልድ፤ መንፈስ ቅዱስ ናቸው።

የሥላሴ አስተምህሮ የተቀዳው ከመጽሐፍ ቅዱስ ቢሆንም፤ አስተምህሮው ሙያዊ ቃላት ተበጅተውለት ደርዝ ባለው መልክ የቀረበው፤ ከብዙ ዓመት በኋላ ነው። “ትሪያስ” የሚለውን የግሪክ ቃል 168-183 ዓ.ም ባሉት ጊዜያት ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀመው ቴዎፍሎስ (Theophilus) የተባለው የቤተ ክርስቲያን አባት ሲሆን፤ 220 ዓ.ም ላይ “ትሪኒታስ” የሚለውን የላቲን ቃል ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀመው ደግሞ ጦርጡልያን (Tertullian) ነው። ሥላሴ ለሚለው ቃል የእንግሊዝኛው አቻ ቃል “Trinity” የሚለው ሲሆን፤ ቃሉ “tri” ወይም “ሦስት” እና “unity” ወይም “ኅብረት/አንድነት” ከሚሉት ሁለት የላቲን ቃላት የመጣና አንድ ቃል ሆኖ በተገናኝ የሚነበብ (“tri” + “unity”) ነው።

እንዳንድ ሰዎች “ሥላሴ” የሚለው ቃል መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስለማይገኝ፤ የ“ሥላሴ” አስተምህሮ መጽሐፍ ቅዱሳዊ አይደለም ይላሉ። ይህ ስሕተት ነው። “ሥላሴ” የሚለው ሙያዊ ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አለመገኘቱ ሁላችንንም ሙሉ ለሙሉ የሚያስማማ ጉዳይ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ስለ አብ፤ ስለ ወልድና ስለ መንፈስ ቅዱስ ሰፊ ትምህርት እስካለው ድረስ፤ “ሥላሴ የሚለው ቃል መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስለሌለ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ አብ፤ ስለ ወልድና ስለ መንፈስ ቅዱስ ትምህርት የለውም” ማለት አይቻልም። ይህን መሰሉን የሙግት ነጥብ በመያዝ፤ “ግብረ ሰዶም”፤ “ውርጃ”፤ “ጫት መቃም”፤ “የወሲብ ሥዕሎችን መመልከት”፤ “አደንዛዥ ዕዎችን መጠቀም” ወዘተ የሚሉት ቃላት በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስለማይገኙ፤ ቃለ እግዚአብሔር እነዚህን ነገሮች አልኩነትም ወይም በእነዚህ ነገሮች ላይ የሥነ

ምግባር ትምህርት የለውም ማለት በፍጹም አይቻልም። ክርስቲያን ነኝ የሚል ማንኛውም ሰው ወይም በየትኛውም “ቤተ ክርስቲያን” ጥላ ሥር የተጠለለ ሰው፤ እነዚህ ነገሮች በቃለ እግዚአብሔር የተኩነት ናቸው የሚል የጸና አቋም አለው። መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እነዚህ ርእሰ ጉዳዮች የማያወላዳ መመሪያ እንዳለው ያውቃልና ነው።

ከላይ የጠቀስናቸውን ቃላት ጨምሮ ትምህርተ ክርስቶስ፤ መጽሐፍ ቅዱስ፤ ነገረ ፍጻሜ፤ አምላክ ገዝ (theocracy) ወዘተ የሚሉት ቃላት መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንደማይገኙ ሁሉ፤ “ሥላሴ” የሚለውም ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አይገኝም። እነዚህ ቃላት መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ተጽፈው አይገኙም ማለት ደግሞ፤ እነዚህ ቃላት የወከሏቸው ትምህርቶች መጽሐፍ ቅዱሳዊ አይደሉም ማለት አይደለም። በቃለ እግዚአብሔር ተፈትሸው እስካልወደቁ ድረስ። አንድ ሰው እነዚህን ሙያዊ ቃላት አለመቀበል ይችላል፤ ሙያዊ ቃላቱን እስካልተቀበለሁ ድረስ ቃላቱ የወከሏቸውን ትምህርቶችም አልቀበልም ማለት ግን ስሕተት ነው። ሥላሴ የሚለው ቃል የሚወክለውን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ትምህርት ክዶ የእግዚአብሔር ወገን ነኝ ወይም የዘላለም ሕይወት አለኝ የሚል አስተሳሰብ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ድጋፍ የለውም። ጦርቱሊያን “ሥላሴ” እንዲሁም “አካል” የሚለውን ቃል በሥራ ላይ ሲያውል፤ ቃሉ የሚወክለው ትርጉም እንደሚከተለው ነው። ሥላሴ ማለት አብ፤ ወልድና መንፈስ ቅዱስ በአካል ሦስት በአምላክነት ወይም በባሕርይ አንድ መሆናቸውን የምንገልጽበት ቃል ነው። የቃሉ አገባብ አንድነትንም ሦስትነትንም በአንድ ጊዜ ማስረዳቱ ነው።

በክርስቲያናዊ አስተምህሮ በተለይ ደግሞ በሥላሴ አስተምህሮ ውስጥ “አካል” ማለት የስሜት፤ የፈቃድና የዕውቀት መኖር ስለሆነ ስሜት፤ ፈቃድና ዕውቀት የሌለውን አካል ማለት አንችልም። መላእክት አካል አላቸው የሚባለው፤ ባይዳሰሱና ባይታዩም (ረቂቃን ፍጥረታት ቢሆኑም) እንኳ ይህን መስፈርት ስለሚያሟሉ ነው። እግዚአብሔር አብ አካል አለው ወይም መንፈስ ቅዱስ አካል አለው ሲባል ይዳሰሳል/ይጨበጣል ወይም ይታያል ማለት ሳይሆን፤ የራሱ የሆነ ስሜት፤ ፈቃድና ዕውቀት አለው ማለት ነው። ሰው

አካል አለው የሚባለው ቀላሳዊ ባሕርይ ኖሮት ስለሚታይና ስለሚዳሰስ ሳይሆን፤ የአካል መስፈርት የሆኑትን ስሜት፣ ፈቃድና ዕውቀት ገንዘቡ ስለደረጋቸው ነው።

ሥላሴ የሚለው ቃል ከቋንቋ ረገድ (በአማርኛ) ያለውን ትርጉምና በነገረ መለኮት ትምህርት ውስጥ ያለውን ፍቺ ወደ መቃኘቱ እንዝለቅ።

ቋንቋዊ ፍቺው

ሥላሴ የሚለው ቃል የነገረ መለኮት ቃል እንደ መሆኑ መጠን፤ ቃሉ በአብዛኛው መጤን ያለበት ከቋንቋ አኳያ ሳይሆን ከነገረ መለኮት አኳያ ነው። በተለይ የሥላሴ አማካኝነት ቃሉን እንዴት ይመለከቱታል የሚለው ጉዳይ መሠረታዊ ይሆናል። ይህ እንዳለ ሆኖ የቋንቋ ምሁራንስ ቃሉን እንዴት ተረድተውት ነበር የሚለውን ጉዳይ መመልከት ቢያንስ ቃሉ መፈታት ያለበት በነገረ መለኮት ትርጉሙ ነው የሚለውን አቋም ያጸናልናል።

ስመ ጥር የሆኑት የአማርኛ መዝገበ “ቃላት” ሥላሴ የሚለውን ቃል በሚከተለው መልኩ ይፈቱታል፡-

ሥላሴ፤ እግዚአብሔር በአካል፤ በስም፤ በግብር፤ የሦስትነቱ መገለጫ ስም²።

ሥሉስ፤ በአካሉ ሦስት የሆነ አምላክ³።

ሠለስ፤ ሥላሴ የሚባሉ አብን፤ ወልድን፤ መንፈስ ቅዱስን በሦስት አካል ከፍሎ በመለኮት፤ በባሕርይ፤ በመንግሥት፤ በፈቃድ አንድ አድርጎ አዋሐደ። ሦስት አካላትን አመነ⁴።

² አማርኛ መዝገበ ቃላት፤ የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ጥናትና ምርምር ማዕከል፤ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት፤ 1993፤ አዲስ አበባ። ገጽ 106።

³ ደስታ ተክለ ወልድ፤ ዐዲስ አማርኛ መዝገበ ቃላት፤ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት፤ 1962፤ አዲስ አበባ። ገጽ 886።

ሥሉስ ቅዱስ፤ በሦስትነት ያለ ቅዱስ አካላት የማይለያይ ባሕርያ ሥላሴ። ቅዱሳን ባሕርያት አካላት አብ፤ ወልድ፤ መንፈስ ቅዱስ⁵።

በአማርኛ ቋንቋ ሊቃውንት ዘንድ መልካም ስም ያላቸው እነዚህ መዝገበ ቃላት፤ ሥላሴ የሚለውን ቃል የፈቱት በነገረ መለኮት ካለው አጠቃቀም ጋር በተጣጣመ መንገድ እንደ ሆነ እንመለከታለን።

ነገረ መለኮታዊ አገባቡ

የጥንት የቤተ ክርስቲያን አባቶችን አስተምህሮ የያዘውና የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን፤ “ሃይማኖተ አበው” በሚል ርእስ ያሳተመችው ስመ ጥር መጽሐፍ፤ ትምህርተ ሥላሴን በዚህ መንገድ ይገልጻል፤

“በምስጢረ ሥላሴ እግዚአብሔር በስም፤ በግብር፤ በአካል ሦስት፤ በባሕርይ፤ በመለኮት፤ በህልውና አንድ መሆኑን እየገለጠ አብ፤ ወልድ፤ መንፈስ ቅዱስ አንድ አምላክ መሆኑን እየሰበከ አንድ ገጽ የሚሉ አይሁድንና ሰባልዮስን፤ እስማኤላውያንን ወልድ ፍጡር የሚል አርዮስን፤ መንፈስ ቅዱስ ሕጹጽ የሚል መቅደንዮስን ሌሎችንም መናፍቃንን ከነወገኖቻቸው ይቃወማል”⁶።

ከዚህ ገለጻ ልብ ልናደርገው የሚገባን ቀላም ነገር፤ “ሦስት” የሚለው ቃል ስምን⁷፤ ግብርን⁸ና አካልን⁹ የሚያመለክት ሲሆን፤ “አንድ” የሚለው ቃል ደግሞ ባሕርይን፤ መለኮትንና ህልውናን ያመለክታል።

⁴ ተስማ ግጽው፤ ከሣቴ ብርሃን የዐማርኛ በዝገበ ቃላት፤ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት፤ 1962፤ አዲስ አበባ። ገጽ 175።

⁵ ዝኒ ከማሁ።

⁶ ሃይማኖተ አበው፤

⁷ አብ፤ ወልድና መንፈስ ቅዱስ ተብሎ እንደማይጠራው ሁሉ፤ ኢየሱስ ክርስቶስም አብና መንፈስ ቅዱስ ተብሎ አይጠራም። መንፈስ ቅዱስም ወልድና/ኢየሱስ ክርስቶስና አብ ተብሎ አይጠራም ማለት ነው።

⁸ የሥላሴ አካላት የተለያዩ ግብር/ሥራ አላቸው። እግዚአብሔር አብ የሚከተሉትን ሥራዎች ይሠራል/ሠርቶአል፡- 1) ዓለማትን መፍጠር (1ቆሮንቶስ 8÷6፤ ራእይ 4÷11)፤ 2) መለኮታዊ መገለጥ መስጠት (ራእይ 1÷1)፤ 3) ድኅነት/ድነት መስጠት (ዮሐንስ 3÷16-17)፤ እንዲሁም 4) ኢየሱስ ክርስቶስ ሰው ሆኖ በሠራቸው ሥራዎች ውስጥ ተካፋይ መሆን (ዮሐንስ 5÷17፤ 14÷10)። እግዚአብሔር አብ የእነዚህ ሥራዎች **ቀዳማይ አመንጪ** (initiator) ነው።

አብ የሚሠራቸውን ሥራዎች የሠራው በኢየሱስ ክርስቶስ **አማካይነት** ነው፡- 1) ዓለማትን መፍጠርና ዓለማትን ደግፎ መያዝ (1ቆሮንቶስ 8÷6፤ ዮሐንስ 1÷3፤ ቄላስይስ 1÷16-17)፤ 2) መለኮታዊ መገለጥ መስጠት (ዮሐንስ 1÷1፤ ማቴዎስ 11÷27፤ ዮሐንስ 16÷12-15፤ ራእይ 1÷1)፤ እንዲሁም 3) ድኅነት/ድነት መስጠት (2ቆሮንቶስ 5÷19፤ ማቴዎስ 1÷21፤ ዮሐንስ 4÷42)። ኢየሱስ ክርስቶስ የአብ **ወኪል** (agent) ነው የሚባለበት ምክንያት፤ እግዚአብሔር አብ እነዚህን ሥራዎች የሠራው በኢየሱስ ክርስቶስ **አማካይነት** ስለሆነ ነው።

እግዚአብሔር አብ የሚከተሉትን ሥራዎች የሠራው በመንፈስ ቅዱስ **ኃይል** ነው፡- 1) ዓለማትን መፍጠርና ዓለማትን ደግፎ መያዝ (ዘፍጥረት 1÷2፤ ዮሐንስ 26÷13፤ መዝሙር 104÷30)፤ 2) መለኮታዊ መገለጥ መስጠት (ዮሐንስ 16÷12-15፤ ኤፌሶን 3÷5፤ 2ጴጥሮስ 1÷21)፤ **3) ድኅነት/ድነት መስጠት** (ዮሐንስ 3÷6፤ ቲቶ 3÷5፤ 1ጴጥሮስ 1÷2)፤ እንዲሁም 4) በኢየሱስ ክርስቶስ ሥራ ውስጥ ተካፋይ መሆን (ኢሳይያስ 61÷1፤ ሐዋርያት ሥራ 10÷38)።

በሁሉ ቦታ መገኘት፤ ሁሉን ማወቅ፤ ሁሉን መቻል፤ ፈጣሪነት ወዘተ የሚሉት መለኮታዊ ባሕርያት አብ፤ ወልድና መንፈስ ቅዱስ በእኩል የሚጋሩት ባሕርያት ናቸው። ይህ ባሕርይ እንዳለ ሆኖ አብ፤ ወልድና መንፈስ ቅዱስ የሥራ ክፍፍል አላቸው። “አብ ወላዲ፤ ወልድ ተወላዲ፤ መንፈስ ቅዱስ ሠራጺ ነው” የሚባለውም በሥላሴ አካላት መካከል የተለያዩ ግብር/ሥራ እንዳለ ለማሳየት ነው። [አብ ወላዲ፤ ወልድ ተወላዲ ነው ሲባል፤ በአብና በወልድ መካከል ዘላለማዊ **ግንኙነት** እንዳለ ለማሳየት እንጂ፤ አብ የነበረበት ወልድ ግን ያልነበረበት ዘመን/ጊዜ ነበር ማለት እንዳልሆነ ልብ ይሏል። አብና ወልድን በተመለከተ ያለው “አባትነት”ና “ልጅነት”፤ ጊዜን ሳይሆን ግንኙነትን እንደሚያመለክት መዘንጋት የለበትም]። አብ ዓለምን ስለወደደ አንዲያ ልጁን ሰጠን፤ ወልድ ዓለምን ስለወደደ የነጠላታችንን ዕዳ

አንድ ነገር በተወሰነ ትርጉሙ፤ ሁኔታና ጊዜ አንድና ሦስት መሆን አይችልም። ስለዚህ “አንድ” እንዲሁም “ሦስት” የሚሉት ቀላል ቃላት የተለያዩ ትርጉሞችን የሚወክሉ ስለሆነ፤ ትምህርተ ሥላሴ ውስጥ የአመክንዮ መጣረስ/ግጭት ሊኖር አይችልም። ብዙ ሰዎች ይህን ጉዳይ በወል ማስተዋል ሲያቅታቸው፤ በትምህርተ ሥላሴ ውስጥ ተቃርኖ አለ ብለው ያስባሉ። የሥላሴ አስተምህሮ በሚከተሉት አምስት መሠረታዊ ነጥቦች ላይ የተመሠረተ ነው።

1. መጽሐፍ ቅዱስ፤ እግዚአብሔር አንድ ብቻ እንደ ሆነ ያስተምራል (ዘዳግም 4÷35፤ 39፤ 32÷39፤ 2ሳሙኤል 22÷32፤ ኢሳይያስ 37÷20፤ 43÷10፤ 44÷6-8፤ 45÷5፤ 14፤ 21-22፤ 46÷9፤ ዮሐንስ 5÷44፤ ሮሜ 3÷30፤ 16÷27፤ 1ቆሮንቶስ 8÷4-6፤ ገላትያ 3÷20፤ ኤፌሶን 4÷6፤ 1ጢሞቴዎስ 1÷17፤ 2÷5፤ ይሁዳ 25)።
2. መጽሐፍ ቅዱስ፤ አብ ፍጹም አምላክ እንደ ሆነ ያስተምራል (ዮሐንስ 17÷3፤ 1ቆሮንቶስ 8÷6፤ 2ቆሮንቶስ 1÷3፤ ኤፌ1÷3፤ 1ጴጥሮስ 1÷3)።

በመክፈል የእግዚአብሔር ልጆች እንድንሆን አደረገ፤ መንፈስ ቅዱስ፤ ክርስቶስ ወደ ፈጸመው ወጃዊ ሥራ አመጣን፤ በነጠላታችን እንድንናዘዝ፤ ክርስቲያናዊ ኑሮን እንድንኖር፤ መንፈሳዊ ፍሬዎችን እንድናፈራ፤ ሕይወታችንን እንደ እግዚአብሔር ቃል እንድናስተዳድር ወዘተ የሚያስችለን ደግሞ መንፈስ ቅዱስ ነው። የነጠላታችንን ዕዳ ለመክፈል በመስቀል ላይ ደሙን በማፍሰስ ሕይወቱን የሰጠን አብ ወይም መንፈስ ቅዱስ ሳይሆን **ወልድ** ነው። ድኅነትን/ድነትን መስጠት የእግዚአብሔር ባሕርይ ነው። ስለዚህ እግዚአብሔር አብ በመስቀል ላይ ሞቶልናል ማለት ግን ትልቅ ስሕተት ነው። በሥላሴ መካከል ያለውን የግብር/የሥራ ልዩነት ስለሚያዘባ፡ “የሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን” በመባል የሚጠራው መናፍቃዊ ድርጅት “አብ፤ ኢየሱስ የሚባለውን ሰው ሥጋ በመልበስ፤ በመስቀል ላይ ተስቅሏል” ይላል። ይህ አብ ለነጠላታችን ተሠቃየ “ፓትሮፓሽኒዝም” [“ፓቲር” (አባት) እና “ፓሽን” (መከራ፤ ሥቃይ) ከሚሉት ሁለት የግሪክ ቃላት የተገኘ ነው] የሚለው የሰባልዮስ ኑፋቄ ነው። ይህ ኑፋቄ በጉባኤ ኒቂያ ተወግዞአል፤ “ውጉዝ ከመሰባልዮስ”።

⁹ አካል ማለት የሰሜት፤ የፈቃድና የዕውቀት መኖር እንጂ፤ የመጨበጥ/የመዳሰስ ወይም የመታየት ጉዳይ እንዳልሆነ ልብ ይላል።

3. መጽሐፍ ቅዱስ፣ ወልድ/ኢየሱስ ክርስቶስ ፍጹም አምላክ እንደ ሆነ ያስተምራል (ኢሳይያስ 9÷6፣ ዮሐንስ 1÷1፣ ዮሐንስ 1÷18፣ 20÷28፣ ዮሐንስ 14፣ ሥራ 20÷28፣ ሮሜ 20÷28፣ ቲቶ 2÷13፣ ዕብራውያን 1÷8፣ 1ጴጥሮስ 1÷1፣ 1ዮሐንስ 5÷20)።
4. መጽሐፍ ቅዱስ፣ መንፈስ ቅዱስ ፍጹም አምላክ እንደ ሆነ ያስተምራል (ሐዋርያት ሥራ 5÷3-4፣ 2ቆሮንቶስ 3÷17-18)።
5. መጽሐፍ ቅዱስ፡- አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ የተለያዩ አካል እንዳላቸው ያስተምራል። ይህ ማለት፡-
 - ሀ. ኢየሱስ ክርስቶስ እግዚአብሔር አብ አይደለም ወይም እግዚአብሔር አብ ኢየሱስ ክርስቶስ አይደለም (ሮሜ 1÷7፣ ዮሐንስ 5÷31-32፣ 8÷16-18፣ 3÷16-17፣ ገላትያ 4÷4፣ ዮሐንስ 3÷35፣ 5÷20፣ 14÷31፣ 15÷9፣ 17÷23-26፣ 11÷41-42፣ 12÷28፣ 17÷1-26፣ ማቴዎስ 11÷27፣ ሉቃስ 10÷22፣ ዮሐንስ 7÷29፣ 8÷55፣ 10÷15፣ 1ዮሐንስ 2÷1)።
 - ለ. ኢየሱስ ክርስቶስ መንፈስ ቅዱስ አይደለም ወይም መንፈስ ቅዱስ ኢየሱስ ክርስቶስ አይደለም (ዮሐንስ 14÷16፣ 1ዮሐንስ 2÷1፣ ዮሐንስ 15÷26፣ 16÷7፣ 16÷13-14፣ ማቴዎስ 28÷19፣ ሉቃስ 3÷22)።
 - ሐ. እግዚአብሔር አብ መንፈስ ቅዱስ አይደለም ወይም መንፈስ ቅዱስ እግዚአብሔር አብ አይደለም (ዮሐንስ 14÷15፣ 15÷26፣ ሮሜ 8÷26-27፣ 28÷19)።

አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ የሚሉት ስሞች እግዚአብሔር በአካል ሦስት መሆኑን የሚያመለክቱ ሲሆን፣ “እግዚአብሔር” የሚለው ስም ደግሞ ባሕርይን (መለኮትን) ያመለክታል። ሦስትነቱ አካልን የሚያመለክት ሲሆን፣ አንድነቱ ደግሞ አምላክነትን የሚያመለክት ነው። እግዚአብሔር አንድ ነው ስንል፣ ሦስቱም አካላት የአምላክነት ባሕርይ አላቸው ማለታችን ሲሆን፣ ሦስት አካላት ናቸው ስንል ደግሞ አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ የራሳቸው የሆነ ስሜት፣ ፈቃድና ዕውቀት አላቸው ማለታችን ነው። ስለዚህ “አንድ” እና “ሦስት” የሚሉትን ቃላት የምንጠቀመው በተለያዩ መንገድ ነው።

አንድነት አምላክነትን የሚያሳይ ሲሆን፣ ሦስትነት ደግሞ አካልን ያመለክታል።

በሌላ አገላለጽ፣ አንድነቱ “ምን” (“what”) የሚለውን ሲያመለክት፣ ሦስትነቱን ደግሞ “ማን” (“who”) የሚለውን ያሳያል። ማን ስንል አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ የተለያዩ አካል እንዳላቸው ያሳያል። ምን ስንል ደግሞ፣ አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ ገንዘባቸው ያደረጓቸውን አምላካዊ ባሕርያት (essence) የሚያመለክት ነው።

ልብ ልናደርጋቸው የሚገቡ መሠረታዊ ነጥቦች የሚከተሉት ናቸው፡-

1. እግዚአብሔር ቀሩስ አካላዊ ተፈጥሮ (በዐይን የሚታይ በእጅ የሚዳሰስ ግዝፍ አካል) የለውም። አካል የሚለውን ቃል የምንጠቀመው እግዚአብሔር የራሱ የሆነ ስሜት፣ ፈቃድና ዕውቀት እንዳለው ለማሳየት ብቻ ነው። መላእክት አካል አላቸው ስንል ይታያሉ፣ ይዳሰሳሉ ወዘተ ማለታችን አይደለም¹⁰። መላእክት መናፍስት ናቸው።

¹⁰ መላእክት መንፈስ ወይም መንፈሳዊ ፍጥረታት ስለሆኑ (ዕብራውያን 1÷14) ቀሩሳዊ አካል የላቸውም (ሉቃስ 24÷39)። ከዚህ የተነሣም ብዙውን ጊዜ ለሰው ልጆች አይታዩም። እግዚአብሔር ፈቃዱን ለሰው ልጆች እንዲያሳውቁ በሚበልግ ጊዜ፣ በቀሩሳዊ አካል እንዲቀለጡ ልዩ ችሎታ ይሰጣቸዋል። በዚህ ጊዜ በሚታይና በሚዳሰስ ቀሩሳዊ አካል ለሰዎች ይገለጣሉ (ዘኁልቀ 22÷31፣ 2ነገሥት 6÷17፣ ሉቃስ 3÷13፣ ማቴዎስ 28÷5፣ ዕብራውያን 13÷2)። በሚታይና በሚዳሰስ ቀሩሳዊ አካል ተገለጦ ማለት ግን ቀሩሳዊ አካል አላቸው ማለት እንዳልሆነ ልብ ይሏል። በነገረ መለኮቱ ዓለም፣ መላእክት ቀሩሳዊ በሆነ አካል መገለጣቸው “አንትሮፖሞርፊዝም” በመባል ይታወቃል። “አንትሮፖሞርፊዝም” የግሪክ ቃል ሲሆን፣ “አንትሮፖስ” ማለትም ሰው እንዲሁም “ሞርፌ” ማለት ደግሞ መልክ ማለት ነው።

እግዚአብሔርን እንደ ሰው አድርገን ስንገልጸው [ለምሳሌ፡- ዐይን (መዝሙር 11÷4፣ ዕብራውያን 4÷13)፣ ጆሮ (መዝሙር 55÷1፣ ኢሳይያስ 59÷1)፣ አፍ (ዘዳግም 8÷3)፣ አፍንጫ (ዘዳግም 33÷10)፣ ከንፈር (ኢሱብ 11÷5)፣ ምላስ (ኢሳይያስ 30÷27)፣ እጅ

ነገር ግን የራሳቸው የሆነ ስሜት፣ ፈቃድና ዕውቀት ስላላቸው አካል አላቸው እንላለን። ስለዚህ የእግዚአብሔር ማንነት የሚገለጠው በባሕርይው እንጂ ቀላሳዊ በሆነ አካል አይደለም።

2. እግዚአብሔር በቦታ፣ በጊዜና በሁኔታ አይወሰንም። የእግዚአብሔር ባሕርይ እግዚአብሔርን እንዳንወስነው ያደርገናል። ለምሳሌ እግዚአብሔር በሁሉ ቦታ የሚገኝ አምላክ ስለሆነ፣ እዚህ ነው ወይም እዚያ ነው ልንለው አንችልም። በጊዜም ረገድ እርሱ ያልነበረበት ጊዜ የለም፤ የማይኖርበትም ጊዜ የለም። ከዘላለም እስከ ዘላለም ድረስ በአምላክነቱ ጸንቶ ይኖራል። አንድ አምላካዊ ባሕርይ ብቻም ነው ያለው።

ትምህርተ ሥላሴን ለማብራራት የምንጠቀምባቸው ምሳሌዎች ትክክል ናቸውን?

(ዘፀአት 15÷16)፣ ጣት (ዘፀአት 8÷19)፣ ልብ (ዘፍጥረት 6÷6)፣ እግር (ኢሳይያስ 66÷1) ወዘተ እንዳለው ወይም በሰባውያን ቋንቋ ስናቀርበው “አንትሮፖሞርፊክ ቋንቋ” ይባላል። እግዚአብሔር ራሱን በዚህ መንገድ የገለጠበት ምክንያት፣ እርሱን በደንብ እንድናውቀው/እንድንረዳው ስለፈለገ ነው።

በብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር ራሱን በሰው አምሳል በመግለጽ ለሰዎች የታየበት ሁኔታ አለ። ልክ እንደ መላእክቱ ይህ ጊዜያዊ እንጂ፣ እግዚአብሔር ቀላሳዊ አካል አለው ማለት እንዳልሆነ ልብ ይሏል። በነገረ መለኮት እግዚአብሔር በሰው መልክ ራሱን መግለጡ፣ “ቴዎፋኒ” ይባላል። “ቴዎፋኒ” የሚባለው ይህ የነገረ መለኮት ቃል “ቴዎስ” እንዲሁም “ፋኒሮ” ከሚሉት ሁለት የግሪክ ቃላት የተገኘ ነው፤ “ቴዎስ” ማለት እግዚአብሔር ማለት ሲሆን፣ “ፋኒሮ” ማለት ደግሞ መገለጥ ማለት ነው። ኢየሱስ ክርስቶስ በአካለ ሥጋ ወደዚህች ከመጣ በኋላ ፍጹም ሰውና ፍጹም አምላክ ሆኖአል፤ እስካሁን ድርሰም ሰውና አምላክ ሆኖ አለ (የሐዋርያት ሥራ 17÷31፣ 1ቆሮንቶስ 15÷47 1ጢሞቴዎስ 2÷5)። አብና መንፈስ ቅዱስ ግን ቀላሳዊ አካል የላቸውም።

ከተስፋዬ ርብሴ

ትምህርተ ሥላሴን ለማብራራት ይቅርና ለመረዳትም አስቸጋሪ የሚያደርገው እግዚአብሔር ከሰዎች መረዳት እጅግ ስለሚልቅ ነው፤ “የእግዚአብሔር ባለ ጠግነትና ጥበብ ዕውቀቱም እንዴት ጥልቅ ነው፤ ፍርዱ እንዴት የማይመረመር ነው፤ ለመንገዱም ፍለጋ የለውም። የጌታን ልብ ያወቀው ማን ነው? ወይስ አማካሪው ማን ነበር?” (ሮሜ 11÷33-34)። ይህ ማለት ግን ቃለ እግዚአብሔር አስተምህሮውን የገለጠልንን ያህል አናውቅም ማለት አይደለም። ለዚህም ነው ይህን አስተምህሮ ለማጥናት የተነሣው።

በተለምዶ ትምህርተ ሥላሴን ለማብራራት ብዙ ሰዎች የሚጠቀሙባቸው ምሳሌዎች ከጥቅማቸው ይልቅ ጉዳታቸው የሚያመዝን ይመስላል። አንዳንድ ሰዎች አስተምህሮውን ለማብራራት በዕንቀሳል ምሳሌ ይጠቀማሉ። ዕንቀሳል ሦስት ክፍሎች አሉት እነርሱም ከላይ ያለው ቅርፊት፣ ከውስጥ ያለው ነጭ ፈሳሽና በዕንቀሳሉ ማዕከል የሚገኘው አስኳል ናቸው። እንደዚሁ ሁሉ እግዚአብሔር አንድ ሲሆን ሦስት አካላት አሉት ይላሉ። ይህ ገለጻ ትምህርተ ሥላሴን በትክክል አይወክልም። ምክንያቱም ሦስቱም የአንድ ዕንቀሳል ክፍሎች እንጂ፣ በራሳቸው ዕንቀሳል አይደሉም። የሦስቱ ጥምረት ግን ዕንቀሳልን ዕንቀሳል ያሰኘዋል። ይህ ግን ሥላሴን በተመለከተ ትክክል አይደለም። የሥላሴ አካላት በራሳቸው ፍጹም አምላክ ናቸውና።

ሌላው የውሃ ምሳሌ ነው። የውሃ ምሳሌ ከላይ ከተመለከትነው የዕንቀሳል ምሳሌ የተሻለ ቢሆንም፣ ትምህርተ ሥላሴን ለማብራራት ዐቅም ያንሰዋል። ውሃ ፈሳሽ ሲሆን፣ ስናፈላው ይተናል ስናቀዘቅዘው ደግሞ በረዶ ይሆናል። ነገር ግን ሦስቱም የውሃ ክፍሎች ናቸው የሚል ነው። ነገር ግን እነዚህን ነገሮች የለዋወጣቸው የሁኔታው/የአየሩ ጠባይ መቀያየር ነው። በረዶውን በተወሰነ መጠን ብናሞቀው ውሃ እንዲሁም ብናፈላው ወደ ትነት ይቀየራል። ይህ ማለት አንዱ ውሃ በሁኔታዎች መቀያየር ራሱን እንደ ቀያየረ እንመለከታል። ይህ ገለጻ ሰባልዮሳውያን ስለ ሥላሴ ያላቸውን ግንዛቤ የሚያሳይ እንጂ፣ ርቱዕ/ትክክልኛ የሆነው ክርስቲያናዊ አስተምህሮ ሥላሴን የሚያብራራበት መንገድ አይደለም። በመናፍቁ በሰባልዮስ አስተምህሮ መሠረት፣ የብሉይ ኪዳኑ አብ በሐዲስ ኪዳን ወልድ በበዓለ ጎምሳ ቀን ደግሞ

ፊት

መንፈስ ቅዱስ ሆኖ ወረደ ብሎ ስለሚያስተምር ይህ ምሳሌ የሰባልዮስን የኑፋቄ ትምህርት የሚያሳይ ነው። በዛሬ ጊዜ ከዚህ አስተምህሮ ጋር ተቀራራቢ ትምህርት ያለው፣ “የሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን” በሚል ስያሜ የሚጠራው ሃይማኖታዊ ድርጅት ነው።

ትምህርተ ሥላሴ በዓለም ሃይማኖቶችና በመናፍቃን እንዴት ይታያል?

በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ የእግዚአብሔር ልጅ ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ነውን የሚለው ጉዳይ በስፋት ሲያነጋግር የነበረው በአራተኛው፣ በአምስተኛውና በስድስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ነው። በዚህም ምክንያት በርካታ የቤተ ክርስቲያን ስብሰባዎች ተካሂደዋል፤ በተለይ በ325 ዓ.ም የተካሄደው ጉባኤ ኒቂያ፣ በ381 ዓ.ም የተካሄደው ጉባኤ ቄስጦንጥኒያ፣ በ431 ዓ.ም የተካሄደው ጉባኤ ኤፌሶን እንዲሁም በ451 ዓ.ም የተካሄደው ጉባኤ ከልቄዶን በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ከፍተኛ ቦታ የሚሰጣቸው ናቸው። የእነዚህም ከጉባኤዎች አቋም በካቶሊክ፣ በኦርቶዶክስና በወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት ዘንድ ሙሉ ተቀባይነት ያላቸው ናቸው።

ትምህርተ ሥላሴ የክርስትና እምነት መሠረታዊ አስተምህሮ መሆኑ ብቻ ሳይሆን፣ ክርስትና ከዓለም ሃይማኖቶች ጋርም ሆነ ከመናፍቃን ጋር የሚለያይበት ዳር ድንበር ነው ማለት ይቻላል። የይሁዲ እምነትና እስልምና እንዲሁም ራሳቸውን ክርስቲያን ብለው የሚጠሩ ነገር ግን፣ ይህን መሠረተ እምነት የማይቀበሉ በርካታ የሃይማኖት ድርጅቶች አሉ። እንዲያውም አንዳንዶቹ የሃይማኖት ድርጅቶች፣ ትምህርተ ሥላሴ ከጥንት አረማውያን አስተሳሰብ የተቀዳ ነው የሚል አቋም ሲኖራቸው፣ አንዳንዶቹ ደግሞ አስተምህሮውን እንቀበላለን እያሉ ትምህርቱን የሚያብራሩበት መንገድ ግን ከቅዱሳት መጻሕፍት አስተምህሮ ፈጽሞ የተለየ ነው።

የይሁዲ ሃይማኖት የሥላሴን አስተምህሮ አይቀበልም። በአዲስ ኪዳን ንባባት አይሁዶች ኢየሱስ ራሱን እንደ አምላክ አድርጎ የማቅረቡን ጉዳይ፣ አምላክን

እንደ መጻረፍ/መሳደብ አድርገው ነበር የቈጠሩት። ለምሳሌ በማርቆስ ወንጌል፣ ኢየሱስ የሰውየውን ኅጢአት ይቅር ማለቱ አንዳንድ የአይሁድ የሕግ መምህራንን፣ “ይህ ሰው ስለ ምን እንደዚህ ያለ ስድብ ይናገራል? ከአንዱ ከእግዚአብሔር በቀር ኅጢአት ሊያስተሰርይ ማን ይችላል? ብለው አሰቡ” (ማርቆስ 2÷7)። በዮሐንስ ወንጌል አንዳንድ አይሁድ ኢየሱስን በድንጋይ ለመውገር የተነሡበትን ምክንያት ሲያብራሩ፣ “ስለ መልካም ሥራ አንወግርህም፤ ስለ ስድብ፤ አንተም ሰው ስትሆን ራስህን አምላክ ስለማድርገህ ነው እንጂ ብለው መለሱለት” (ዮሐንስ 10÷33) ይለናል።

የእስልምና ሃይማኖት መመሪያ የሆነው ቀሩዓን፣ የሥላሴን አስተምህሮ እንደማይቀበል በግልጽ አስፍሮአል። የሚገርመው ግን ክርስቲያኖች ሥላሴ የሚሉት አብን፣ ኢየሱስንና ማርያምን ነው የሚለው ትምህርቱ ነው።

“በትንሣኤ ቀን አላህ እንዲህ ይላል፡- የማርያም ልጅ ኢሳ ሆይ! ከአላህ በስተቀር እኔንና እናቴን እንደ ሁለት አምላክ አምልኩ ብለህ ነበርን? እርሱም እንዲህ ሲል ይመልስለታል፡- ‘ክብር ሁሉ ለአንተ ይሁን! ይህንን ለማለት መብቱ የእኔ አይደለም’” (ቀራን 5÷116-117)።

የአርዮስን¹¹ ትምህርት በመከተላቸው በርካታ ሰዎች አርዮሳውያን በማለት የሚጠሯቸው፣ ራሳቸውን **የይሖዋ ምስክሮች** ብለው የሚጠሩ የመጠበቂያ ግንብ የመጽሐፍ ቅዱስና የትራክት ማኅበር ድርጅት አባላት፡-

ይሖዋ አምላክ በአንድ አካል ሁሉን ቻይ እግዚአብሔር ነው። እግዚአብሔር ሥላሴ አይደለም። በክርስትና እምነት ሃይማኖት አንቀጽ ላይ እንደ ሰፈረው “በእግዚአብሔር አካላት” ውስጥ [ግጻዌ¹² መለኮት ውስጥ] ሦስት እኩል የሆኑ

¹¹ በጉባኤ ኒቂያ ክፉኛ የተወገዘ መናፍቅ ነው። “ውጉዝ ከመአሪዮስ”ን ልብ ይሏል።
¹² “ግጻዌ መለኮት” በእንግሊዝኛው Godhead የሚለውን ሙያዊ ቃል እንዲወክል ጥቅም ላይ የዋለ (የተቀመረ) ነው። አንዳንድ ምሁራን ከቋንቋው ትርጉም በመነሣት “ግጻዌ መለኮት” የሚለው የግእዝ ቃል Godhead የሚለውን ሊወክል አይችልም ባይ ናቸው። “የእግዚአብሔር አካላት” ተብሎ መተርጎሙን ግን አብዛኞቹ

አካላት የሉም። ኢየሱስ ክርስቶስ ሁሉን ቻይ አምላክ ሳይሆን በይሖዋ አምላክ የተፈጠረ ብቸኛ ፍጡር ነው። እንዲያውም ሊቀ መላእክት ሚካኤል ነው። መንፈስ ቅዱስ አካል የሌለው የአምላክ ፈጣን ኅይል ነው። በእግዚአብሔር አካላት ውስጥ መንፈስ ቅዱስ የሚባለ ሦስተኛ አካል የለም¹³።

ድርጅቱ ትምህርተ ሥላሴን አለመቀበሉ ብቻ ሳይሆን፣ ሰዎች በአስተምህሮው ላይ የተሳሳተ ግንዛቤና ጥላቻ እንዲያድርባቸው እንዲሁም አስተምህሮውን እንዲያወግዙት በኅብረ ቀለማት የተዋቡ በርካታ ጽሑፎችን በተለያዩ ቋንቋዎች በከፍተኛ ቀረጥና በብዙ ቦታዎች በማሠራጨት ከፍተኛ ቅስቀሳ ያካሂዳል። የሚገርመው ግን ድርጅቱ የሥላሴ አማኒያን እምነት ነው ብሎ የሚያሠራጩባቸው መረጃዎች በአብዛኛው፣ የሥላሴ አማኒያን ከሚያምኑት የሥላሴ መሠረተ ትምህርት ጋር የማይጣጣም መሆኑ ነው¹⁴።

ይስማሙበታል። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀምንበት፣ “የእግዚአብሔር አካላት” የሚለውን ሙያዊ ቃል ነው።

¹³ በሥላሴ ማመን ይገባል? (Brooklyn: Watchtower Bible and Tract Society, 1993). እንዲሁም ከቅዱስን ጽሑፎች እየጠቀሱ ማመራመር (Brooklyn: Watchtower Bible and Tract Society, 1994), 197-198, 212-221, 403-427 የሚሉትን የድርጅቱን መጽሐፍት ይመለከታል።

¹⁴ በዚህ ረገድ ተጨማሪ ማብራሪያ ከፈለጉ፣ በግርጌ ባስታወሻው ቀረጥ 12 ላይ የተጠቀሱትን የመጠበቂያ ግንብ ማኅበር መጽሐፍት እንዲሁም ተስፋዬ ሮበል፣ የይሖዋ ምስክሮችና አስተምህሮአቸው በቃለ እግዚአብሔር ሲመዘን፣ ራዕይ አሳታሚ ድርጅት፣ 1991 ዓ.ም፣ አዲስ አበባ ኢትዮጵያ፣ በሚል ርዕስ የታተመውን መጽሐፍ ይመለከታል። በተለይ ገጽ 74-91። የመጠበቂያ ግንብ የመጽሐፍ ቅዱስና የትራክት ማኅበር በሥላሴ ማመን ይገባል? በሚል ርዕስ ላሳተመው መጽሐፍ ምላሽ ይሆን ዘንድ Robert M. Bownam, Jr. Why You Should Believe In The Trinity በሚል ርዕስ በእንግሊዝኛ ቋንቋ ምላሽ ሰጥቶአል። ይህን የRobert M. Bownam, Jr. መጽሐፍ አቶ ካሱ በላቸው በሥላሴ ማመን አይገባምን? በሚል ርዕስ ወደ አማርኛ ቋንቋ መለሰታል። ድርጅቱ ትምህርተ ሥላሴን አስመልክቶ የሚያሠራጨውን የተዛባ አመለካከት በቃለ እግዚአብሔር፣ በታሪክና በሥነ አመክንዮ በማረቅ/በማስተካከል ረገድ ይህ መጽሐፍ ትልቅ ስፍራ የማሰጠው ነው።

ከተስፋዬ ሮበል

የሰባልዮስ¹⁵ መንፈሳዊ ልጆች ነን የሚሉት¹⁶ እንዲሁም፣ “የሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን” በመባል የሚታወቀው ሃይማኖታዊ ድርጅት ተከታዮች ደግሞ፣ ስለ ሥላሴ እንዲህ የሚል አስተምህሮ አላቸው፡-

“መለኮት ከዘላለም በአካል፣ በባሕርይ፣ በስም፣ በግብር አንድ እንጂ ሁለት ወይም ሦስት አልነበረም። በሦስት መንገድ ግን ራሱን ለሕዝቡ ገልጾአል። በሦስት መንገድ የተገለጸበትም ምስጢር በአብነት በሥጋ ዐይን ሳይታይ፣ በወልድነት በሥጋ እየታየ፣ በመንፈስ ቅዱስነት እስትንፋሱን በሕዝቡ ልብ ውስጥ በማሳደፍ ተገልጦአል”¹⁷። “ከጥንት ከዘላለም እግዚአብሔር ወይም መለኮት አብ፣ ወልድ፣ መንፈስ ቅዱስ በመባል በሦስት አካላት ተከፋፍሎ አይጠራም ነበር”¹⁸። “[ኢየሱስ] የመለኮት አካል እንዲሆን የተዘጋጀ ሰው ነው”¹⁹። “ይህ ሕፃን ሆኖ የተገለጠው አብም ወልድም ነው። ሙሉ አምላክና ሙሉ ሰውም ነው...አብ ሰው ሆነ ማለት ሳይሆን አብ በሥጋ ተገለጠ ማለት ነው”²⁰።

¹⁵ ሰባልዮስ (Sabellius) በፊት በሦስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን የነበረ (ከአሪዮስ በፊት ማለት ነው) በተሳሳተ ትምህርቱ ምክንያት ቤተ ክርስቲያን መናፍቅ ብላ ያወገዘችው ሰው ነው።

¹⁶ በኢትዮጵያ፣ “የሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን” በመባል የሚታወቀውን ሃይማኖታዊ ድርጅት የመሠረተውና የድርጅቱ የበላይ ተጠሪ የሆነው ተክለማርያም ዝነኸኝ፣ “ኢየሱስን ማን ይሉታል?” በሚል ርዕስ በታተመው መጽሐፉ (ገጽ 4 ላይ) እርሱም ሆነ እርሱ በበላይነት የሚያስተዳድረው ሃይማኖታዊ ድርጅት፣ የሰባልዮስን አስተምህሮ እየተከተለ እንዳለ ይፋ አድርጎአል።

¹⁷ ተክለማርያም ዝነኸኝ፣ ኢየሱስን ማን ይሉታል? (1978 ዓ.ም) ገጽ 4።

¹⁸ ዝኒ ከማሁ ገጽ 10። ድርጅቱ “አካል” የሚለውን ሙያዊ ቃል የሚያብራራው ቀሩስ አካልን በሚያመለክት መልኩ ነው። የክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን ቃሉን በዚህ መልኩ እንደማትጠቀምበት ልብ ይሏል።

¹⁹ ዝኒ ከማሁ ገጽ 19፣ በቅንፍ ያለውን አይጨምርም።

²⁰ ዝኒ ከማሁ ገጽ 40።

በአጠቃላይ ይህ የሃይማኖት ድርጅት በሥላሴ ላይ ያለው አስተምህሮ የሚከተለውን ይመስላል፤

“እግዚአብሔር አምላክ በዐይነ ሥጋ ሳይታይ መንፈስ ሆኖ ይኖር ነበር። ጳላ ግን ቃሉን ሥጋ ማለትም ኢየሱስ በማድረግ ኢየሱስ በተባለው ሥጋ ውስጥ ዐደረ። ኢየሱስ በተባለው ሰው ውስጥ ካደረገው አምላክ የሚወጣው እስትንፋስ ደግሞ ቅዱስ መንፈስ ወይም መንፈስ ቅዱስ ይባላል። ስለዚህ አብ ማለት፣ ኢየሱስ በተባለው ሥጋ ውስጥ ያደረገው አምላክ ሲሆን፣ ወልድ ደግሞ እግዚአብሔር ያደረበት ሰው ነው። የአብ እስትንፋስ ወይም ትንፋሽ ደግሞ መንፈስ ቅዱስ ነው”²¹።

የ“ሞርሞን” እምነት ወይም “የኢየሱስ ክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን የመጨረሻው ዘመን ቅዱሳን” በሚል ስያሜ፣ ወርሳ ሚያዝያ 1830 ዓ.ም በአሜሪካን አገር የተጀመረውን ሃይማኖት የመሠረተው ጆሴፍ ስሚዝም ሆነ ተከታዮቹ፣ የሥላሴን አስተምህሮ እንቀበላለን ይበሉ እንጂ፣ ስለ ሥላሴ ያላቸው አስተምህሮ ከቅዱሳት መጻሕፍት ትምህርት ጋር የሚቃረን ነው። ለምሳሌ፡- “አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ ሚች እንደሆኑት ሰብአዊ ፍጡራን፣ የተለያዩ አካላት ናቸው”²²። ድርጅቱ በሥላሴ አካላት መካከል ያለው አንድነት የዐላማና የስምምነት ብቻ እንደ ሆነ ይገልጻል²³።

ልክ እንደነዚሁ ሁሉ፣ ሜሪ በከር ኤዲ በምትባል አሜሪካዊት ሴት የተመሠረተውና “ክርስቲያን ሳይንስ” በሚል ስያሜ የሚታወቀው የሃይማኖት ድርጅት፣ “ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ አይደለም፤ ነገር ግን እርሱ ራሱ

እንዳስተማረው የእግዚአብሔር ልጅ ነው”²⁴። ይህቺ ሴት ትምህርት፣ ኢየሱስ “የእግዚአብሔር ልጅ” መሆኑ ከአብ ጋር እኩል አያደርገውም የሚለውን አስተሳሰብ ታሳቢ እንዳደረገ ልብ ይሏል።

ቅድመ ገባኤ ኒቂያ አበው ስለ ሥላሴ ምን ይላሉ?

የክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን ከውልደቷ ጀምሮ በዚህ ምድር በኖረችባቸው ጊዜያት ሁሉ፣ ህልውናዋን የሚፈታተኑ በርካታ የነገረ መለኮት ጥያቄዎች ገጥመዋታል። በአንጻራዊነት ሲታይ፣ አንዳንዶቹ የነገረ መለኮት ጥያቄዎች በአጭር ጊዜ ውስጥ እልባት ሲያገኙ፣ አንዳንዶቹ ግን በየትኛውም የታሪክ ዘመን ሳያጨቃጭቁ ያለፉበት ጊዜ የለም ማለት ይቻላል። ከእነዚህ የነገረ መለኮት ጥያቄዎች ውስጥ ትምህርተ ሥላሴ ቀዳሚውን ቦታ ይይዛል ቢባል እብሉት አይሆንም። በየዘመናቱ ሰዎች በተሳሳተ መንገድ የተረዱት አስተምህሮ ነውና።

የትምህርተ ሥላሴ ቀዳማይ አመንጪ መጽሐፍ ቅዱስ ቢሆንም፣ በሐዋርያት እግር ሥር የተማሩ ቀደምትም ሆኑ ደኅርት²⁵ የቤተ ክርስቲያን አበው ትምህርተ ሥላሴን በተመለከተ ምን አሉ የሚለውን ጉዳይ መቃኘት፣ የተዛባ የታሪክ መረጃ ያላቸውን ሰዎች ለማቅናት ጠቀሟቸው ስላለው፣ ከእነዚህ ውስጥ የተወሰኑትን በእማኝነት እናቀርባለን።

²¹ ተስፋዬ ሮበል፣ *ዐበይት መናፍቃን፣ ኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት* ቤተ ክርስቲያን፡ ብራና ማተሚያ ድርጅት፣ 1993 ዓ.ም፣ አዲስ አበባ ኢትዮጵያ። ገጽ 143።

²² Alan W. Gomes, *Unmasking the Cults* (Grand Rapids: Michigan, 1995), 25 ከ James Talmage, *A Study of Articles of Faith* (Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 1976), አንቀጽ 1 ገጽ 29-51 ጠቅሶ እንደ ጻፈው።

²³ ዝኒ ከማሁ።

ከተስፋዬ ሮበል

²⁴ Gomes, 26 ከMary Baker Eddy, *Science and Health with Key to the Scriptures* (Boston Trustees Under the Will Mary Baker G. Eddy, 1934), 361 ጠቅሶ እንደ ጻፈው።

²⁵ ደኅርት ማለት ጳለኛ፣ የጳላ፣ ታናሽ፣ ተከታይ ወዘተ ማለት ነው።

ትምህርተ ሥላሴን እንደ አርዮስ ካሉ የመናፍቃን ጥቃት በመጠበቁ ሂደት ውስጥ ትልቅ ድርሻ የነበረው አትናቴዎስ (Athanasius) ቢሆንም፣ ርእሰ ጉዳዩን በጠለለና በዳበረ መልኩ ያቀረቡት ቀጸዶቃውያን አበው²⁶ ናቸው።

በርካታ ሰዎች በተለይ መናፍቃን፣ ትምህርተ ሥላሴ ከቃለ እግዚአብሔር የተቀዳ ሳይሆን፣ ከጉባኤ ኒቂያ በኋላ²⁷ የመጣ ባዕድ አስተምህሮ ነው የሚል አመለካከት አላቸው። ጉባኤ ኒቂያ በሮማው ቄሳር ቄስጠንጢኖስ²⁸ ተጠርቶ፣ የአንድ የእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን አለቃ የነበረው አርዮስ፣ “ኢየሱስ ክርስቶስ ከሐብ ጋር በሁሉ ነገር ትክክል አይደለም” የሚለውን ትምህርቱን ለመመርመር የተቀመጠ ጉባኤ ነው።

ጉባኤው አርዮስን አውግዞና ክርስቶስ ፍጹም አምላክ ነው የሚለውን መሠረተ እምነት አጽንቶ ያለፈ ጉባኤ ቢሆንም፣ አንዳንድ ሰዎች ትምህርተ ሥላሴ ከኒቂያ ጉባኤ በፊት አልነበረም የሚል የተሳሳተ ግንዛቤና ሙግት አላቸው። ጉባኤ ኒቂያ ብሉያትንና ሐዲሳትን እያጣቀሰ አስተምህሮውን ደርዝ ባለው መልክ ያብራራ ጉባኤ እንጂ፣ በመጽሐፍ ቅዱስ ያልተቀመጠውን ትምህርት ያስተላለፈ ጉባኤ ላለመሆኑ ታሪክን በመጥቀስ እማኝ በማፈላለግ ይህን የተሳሳተ የታሪክ ግንዛቤ፣ የታሪክ እማኝ በማቅረብ ስሕተቱን ማጋለጥ አግባብ ስለሚሆን፣ ከጉባኤ ኒቂያ በፊት የነበሩትን የቤተ ክርስቲያን አበው በርእስ

²⁶ ቀጸዶቃውያን አበው (Cappadocian Fathers) የሚባሉት፣ የቂሳርያው ትልቁ አባት ባስልዮስ (Basil The Great)፣ ጉርጉርዮስ ዘእንዚናዙ (Gregory of Nazianzus) እንዲሁም ጉርጉርዮስ ዘኑሲስ (Gregory Nyssa) ናቸው። በዚህ መጽሐፍ የቤተ ክርስቲያን አባቶችን ስም የምንጠቅሰው፣ የጥንት ብራና መጻሕፍት በሚጠቀሙበት መንገድ ነው። የወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት ዐውዳዊ ነገረ መለኮት (contextualize theology) የሚለውን ጉዳይ ትኩረት የሚሰጡበት እስከ ሆነ ድረስ፣ የቤተ ክርስቲያን አባቶችን ስያሜ በተመለከተ ትልቅ ትኩረት ሊሰጡበት የሚገባ ይመስለኛል።

²⁷ ጉባኤ ኒቂያ በጉርጉርዮስውያኑ የዘመን አቆጣጠር 325 ዓ.ም በጁሊያን የዘመን አቆጣጠር 318 ዓ.ም የተካሄደ የቤተ ክርስቲያን ጉባኤ ነው።

²⁸ በወቅቱ የአገረ ሮማ ንጉሠ ነገሥት የነበረ።

ጉዳዩ ላይ ምን ብለው ዐለፉ የሚለውን ጉዳይ በአስረጅነት ለማቅረብ እሞክራለሁ። ይህ ጽሑፍ ዳስሳዊ ጥናት ስለሆነ፣ የሁሉንም አበው እማኝነትና ትምህርት በስፋት ማቅረብ ስለማይቻል፣ የጥቂቶቹን ብቻ በናሙናነት ቈንጥረን በመውሰድ እናቀርባለን። ይህን የምናደርገውም የእነዚህን አበው ጽሑፍ በቀጥታ በመተርጎም ነው።

ጸሊቃርእስ (Polycarp) በ70 ዓ.ም ተወልዶ በ155 ዓ.ም ወይም ደግሞ 160 ዓ.ም የሞተ፣ የመጥምቁ ዮሐንስ ደቀ መዝሙር የነበረ እንዲሁም የሰምርኔስ ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳሳት የነበረ ሰው ነው። ይህ ሰው ትምህርተ ሥላሴን በተመለከተ እንዲህ ብሏል፦

- “ሁሉን ቻይ እግዚአብሔር ሆይ...ዘላለማዊና ሰማያዊ በሆነው ሊቀ ካህናት በምትወደውና ባከበርኸው ልጅህ በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል ለአንተና ለእርሱም እንዲሁም ለመንፈስ ቅዱስ ለአሁንም ሆነ ለዘላለም ክብር ይሁን” (n. 14, ed. Funk; PG 5.1040).

ዮስጦስ ሰማዕት (Justin Martyr)፣ የቤተ ክርስቲያን ዐቃቤ እምነት²⁹ የነበረና የሰማዕትነትን ክብር የተቀዳጀው ይህ አባት በ100 ዓ.ም ተወልዶ 165 ዓ.ም

²⁹ ዐቃቤ እምነት/ክርስትና የሚለው ስያሜ (Apologetics) የሚለውን የእንግሊዝኛ ቃል የሚወክል ነው። በግእዝ ዐቃቤ ማለት የሚጠብቅ፣ ጠባቂ፣ ተመልካች፣ ከልካይ ማለት ነው። ዐቃቤ ክርስትና የሚባሉት የክርስትናን መሠረተ እምነት ከመናፍቃን እንዲሁም ክርስቲያናዊ ካልሆኑ የተለያዩ የስሕተት ትምህርቶች/ሒሶች የሚጠብቁ ሰዎች ናቸው።

“አፖሎጂቲክስ” (apologetics) ይሚለው የእንግሊዝኛ ስያሜ የተወሰደው “አፖሎጂያ” ወይም “አፖሎጂያ” ከሚለው የግሪክ ቃል ነው። አፖሎጂያ የሚለው ቃል በ1ጴጥሮስ 3÷15 ላይ የሚገኝ ሲሆን፣ ሁሉም የአማርኛ ትርጉሞች (የ1954፣ የ1980 እንዲሁም የአዲሱ መደበኛ ትርጉም) “መልስ መስጠት” ብለው ተርጉመውታል። በአብዛኛው ይህ ክፍል ለዐቃቤ ክርስትና መሪ ጥቅስ ተደርጎ ይወሰዳል። የዐቃቤ ክርስትና ዐቢይ ዐላማ፣ ክርስቲያናዊ እምነት መጽሐፍ ቅዱሳዊና ምክንያታዊ/ምክንያታዊ ለመሆኑ

እንደ ሞተ ይገመታል። ይህ አባት ትምህርተ ሥላሴን በተመለከተ እንዲህ ብሏል፡-

- “የዓለማት ጌታ በሆነው በእግዚአብሔር በስመ አብ፣ በመድኃኒታችንም ኢየሱስ ክርስቶስ እንዲሁም በመንፈስ ቅዱስ በውሃ መታጠብን ያገኛሉ” (First Apol., LXI).

አግናጢዮስ ዘአንጾኪያ (Ignatius of Antioch) የአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳሳት የነበረና በ98 ዓ.ም ወይም በ117 ዓ.ም እንደ ሞተ የሚገመት ክርስትናን ከመናፍቃን በመከላከል ዙሪያ ብዙ የጻፈ ዐቃቤ ክርስትና ነው፡-

- “ጌታችን ለኢየሱስ ክርስቶስ፣ ለእርሱና በእርሱ በኩልም ለአብና ለመንፈስ ቅዱስ ክብርና ኃይል ለዘላለም ዓለም ይሁን” (n. 7; PG 5.988)።

ጦርጦሊያኖስ ወይም ተርቱሊያኖስ (Tertullian 160-215) አፍሪካዊ ዐቃቤ ክርስትና እንዲሁም የነገረ መለኮት ሊቅ ነው። ክርስትናን ከመናፍቃንና ከሌሎች ሐያስያን ለመከላከል ብዙ ጽፎአል።

- “አብና ወልድ ሁለት ከመንፈስ ቅዱስ ጋር ደግሞ ሦስት መሆናቸውን እንገልጻለን። የቀፋፋም ቅደም ተከተል ከድኅነት/ድነት አንጻር ነው...ይህም አንድነትንና ሦስትነትን መሠረት አድርጎ ሦስቱንም ማዕከል ያደረገ ነው፤ እነርሱም አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ። [አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ] ሦስት ናቸው...ነገር ግን በባሕርይ ሳይሆን በገጽ፣ በኃይል ሳይሆን ነገር ግን በዐይነት። በባሕርይና (substance) በኃይል አንድ ናቸው፤ ምክንያቱም አንድ አምላክ ብቻ ስላለና ይህም ባሕርይ፣ ገጽና ዐይነት በአብ፣ በወልድና

ማስረጃ ማቅረብ ነው። አፖሎጂያ የሚለው የግሪክ ቃል በሚከተሉት ክፍሎች ውስጥም ተጠቅሶ ይገኛል (ሐዋርያት ሥራ 22፥1፣ 25፥16፣ 1ቆሮንቶስ 9፥3፣ 2ቆሮንቶስ 7፥11፣ ፊልጵስቶስ 1፥7፣ 16፣ 2ጢሞቴዎስ 4፥16)።

በመንፈስ ቅዱስ ዙሪያ ያለ በመሆኑ” (Adv. Prax. 23; PL 2.156-7፣ የመጀመሪያውን ቅንፍ አይጨምርም)

አርጌንስ (Origen 185-254) የእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን የነገረ መለኮት ምሁር ነው። አርጌንስ ክርስትናን ከተለዩ ሐያስያን የተከላከለና ክርስትናን በተመለከተ ብዙ የጻፈ ሰው ነው።

- “የእግዚአብሔር ቃል ወይም የእግዚአብሔር ጥበብ ጅማሬ አለው የሚል ማንኛውም ሰው፣ ቢያንስ እግዚአብሔርን መናቁ እንደ ሆነ ልብ ሊለው ይገባል...ምክንያቱም እግዚአብሔር ባለፉት ዓመታትም ሆነ ዘመናት ወይም ከዚህ ውጪ ሊገመት በሚችልበት ጊዜ ሁሉ፣ እግዚአብሔር የጥበብ ባለቤት ነውና...ይህ እውነት ለእግዚአብሔር አብ እንደ ሆነው ሁሉ ለወልድም ነው” (De Princ. 1.2.; PG 11.132)።
- “እውነታው ይህ ከሆነ [መንፈስ ቅዱስ አሁን እንደ ሆነው ሁሉ ዘላለማዊ ካልሆነ፣ በዘመናት ውስጥ ዕውቀትን ገብይቶ መንፈስ ቅዱስ መሆን ከቻለ] መንፈስ ቅዱስ ለዘላለም ዓለም መንፈስ ቅዱስ መሆን ካልቻለ፣ እንደማይለወጠው አብና እንደ ልጁ ሁሉ መንፈስ ቅዱስ የሥላሴ አንዱ አካል ነው ማለት አይቻልም”³⁰
- “የመለኮት ምንጭ ብቻ ሁሉን ነገር በቃሉና በምክንያቱ የሚይዝ ከሆነ፣ በሥላሴ አካላት ውስጥ መበላለጥ ወይም መተናነስ የለም”³¹

ሒሪኔዎስ (Irenaeus) በ115 ዓ.ም ተወልዶ 190 ዓ.ም የሞተ፣ በልጅነቱ የሐዋርያው ዮሐንስ ደቀ መዝሙር ከነበረው ከፓሊቃርጾስ የተማረ እንዲሁም የልዮን ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳሳት የነበረ ሰው ነው፡-

³⁰ Alexander Roberts and James Donaldson, eds., *The Ante-Nicene Fathers*, Grand Rapids: Eerdmans, 1975 rpt., Vol. 4, p. 253, de Principiis, 1.111.4

³¹ Roberts and Donaldson, *Ante-Nicene Fathers*, Vol. 4, p. 255, de Principii, I. iii.

- “ቤተ ክርስቲያን በዓለም ሁሉ እንዲሁም እስከ ዓለም ዳርቻ ድረስ ብትበተንም፤ ቤተ ክርስቲያን ከሐዋርያትና ከእነርሱ ደቀ መዛሙርት የተቀበለችው የሚከተለውን መሠረተ እምነት ነው፡- ሁሉን ቻይ የሆነና ሰማይንና ምድርን እንዲሁም ባሕርን በእነዚህም ውስጥ የሚኖሩትን ሁሉ የፈጠረ አንድ እግዚአብሔር፤ በእግዚአብሔር ልጅ በአንዱ በኢየሱስ ክርስቶስ፤ ለድኑነታችን ሲል ትስብእት የሆነ፤ በመንፈስ ቅዱስ፤ የእግዚአብሔርን ዘመን በነቢያቱ ያበሠረ እንዲሁም የተወዳጁ ጌታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን ምጽአት፤ ከድንግል መወለድ፤ ሕማም፤ ከሙታን መነሣት፤ በአካለ ሥጋ ወደ ሰማይ ማረግ፤ ‘ሁሉን አንድ አድርጎ ለመሰብሰብ’ በአብ ክብር ከሰማይ መገለጥ፤ የሰው ልጆችን ሁሉ በአዲስ አካል ከሙታን ማስነሣት፤ ይኸውም ክርስቶስ ኢየሱስ ጌታችንና አምላካችን እንዲሁም አዳኞችንና ንጉሣችን መሆኑን፤ በማይታየው አብ ፈቃድ ‘በሰማይና በምድር ከምድርም በታች’ ያለ ጉልበት ሁሉ እንዲንበረከክለት፤ ምላስም ሁሉ ለሁሉ ንጢአት ብሎ እንደ ተሰዋ እንዲመሰክርለት ነው...” (Against Heresies X.I)።

ከጉባኤ ኒቂያ በፊት የነበሩት እነዚህ የእምነት አባቶች እንዲህ ዐይነት እምነት ያላቸው ከሆነ፤ የአስተምህሮው ቀዳማይ አመንጪ ጉባኤ ኒቂያ ሳይሆን ቃለ እግዚአብሔር ነው ማለት ነው። የሥላሴ አስተምህሮ ጠንሳሽ የኒቅያ ጉባኤ ቢሆን ኖሮ፤ ክርስቲያኑ ማኅበረሰብ ከቀድሞው አስተምህሮ ጋር የማይጣጣም ነው በሚል ተቃውሞውን ለምን አላቀረበም? እንዲህ ዐይነቱ ተቃውሞስ በታሪክ ለምን አልተዘገበም?

ለትምህርተ ሥላሴ የቅዱሳት መጻሕፍት የአፈታት ጥበብን እንጠቀም?

የትምህርተ ሥላሴን መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት ለመመርመር፤ ትክክለኛ የሆነውን የቅዱሳት መጻሕፍት የአፈታት ዘዴ³² በትክክል ማወቅ እንዲሁም ይህን ዘዴ በትክክል ተግባራዊ ማድረግ የግድ ይላል። ከዚህ በመቀጠል የምናያቸውን መርሆች በሚገባ ልናውቃቸውና ቃለ እግዚአብሔርን በምናጠናበት ጊዜ ሁሉ ልንጠቀምባቸው የሚገቡ ናቸው። እነዚህን መርሆች ማወቅ መጽሐፍ ቅዱስን በተሳሳተ መንገድ እንዳንተረጎም፤ ራሳችንን ከመናፍቃን እንቅስቃሴ እንድንጠብቅ እንዲሁም በተሳሳተ እምነት ውስጥ ያሉትን ሰዎች ወደ ትክክለኛው መሠረተ እምነት እንድናመጣቸው ታላቅ ዕዝ አለው፤ በተለይ ደግሞ ትምህርተ ሥላሴን በተመለከተ። እነዚህ መርሆች ዘመናዊው ሥልጣኔ የወለዳቸው ወይም ዘመን አመጣሽ አይደሉም። ዘመንኛው ዓለም እነዚህን መርሆች በተፍታታና አእምሮ በሚጨብጠው መንገድ ይግለጻቸው እንጂ፤ መርሆቹ መጽሐፍ ቅዱስ በነበረበት ዘመን ሁሉ የነበሩ፤ የጥንት የቤተ ክርስቲያን አበው በጽሑፎቻቸውም ሆነ በትምህርታቸው ወቅት የተጠቀሙባቸው መሆናቸውን ልብ ይሏል። ለምሳሌ ሔሬኔዎስ (Irenaeus)

³² የቅዱሳት መጻሕፍት የአፈታት ዘዴ/ጥበብ (Hermeneutics)፤ የቅዱሳት መጻሕፍት ጽሑፍን ለቀዳማይ ተደራሲያኑ ያስተላለፉት መልእክት ምን ነበረ እንዲሁም ተደራሲያኑ መልእክቱን የተረዱት እንዴት ነበረ የሚለውን ጉዳይ በመመርመር፤ የመልእክቱን ትክክለኛ ትምህርት ነቅሶን የምናወጣበት የጥናት ዘዴ ነው። በዚህ ክፍል አንኳር አንኳር የሚባሉትንና የምንነጋገርበትን ርእሰ ጉዳይ በትክክል እንድንመረምረው ይጠቅሙናል ያልኳቸውን የአፈታት መርሆች በአጭሩ አቀርባለሁ። በቅዱሳት መጻሕፍት የአፈታት ጥበብ ላይ ተጨማሪ ማብራሪያ የሚፈልጉ ከሆነ በዚህ መጽሐፍ መጨረሻ አባሪ 4 “ሥነ አፈታትን አስመልክቶ ተዘውትረው የሚታዩ ችግሮች” የሚለውን ክፍል ይመልከቱ። እንዲሁም ተስፋዬ ሮበሌ የሥነ ምግባር መርሐ በሚል ርእሰ ካዘጋጀው መጽሐፍ ገጽ 127-142 ያለውን ክፍል ይመለከቱ። ወይም Gordon D. Fee & Douglas Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth: A Guide to Understanding the Bible* (Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1993) የተባለው መጽሐፍ በዚህ ረገድ ለጀማሪ አንባቢያን ታላቅ ጠቀሜታ አለው። ይህ የ Fee እና Stuart መጽሐፍ በአማርኛ ቋንቋ ተተርጎሞአል።

ኖስቲሲስምንና ሌሎች ስሕተት ትምህርቶችን በተመለከተ “ኑፋቄን መከላከል” በሚል ርእስ በጻፈው መጽሐፍ እነዚህን መርሆች ተጠቅሞባቸዋል።

1. የአገባብ መርሐ

አንድን የተወሰነ ቃል ወይም ሐረግ መፍታት የሚኖርብን፣ መልእክቱ በተጻፈበት ወቅት በሚሰጠው ትርጉም በተለይ ደግሞ በዚያ ማኅበረሰብ ውስጥ ምን ትርጉም በመወከል ያገለግል ነበር በሚለው መሠረታዊ ነጥብ ነው።

2. የዐውድ መርሐ

ቃላትን ከሚገኙበት ዐውድ አላቂ/ገንጥሎ መተርጎም ስሕተት ነው። ዐውድ የቃልን ትርጉም ይወስናል። መጽሐፍ ቅዱስ የተለያየ ሥነ ጽሑፋዊ ቅርጽ ያላቸው መጻሕፍት መድበል መሆኑ ብቻ ሳይሆን፣ እነዚህ መጻሕፍት እንደማንኛውም የታሪክ ወይም የልብ ወለድ መጻሕፍት ዐውዳቸውን ጠብቀው የተሰተሩ/የተደረደሩ ጽሑፎች መሆናቸውን መዘንጋት የለብንም።

3. የታሪካዊ ዳራ መርሐ

አንድን ቃል ወይም ሐረግ ከታሪካዊ ግኝት/እውነታ አፋቶ መተርጎም ስሕተት ነው። ቅዱሳት መጻሕፍትን መተርጎም የሚኖርብን፣ የታሪክ ጥናት በማያሻማ መልኩ ግልጥ ያደረገልንና መልእክቱ በተጻፈበት ጊዜ የነበረውን እውነታ ታሳቢ ባደረገ መንገድ ነው።

4. የነባር አገባብ መርሐ

ቃላትን መተርጎም ያለብን ከዚህ በፊት ይሠራበት ከነበረውና ተቀባይነት ካገኘው ትርጉም አንጻር እንጂ፣ ስውር የሆነን ትርጉም/ፍቺ በማፈላለግ መሆን የለበትም። በተለይ የሚከተሉት ሁለት መርሆች ለጥናታችን ትልቅ ዕገዛ ስላላቸው በመጠኑም ቢሆን ዘርዘር አድርገን እንመለከታቸዋለን።

5. ጠንካራ ምንባባትን ከግልጥ ምንባባት አንጻር የመተርጎም መርሐ

ስውር ከመሆናቸው የተነሣ ለመፍታት አስቸጋሪ የሆኑትን የመጽሐፍ ቅዱስ ንባባት፣ ግልጽና ለፍቺ ቀና የሆኑት የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በሚያስተምሩት ትምህርት አንጻር መመልከት/ማብራራት አስፈላጊ ነው። ግልጽና ለመፍታት ቀና ናቸው የምንላቸው እነዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች፣ ያላቸው አስተምህሮ መሠረታዊ እንዲሁም የማያሻማ ትምህርት ያላቸው ሲሆኑ፣ ከምንነጋገርበት ርእስ ጉዳይ ጋር በቀጥታም ባይሆን ተዘዋዋሪ በሆነ

መልኩ ተዛማጅነት ያላቸው ናቸው። ለምሳሌ በርካታ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች እግዚአብሔር ሁሉን ዐዋቂ አምላክ እንደ ሆነ በማያሻማ መንገድ ያስተምራሉ፤ ይኸውም እግዚአብሔር የሰዎችን አስተሳሰብ፣ መጪውን ዘመን እንዲሁም ማናቸውንም ነገሮች ከመሆናቸው በፊት አስቀድሞ ያውቃል (1ሳሙ. 16÷7፣ 1ዜና. 28÷9፣ 17፣ ኢዮ. 37÷16፣ መዝ. 139÷1-4፣ ኢሳ. 41÷22-23፣ 42÷9፣ 44÷7፣ ኤር. 17÷10)። ከእነዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች፣ እግዚአብሔር የማያውቃቸው ነገሮች አሉ (ለምሳሌ፡- ዘፍ. 3÷9-13፣ 4÷9፣ 18÷9፣ 20-21) የሚሉ ከሚመስሉ ክፍሎች ላይ በበላይነት መታየት አለባቸው።

6. የሥነ አመክንዮ (Logic) መርሐ

አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስን ክፍሎች የምናብራራው የሥነ አመክንዮ ሕግጋትን በመከተል ነው። ቅዱሳት መጻሕፍትን በምንተረጎምበት ወቅት፣ በርካታ የሥነ አመክንዮ መርሆችን መጠቀም የሚኖርብን ሲሆን፣ በተለይ የሚከተሉት ሁለት ነጥቦች መሠረታዊ ናቸው፡- ሀ) የተወሰኑ ቃላት ወይም ሐረጎች መተርጎም የሚኖርባቸው፣ ከአብዛኞቹ እውነታዎች ጋር መጣጣም በሚችሉበት መንገድ ብቻ ነው፤ ቃለ እግዚአብሔር እርስ በርስ አይጣረስምና/አይጋጭምና። ለ) አንድን ሙግት ወይም አስተምህሮ ማዋቀር ያለብን፣ በፊት ከሚታወቀውና እውነትነቱ ከተረጋገጠው ወይም ደግሞ ምክንያታዊ የሆነ እንደምታ ካለው እውነት በመነሣት ነው።

ከላይ የተመለከትነውን ማስረጃ በዚህም ቦታ ላይ በመጠቀም ነገሩን ግልጽ ለማድረግ እንሞክር፤ እግዚአብሔር አንድ ነገር ከመከሰቱ በፊት አስቀድሞ ስለዚያ ነገር ጠንቅቆ የሚያውቅ ከሆነ፣ አዳምና ሔዋን በኅጢአት እንደሚወድቁ ያውቃል ማለት ነው። እግዚአብሔር ጉዳዩን አስቀድሞ የሚያውቅ ከሆነ፣ “ሰዎች በኅጢአታቸው ምክንያት ሊጠየቁ ይገባል?” የሚል ጥያቄ ሊያስነሣ ይችላል። “ሁሉን ቻይ የሆነው አምላክ ሁሉን በማወቅ ችሎታው ተጠቅሞ ችግር ውስጥ እንዳይገቡ ለምን አላደረጋቸውም?” የሚል ጥያቄ ሊያመጣ ይችላል። እግዚአብሔር በኅጢአት እንደሚወድቁ አስቀድሞ ያውቃል፤ ነገር ግን በኅጢአት እንዳይወድቁ ለምን አላደረገም የሚለው ጥያቄ እግዚአብሔር ሁሉን ያውቃል ከሚለው እውነት ጋር በሥነ አመክንዮ ሕግ

የሚጋጭ አይደለም። ልክ እንደዚሁ ሁሉ፣ ትምህርተ ሥላሴ ከእግዚአብሔር ባሕርይት አንጻር መታየት ይኖርበታል።

የአስተምህሮተ ሥላሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት—ተዋዕኦአዊ³³ ጥናት³⁴

I. እግዚአብሔር አንድ ነው (አንድ እግዚአብሔር ብቻ አለ)

ሀ. እግዚአብሔር አንድ ነው

1. ብሉይት፡- ዘጸ. 4÷35፤ 39፤ 32÷39፤ 2ሳሙ. 22÷32፤ ኢሳ. 37÷20፤ 43÷10፤ 44÷6-8፤ 45÷5፤ 14፤ 21-22፤ 46÷9።
2. ሐዲሳት፡- ዮሐ. 5÷44፤ ሮሜ 3÷30፤ 16÷27፤ 1ቆሮ. 8÷4-6፤ ገላ. 3÷20፤ ኤፌ. 4÷6፤ 1ጢሞ 1÷17፤ 2÷5፤ ያዕ. 2-19፤ ይሁዳ 25።

ለ. እንደ እግዚአብሔር ያለ ማንም የለም (በማንነት/በባሕርይ [በጥንተ ባሕርይው በአኗኗሩ])

1. ግልጽ የሆኑ ዐረፍተ ነገሮች፡- ዮሐ. 8÷10፤ ሮሜ 9÷14፤ 15÷11፤ 2ሳሙ. 7÷22፤ 1ነገሥ. 8÷23፤ 1ዜና 17÷20፤ መዝ 86÷8፤ ኢሳ 40÷18፤ 25፤ 44÷7፤ 46÷5፤ 9፤ ኤር. 10÷6-7፤ ሚክ 7÷18።

³³ የግርጌ ማስታወሻ 1 ይመለከታል።

³⁴ ይህ ክፍል በአብዛኛው የተወሰደው፣ Robert M. Bownam, Jr. በባዮላ ዩኒቨርሲቲ ሲያስተምሩ ለተማሪዎቻቸው ከሰጡት ጽሑፍ ነው። Robert ጽሑፉን በዚህ መጽሐፍ እንደጠቀምበት ስለፈቀደልኝ ምስጋናዬ ትልቅ ነው። ዕድሜና ጤና ይስጥልኝ Rob። በኦጋዳጋሎትህ ብዙ እየተወቀምን ስለሆነ፤ እግዚአብሔር ኦጋዳጋሎትህን ይባርክ።

2. “እንደ እግዚአብሔር መሆን” ማለት የሐሰት አበት ከሆነው ከሰይጣን ዲያብሎስ የተገኘ ውሸት ነው፡- ዘፍ. 3÷5፤ ኢሳ. 14÷14፤ ዮሐ. 8÷44።
3. “እንደ እግዚአብሔር እሆናለሁ” ሲል ወደ ላይ የተንጠራራው ሰው፣ በራሱ ላይ ያመጣው “ክፉና ደጉን ማወቅን እንጂ” እግዚአብሔርን መሆን አልነበረም፡- ዘፍ 3÷22።

ሐ. እንድ እውነተኛ አምላክ ብቻ አለ፡- 2ዜና 15÷3፤ ኤር. 10÷10፤ ዮሐ. 17÷3፤ 1ተሰ. 1÷9፤ 1ዮሐ. 5÷20-21።

መ. አንድ እውነተኛ አምላክ ብቻ ካለ “አማልክት”³⁵ የተባሉት ሁሉ እውነተኛ አማልክት አይደሉም፡- ዘጸ. 32÷21፤ 1ሳሙ. 12÷21፤ መዝ. 96÷5፤ ኢሳ. 37÷19፤ 41÷23-24፤ 29፤ ኤር. 2÷11፤ 5÷7፤ 16÷20፤ 1ቆሮ. 8÷4፤ 10÷19-20።

ሠ. ስለዚህ “አማልክት” የተባሉት ሁሉ ከሐሰተኛ አምልኮዎች ጀርባ የሚሠሩ አጋንንት ናቸው እንጂ አምላክ አይደሉም፡- ዘጸ. 32÷17፤ መዝ. 106÷37፤ 1ቆሮ. 10÷20፤ ገላ. 4÷8።

ረ. ሰዎች “እግዚአብሔርን የሚመስሉት” እንዴት ነው?፡-

1. ሰዎች “እግዚአብሔርን ይመስላሉ” ወይም “አምሳለ መለኮት ናቸው” ሲባል፣ የእግዚአብሔርን ግብረገባዊ ባሕርይ ተካፋዮች ናቸው ማለት እንጂ፣ አምላካዊ የሆነ የእግዚአብሔር ባሕርይ አላቸው ማለት አይደለም፡- ዘፍ. 1÷26-27፤ 5÷1፤ 1ቆሮ. 11÷7፤ ኤፌ. 4÷24፤ ቈላ. 3÷10።

³⁵ “አምላክ” የሚለው ቃል የግእዝ ቃል ስለሆነ፣ የግእዙን ሰዎችው ተክትለን ስናረግው አማልክት ይሆናል። አምላኮች የሚለው ግን ጸያፍ አረባብ ነው (እንደ ቀደምቶቹ የአማርኛ ቋንቋ ምሁራን ማለቴ ነው)። ግእዝን በአማርኛው የቃላት አረባብ መንገድ አርብተነዋልና።

2. "ክርስቶስን መምሰል" ማለት የሚከተሉትን ሁለት ነጥቦች የሚያሳይ እንጂ፤ እንደ እርሱ አምላክ መሆን ይቻላል የሚል ትምህርት የለውም፡-

ሀ) የግብረገባዊ ባሕርይው ተካፋይ መሆን፡- 1ዮሐ. 3÷2፤ ሮሜ. 8÷29።

ለ) ልክ እንደ እርሱ በከበረና በማይሞት የትንሣኤ አካል ከሙታን መነሣት ማለት ነው፡- ፊልጵ. 3÷21፤ 1ቆሮ. 15÷49።

3. "የመለኮት ባሕርይ ተካፋይ መሆን" ማለት ግብረገባዊ ባሕርይን የሚያመለክት ነው ("ከክፉ ምኞት የተነሣ በዓለም ካለው ምግባረ ብልሹ ሕይወት አምልጣችሁ ከመለኮታዊ ባሕርይ ተካፋዮች እንድትሆኑ በእነዚህ ነገሮች አማካይነት እጅግ ታላቅና ክቡር የሆነውን ተስፋ ሰጥቶናል")፡- 2ጴጥ. 1÷4 እንዲሁም የሚከተሉትን ክፉሎች ይመለከቷል ዕብ. 12÷10 "ተካፋዮች" የሚለውን ቃል ትርጉም ለማወቅ የሚከተሉትን የመጽሐፍ ክፍሎች ይመለከቷል 1ቆሮ. 10÷18፤ 20፤ 2ቆሮ. 1÷17፤ 1ጴጥ. 5÷1።

ሰ. ታላላቅ ወይም እጅግ ከፍ ያሉ ሰዎች አማልክት ናቸውን?

1. ቃለ እግዚአብሔር ሰዎች አማልክት ናቸው አይደለም።
2. ታላላቅ ወይም እጅግ ከፍ ያሉ ሰዎች አማልክት አይደሉም፡- ሕዝ. 28÷2፤ 9፤ ኢሳ. 31÷3፤ 2ተሰሎ. 2÷4።
3. ሰዎችና እግዚአብሔር የተለያለዩ ናቸው፡- ዘኁ. 23÷19፤ ኢሳ. 31÷3፤ ሕዝ. 28÷2፤ ሆሴዕ 11÷9፤ ማቴ. 19÷26፤ ዮሐ. 10÷33፤ ሐሥ. 12÷22፤ 1ቆሮ. 14÷2።
4. ሙሴ "እንደ እግዚአብሔር" ወይም "በእግዚአብሔር ፋንታ" ነበር እንጂ እግዚአብሔር አልነበረም፡- ዘዕ. 4÷16፤ 7÷1።

5. አንዳንድ የእንግሊዝኛ ቅጂች፤ ሕዝቅኤል 32÷21 ተዋጊዎችን ወይም ወታደሮችን፤ "ኅያላን አማልክት" ("mighty gods") ብለዋቸዋል። ነገር ግን ዐውዱን ስንመለከት እንዲህ ዐይነቱ ስያሜ የተሰጣቸው እግዚአብሔርን በማያውቁ አረማውያን/አሕዛብ መንግሥታት እንጂ፤ በእግዚአብሔር ሕዝብ ወይም በእስራኤላውያን አልነበረም፤ የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከቷል፡- ሕዝ. 28÷2፤ 9።

6. በኦሪት ዘፀአት ወንጀል የሠራ ሰው የሚቆመው በእግዚአብሔር ፊት እንጂ በዳኞች ፊት አይደለም። አንዳንድ ትርጉሞች በተሳሳተ መንገድ ዳኞቹን እግዚአብሔር (በዕብራይስጡ ኤሎሂም) በማለት በተሳሳተ መንገድ ተርጉመዋቸዋል፡- ዘፀ. 22÷8-9፤ 28 ከ ዘዳ. 19÷17 ጋር ያነጻጽሯል።

7. በመዝሙር 82 ላይ አማልክት (በዕብራይስጡ ኤሎሂም) የሚለው ቃል ምናልባት ቅን ያልሆነ ፍርድ የሚበይኑትን የእስራኤል ዳኞች የሚያመለክት እንጂ፤ ሰዎች አማልክት ናቸው ማለቱ አይደለም፤ ኢየሱስ በዮሐንስ 10÷34-36 ይህን ክፍል ጠቅሶ መናገሩ ይህንኑ እውነት የሚያስረግጥ ነው።

ሀ) እነዚህን ዳኞች/ፈራጆች ኤሎሂም ያላቸው አሳፍ እንጂ እግዚአብሔር አይደለም መዝ. 82÷1፤ 6።

ለ) አሳፍ በቀላጥር 6 ላይ "እናንተ አማልክት ብትሆኑም...እንደ ማንኛውም ሰው ትሞታላችሁ" ሳይሆን፤ "እኔም እናንተ አማልክት ናችሁ፤ ሁላችሁም የልዑል ልጆች ናችሁ አልሁ። ነገር ግን እንደ ማንኛውም ሰው ትሞታላችሁ፤ እንደ ማንኛውም ገዢ ትወድቃላችሁ" ነው ያለው።

ሐ) ስለዚህ ዘማሪው አሳፍ እነዚህን ዐመፀኛ ፈራጆች ያላቸው "አማልክት ናችሁ (gods)" ሳይሆን፤ "የልዑል እግዚአብሔር ልጆች ናችሁ" (ቀላ. 6) ነው ያላቸው።

መ) ስለዚህ መዝሙር 82÷1 ፈራጆቹን **ኤሎሂም** ያላቸው በምፀት³⁶ ምልክ ነው። የተሰጣቸውን ኅላፊነት በትክክል የተወጡ ሰዎች አይደሉም (ከላይ በቀጥተኛ 5 ላይ የተጻፈውን ይመለከታል)። ኅላፊነታቸውን በትክክል ስላልተወጡም አሳፍ በምፀት መልክ **ኤሎሂም** ወይም አማልክት (gods) ናችሁ፤ ነገር ግን ትሞታላችሁ፤ በእውነተኛውም **ኤሎሂም** ፍርድ ሥር ትወድቃላችሁ ይላቸዋል (ቀጥተኛ 1-2:7-8)።

ሠ) ኢየሱስ ክርስቶስ፣ በዮሐንስ 10÷34-36 ላይ መዝሙር 82÷1 ጠቅሶ መናገሩ ይህን ትንተና የሚጻረር አይደለም።

ረ) "መጽሐፉ ሊሻር አይችልምና" ማለት "መጽሐፉ ያለአንዳች ተፈጻሚነት እንዲሁ በከንቱ አይቀርም" ማለት ነው (ዋቢ ይሆኑ ዘንድ የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከታል ዮሐንስ 7÷23፤ ማቴዎስ 5÷17)። ስለዚህ ኢየሱስ እያለ ያለው ነገር፣ ለብሉይ ኪዳን ፈራጆች በምፀት መልክ የተሰጠው ነገር ለእኔ በቀጥታ ይውላል ማለቱ ነው፤ ምክንያቱም እነርሱ መፈጸም ያቃታቸውን ነገር እርሱ ፈጽሞታል እንዲሁም ሆኖታልና (አስረጅ ይሆን ዘንድ በአዳምና በኢየሱስ መካከል የተካሄደውን ንጽጽር በሮሜ 5÷12-21፤ እንዲሁም 1ቆሮንቶስ 15÷21-22:45 ይመለከታል፤ ይህም ንጽጽር በብሉይትና በሐዲሳት መካከል ሰብአውያንንና ክርስቶስን ያወዳደረ ንጽጽር ነው)።

ሰ) በርካታ የእንግሊዝኛ ቅጆች "የእግዚአብሔር ቃል የመጣላቸውን አማልክት ካላቸው" ብለው ሳይሆን፤

"የእግዚአብሔር ቃል የመጣላቸውን አማልክት ካላቸው" ብለው ነው የተረገሙት "those against whom the word of God came"። ይህ የሚያሳየን ቃሉ "ለአማልክት" ተብዬዎቹ የፍርድ ቃል እንደ ሆነ ነው። ይህም አማልክቱ በትክክል አማልክት ናቸው ማለት ሳይሆን፤ ሐሰተኞች አማልክት መሆናቸውን የሚያሳይ ነው።

ሸ) በአጠቃላይ እነዚህ ክፉ ሰዎች፣ በተፈጥሮአቸው፣ "እግዚአብሔርን የሚመስሉ" ወይም "መለኮት የሆኑ" ሰዎች አይደሉም። ስለዚህ **ኤሎሂም** (አማልክት) የሚለው ቃል በቀጥታ ሳይሆን፤ በተምሳሌታዊ አገላለጽ (as figurative) መተርጎም አለበት።

ቀ) ሰዎች አማልክት (gods) ቢባሉ እንኳ (ቃለ እግዚአብሔር አይላቸውም)፤ ሰዎች አማልክት መጣላቸው ኢየሱስ አምላክ ከመባሉ ጋር የሚነጻጸር አይደለም፤ ምክንያቱም ኢየሱስ ከፍጥረተ ዓለም በፊት አምላክ ነበርና (ዮሐንስ 1÷1)።

ሸ. መላእክት አማልክት ናቸውን?

1. ቃለ እግዚአብሔር አንድም ቦታ ላይ መላእክትን አማልክት ናቸው አይልም።

2. አጋንንት አማልክት አይደሉም። በሚከተሉት ክፍሎች ውስጥ 1ቆሮ. 10÷20፤ ገላትያ 4÷8 አማልክት "ኅያላን መናፍስት" መጣላቸው መላእክትን አማልክት ናቸው እንድንል አያስኘንም። "ኅያላን መናፍስት" ማለት አማልክት ማለት አይደለምና።

3. ስለዚህ ሰይጣን ሐሰተኛ አምላክ ነው 2ቆሮ. 4÷4።

³⁶ አንድን ቃል ቀጥተኛ ከሆነው ትርጉሙ ውጪ ተቃራኒ በሆነ መንገድ በመጠቀም ሐሳብን መግለጥ ምፀት (irony) ይባላል። የሸሙጥ፣ የአግቦ፣ የአሽሙር ወይም የሽርደዱ ንግግር ማለት ነው።

4. መዝሙር 8÷5 መላእክት አማልክት እንደ ሆኑ አያስተምርም።

ሀ) ዕብራውያን 2÷7 ከመዝሙር 8÷5 በቀጥታ የተጠቀሰ ሳይሆን ሐሳቡ ነው የተወሰደው (ለምሳሌ የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከታል መዝሙር 68÷18 ከኤፌሶን 4÷8 ጋር ያነጻጽሩ)። በመዝሙር 8÷5 መሠረት ኤሎሂም ማለት አምላክ ማለት እንጂ፣ መላእክት ማለት አይደለም፤ ምክንያቱም መዝሙር 8÷3-8 የዘፍጥረት 1÷1:8:16:26-28 ተነጻጻሪ ነውና። ዘማሪው በክፍሉ ዐውድ የሰው ልጅ በፍጥረት ዓለም ውስጥ እጅግ ከፍተኛውን ስፍራ የያዘ መሆኑን የሚያስተምር ሲሆን፣ በአንጻሩ የዕብራውያን መላእክት ግን፣ ኢየሱስ ሰው በመሆን (ባጭር ቁመት በጠባብ ደረት ተወስኖ በዚህች ምድር ላይ መገለጡ) ዝቅተኛውን ስፍራ መውሰዱን ያሳያል። ስለዚህ የዕብራውያን መላእክት ጸሓፊ መዝሙርን ሲያጣቅስ፣ መላእክት አማልክት ናቸው በሚል መንፈስ አይደለም።

ለ) ምንም እንኳ ዕብራውያን 2÷7 መላእክትን አማልክት ቢልም “gods” ከዕብራውያን 1-2 ዐውድ ላይ ያሉት መላእክት፣ ትክክል ባልሆነ ሁኔታ ራሳቸውን ከክርስቶስ በላይ ያደረጉ ናቸው። ዕብራውያን 1÷6 ከመዝሙር 97÷7 የተጠቀሰ ሲሆን፣ ይህ የመዝሙር ክፍል ስለ ሐሰተኛ አማልክት የሚናገር ነው። ስለዚህ ዕብራውያን 1÷6 እና ቄላስይስ 2÷16 አማልክትን ማምለክ ስሕተት እንደ ሆነ የሚገልጹ ክፍሎች ናቸው።

5. ሌሎችም የመዝሙር ክፍሎች መላእክትን እንደ አማልክት ወይም እንደ “አማልክት ልጆች” የሚገልጹ ከሆኑ፣ እየገለጹቸው ያለው እንደ ሐሰተኛ አማልክት ነው። ለምሳሌ፡- መዝሙር 29÷1፣ 86÷8-

10፣ 89÷6፣ 95÷3፣ 96÷4-5፣ 97÷7-9። የሰብዐ ሊቃናት ትርጉም³⁷ እነዚህ ሐሰተኛ አማልክት “መላእክት” እንደ ሆኑ ይገልጻል፡- መዝሙር 135÷5፣ 136÷2፣ 138÷1፣ እንዲሁም ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያነጻጽሩ ዘፀአት 15÷11፣ 18÷11፣ ዘዳግም 10÷17፣ 1ዜና 16÷25፣ 2ዜና 2÷5።

6. መላእክት አማልክት ቢባሉም እንኳ፣ (እስካሁን ያየናቸው ማስረጃዎች እንዳልሆኑ የሚያመለክቱ ናቸው) ይህ ጉዳይ ከኢየሱስ አምላክነት ጋር አብሮ የሚሄድ አይደለም፤ ምክንያቱም ኢየሱስ መልአክ አይደለም፤ ነገር ግን መላእክት ፈጣሪያቸው፣ ጌታቸውና አምላካቸው አድርገው የሚሰግዱለት የእግዚአብሔር ልጅ ነው (ዕብራውያን 1÷1-13)።

ማጠቃለያ፡- አንድ እውነተኛ አምላክ ወይም እግዚአብሔር ብቻ ካለ፣ የተቀሩት አማልክት ግን ሐሰተኞች ናቸው ማለት ነው። ሰዎችም ሆኑ መላእክት አማልክት አይደሉም፤ አማልክት ሊሆኑም አይችሉም። እንደ እግዚአብሔር ያለ ማንም የለም። ቃለ እግዚአብሔር በተደጋጋሚና በግልጥ የሚነግረን ይህን እውነት ከሆነ፣ አንድ አምላክ ብቻ አለ ብለን እንድንደመድም ያደርገናል።

³⁷ በሁለተኛውና በሦስተኛው ምዕት ዓመት ቅድመ ልደተ ክርስቶስ ላይ ከምድረ ፍልስጥኤም/ከፓለስቲና ውጪ ለሚኖሩ የግሪክ ቋንቋ ተናጋሪ አይሁድ እንዲያገለግል ታስቦ ከዕብራይስጥ ወደ ግሪክ ቋንቋ የተተረጎመው የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ቅጅ የሰብዐ ሊቃናት ትርጉም (Septuagint) በመባል ይታወቃል (የሰብዐ ሊቃናት ትርጉም በዕብራውያን ቀኖና ውስጥ ያልታቀፉ አንዳንድ መጻሕፍትንም መያዙን ልብ ይሏል)። ሰብቱዋጄንት የሚለው የእንግሊዝኛ ስያሜ የመጣው ሰብቱዋጄንታ (septuaginta) ከሚለው የላቲን ቃል ሲሆን፣ ትርጉሙም “ሰባ” ነው። ይህ ስያሜ መጻሕፍትን ከዕብራይስጥ ወደ ግሪክ ቋንቋ የመለሱት ተርጓሚያን በአይሁድ ሊቀ ካህናት የተሾሙ ሰባ ወይም ሰባ ሁለት ሊቃውንት ናቸው የሚል እምነት ስላለ ነው። የሰብዐ ሊቃናት ትርጉም የሚለው ነባር የአማርኛ ስያሜ የተወሰደው ከዚሁ የላቲን ስያሜ ነው። የሰብዐ ሊቃናት ትርጉም በአጎጽሮት (LXX) ተብሎ ይጻፋል።

II. ይህ አንዱ አምላክ በብሉይ ኪዳን ያህዌ በሚል ስም ይታወቅ ነበር።

ሀ. በርካታ የብሉይ ኪዳን ንባባት ያህዌ/ጆሆሻ ኤሎሂም ወይም ኤል ተብሎ እንደሚጠራ ያስረዳሉ፤ ዘዳግም 4÷35:39፤ መዝሙር 100÷3 ወዘተ።

ለ. በርካታ የብሉይ ኪዳን ንባባት ያህዌ/ጆሆሻ በተገናኝ/ጣምራ ስሞች "ያህዌ እግዚአብሔር" (ያህዌ ኤሎሂም) ተብሎ እንደሚጠራ ያስተምራሉ፤ ዘፍጥረት 2÷3፤ 9÷26፤ 24÷3፤ ዘፀአት 3÷15-18፤ 4÷4፤ 24፡መ-ኤል 7÷22:25 ወዘተ።

ሐ. አንድ እግዚአብሔር/ያህዌ ብቻ አለ፤ ዘዳግም 6÷4፤ ማርቆስ 12÷29።

መ. ማጠቃለያ፡- ያህዌ እውነተኛ አምላክ፤ ብቸኛ ኤል ወይም ኤሎሂም ነው።

III. እግዚአብሔር ፍጹም ልዩና የሰዎች አእምሮ ከሚረዳው በላይ ምጡቅ ነው።

ሀ. አንድ አምላክ ብቻ ካለ አንድነቱ ልዩ ያደርገዋል፤ I. ሀ. ይመለከታል።

ለ. እንደ እግዚአብሔር ያለ ማንም የለም I. ለ. ይመለከታል።

ሐ. የሰው ልጅ እግዚአብሔርን ሙሉ በሙሉ ሊረዳ አይችልም 1ቆሮንቶስ 8÷2-3

መ. እግዚአብሔርን ልንረዳው የምንችለው ልጁ ኢየሱስ ክርስቶስ በገለጠ ልን መጠን ብቻ ነው፤ (ማቴዎስ 11÷25-27፤ ዮሐንስ 1÷18)።

ሠ. ተምሳሌታዊ አገላለጾች እግዚአብሔርን ለመግለጥ የሚያገለግሉ ናቸው፤ ሕዝቄል 1÷26-28፤ ራእይ 1÷13-16።

ረ. እግዚአብሔር ከዓለማት ሁሉ በላይ ምጡቅ (transcendent) እንዲሁም ከዓለማት ፍጹም የተለየ ነው፤ ይኸውም አናጺ ከሚሠራው ወንበር እንደሚለይ።

1. ከዓለማት ይለያል፡- ኢሳይያስ 40÷22፤ ሐዋርያት ሥራ 17÷24።

2. ከዓለማት ጋር ተነጻጽሮአል፡- መዝሙር 102÷25-27፤ 1ዮሐንስ 2÷15-17።

3. የዓለማት ፈጣሪ ነው፡- ዘፍጥረት 1÷1፤ መዝሙር 33÷6፤ 102÷25፤ ኢሳይያስ 42÷5፤ 44÷24፤ ዮሐንስ 1÷3፤ ሮሜ 11÷36፤ ዕብራውያን 1÷2፤ 11÷3።

IV. እግዚአብሔር አንድ አካል ነውን?

ሀ. እግዚአብሔር በመለኮቱ አንድ ነው (ከላይ በተራ ቀሩጥር I ላይ የተጠቀሰውን ይመለከታል)። አንድ ያህዌ፤ አንድ ጌታ፤ (ከላይ በተራ ቀሩጥር II ላይ የተጠቀሰውን ይመለከታል) አንድ መንፈስ ብቻ ነው ያለው፤ (ዮሐንስ 4÷24)።

ለ. ይሁን እንጂ መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር "አንድ አካል" ብቻ ነው አይልም

1. የኪንግ ጀምስ ትርጉም በዕብራውያን 1÷3 ላይ ስለእግዚአብሔር "አካል" ("person") ይናገራል፤ አካል ተብሎ የተተረጎመው **አይፖስታሲስ** የሚለው የግሪክ ቃል ነው፤ በዚያው በኪንግ ጀምስ ትርጉም ቃሉ በዕብራውያን 11÷1 እንዲሁም 1÷3 ላይ ቃሉ "ልዩቀኝ" ("substance") ተብሎ ነው የተተረጎመው፤ ይህም አብን የሚያመለክት ነው።

2. በገላትያ 3÷20 ላይ በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ያለውን ቃል ኪዳን አንደኛውን ወገን ወክሏል፤ ይህ ማለት ግን አንድ አካል ነው ማለት አይደለም።

3. በኪንግ ጀምስ ትርጉም ኢዮብ 13÷8 ላይ ስለእግዚአብሔር "አካል" ("person") ይናገራል፤ ነገር ግን የዕብራይስጡ ቅጅ "የእርሱ ፊት/ፊቱ" ይላል።

ሐ. ለእግዚአብሔር የነጠላም ሆነ የበዙ ቀሩት ተውላጠ ስም ገብቶአል

1. መጽሐፍ ቅዱስ ከ7 ሺህ ጊዜ በላይ እግዚአብሔርን በነጠላ ቀሩት ተውላጠ ስም (እኔ፣ እርሱ ወዘተ) እያለ ጠቅሷል። ይህም ትክክል ነው፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር የራሱ ማንነት ያለው አምላክ ነው፤ ነገር ግን በነጠላ ቀሩት ተውላጠ ስም መጠቀሱ እግዚአብሔር ሦስት አካላት እንዳለው ከሚያስተምሩት የቃለ እግዚአብሔር ምንባቦች ጋር የሚጣረስ አይደለም፤ ምክንያቱም እነዚህ አካላት እርስ በርሳቸው የሚለያዩ/ልይዩ (separate) አይደሉምና።

2. ቢያንስ በሦስት ቦታዎች ላይ፣ እግዚአብሔር ራሱ የበዙ ቀሩት ተውላጠ ስሞችን ተጠቅሟል (ዘፍጥረት 1÷26፣ 3÷22፣ 11÷7)።

ሀ) በኢሳይያስ 6÷8 ላይ የበዙ ቀሩት ተውላጠ ስም እግዚአብሔርንና መላእክትን ሊያሳይ ይችላል፤ ነገር ግን የዘፍጥረት መጽሐፍ ከዚህ የተለየ ነው። በዘፍጥረት 1÷26 ላይ "በመልካችን" የሚለው ቃል፣ በ1÷27 ላይ "በእግዚአብሔር መልክ" ተብሎ ተብራርቶአል፤ እንዲሁም በ 3÷22 ላይ፣ "ከእኛ እንደ አንዱ" የሚለው ሐረግ በ3÷5 ላይ "እንደ እግዚአብሔር" እንደ ሆነ ተገልጿል።

ለ) "ሥነ ጽሑፋዊ ብዙነት" ("literary plural")³⁸ የሚያመለክት ነው የሚለው ትንተና የሚያስረድ አይደለም፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር እየተናገረ እንጂ እየጻፈ አይደለም። በጽሑፍም ቢሆን፣ እንደ ሐዋርያው ጳውሎስ ባለ ጽሑፎች ውስጥ ይህ ጉዳይ በውል አይስተዋልም።

ሐ) "ሆንታ ብዙነት" ("plural of deliberation")³⁹ የሚያመለክት ነው (ለምሳሌ "ደኅና ነን") የሚለውም ትንተና ብዙ የሚያስረድ አይደለም፤ ይህ ጉዳይ በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ በግልጽ ተጠቅሶ አንመለከትም፤ ይህም ጉዳይ ዘፍጥረት 3÷22 ("ከእኛ እንደ አንዱ") የሚለውን የሚያብራራ አይደለም።

³⁸ አንድ ሰው ጽሑፍ ሲጽፍ ራሱን ብዙ ቀሩት አድርጎ ሲያቀርብ፣ "ሥነ ጽሑፋዊ ብዙነት" ("literary plural") ይባላል። በተለይ በአማርኛ ሥነ ጽሑፍ፣ ጸሐፊያን ራሳቸውን በብዙ ቀሩት መግለጻቸው የተለመደ ነው።

³⁹ በንግግር ውስጥ አንድ ሰው ሆነ ብሎ ራሱን በብዙ ቀሩት ሲያቀርብ "ሆንታ ብዙነት" ("plural of deliberation") ይባላል። ለምሳሌ "እንደምን ነህ" ሲባል፣ "ደኅና ነን" ብሎ መልስ እንደሚሰጠው ማለት ነው።

መ) “የሙሉነት ብዙነት” (“plural of amplitude” or of “fullness”)⁴⁰ የሚያመለክት ነው (ይህ ጉዳይ ምናልባት እግዚአብሔር የሚለውን የነጠላ ቀጥር ስም ኤሎሂም የሚለውን የብዙ ቀጥር ስም ሊያብራራ ይችላል ይሆናል) የሚለውም ትንተና ትክክል አይመስልም፤ ምክንያቱም ይህ ጉዳይ በብዙ ቀጥር ተውላጠ ስም ላይ እውን ሊሆን ያለመቻሉ ብቻ ሳይሆን፤ ዘፍጥረት 3÷22 የማብራራት ዐቅም አይኖረውም፡፡

ሠ) “የግርማዊነት ብዙነት” “plural of majesty”⁴¹ የሚያመለክት ነው የሚለው ጉዳይ ከ1ነገሥት 12÷9፤ 2ዜና 10÷9 በተለይም ከዕዝራ 4÷18 አንጻር ሲታይ ሊያስረዳ ይችላል ነገር ግን በእርግጠኝነት መናገር አይቻልም፤ እንዲሁም ዘፍጥረት 3÷22 ማብራራት አይችልም፤ በተለይ ደግሞ በዘፍጥረት መጽሐፍ ውስጥ እግዚአብሔር እንደ ንጉሥ የቀረበበት ግልጽ ቦታ የለም⁴²፡፡

መ. እግዚአብሔር ከሰው አስተሳሰብ የተለየ (የመጠቀ) መሆኑ (ከላይ በተራ ቀጥር III ላይ የተጠቀሰውን ይመለከታል) አንዱ መለኮት ሦስት አካላት አሉት እንድንል ሊያደርገን ይችላል፡፡

V. የኢየሱስ ክርስቶስ አባት እግዚአብሔር ነው

ሀ. ግልጽ በሆኑ ዐረፍተ ነገሮች፡- ዮሐንስ 17÷3፤ 1ቆሮንቶስ 8÷6 ወዘተ፡፡

ለ. “የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ አምላክና አባት” የሚለው አነጋገር 2ቆሮንቶስ 1÷3፤ ኤፌ. 1÷3፤ 1ጴጥሮስ 1÷3፡፡

VI. ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ነው

ሀ. ግልጽ በሆኑ ዐረፍተ ነገሮች

1. ኢሳይያስ 9÷6፡፡ በዚህ ዐውድ ኢየሱስ ክርስቶስ ኅያል አምላክ እንደ ተባለው ሁሉ፤ እግዚአብሔር አብም ኅያል አምላክ ተብሎአል 10÷21፡፡ ይህን ክፍል “ኅያል ጀግና” (“mighty hero”) ብሎ መተርጎም ስሕተት ነው፡፡ ይህን ክፍል ከሕዝቅል 32÷21 አንጻር መመልከት ስሕተት ነው፡፡ ምክንያቱም (ሀ) ይህ ክፍል ከ10÷21 ጋር በተመሳሳይ ዐውድ ውስጥ የሚገኝ አይደለም፡፡ (ለ) ሕዝቅል 32÷21 የሚናገረው ስለ ሐሰተኛ አማልክት ነው፤ ከላይ ተራ ቀጥር I.ሰ.5. ይመለከታል፡፡

⁴⁰ “የሙሉነት ብዙነት” (“plural of amplitude” or of “fullness”) የእግዚአብሔርን ፍጹም ምሉዕነት ለማመልከት ሲባል በንግግርም ሆነ በጽሑፍ እግዚአብሔርን ብዙ ቀጥር አድርጎ ማቅረብን ይመለከታል፡፡

⁴¹ “የግርማዊነት ብዙነት” “plural of majesty” የሚባለው ደግሞ፤ ነገሥታት ራሳቸውን በብዙ ቀጥር የመግለጻቸውን ጉዳይ የሚያመለክት ነው፡፡ ላምሳሌ ቀዳማዊ ኅይለ ሥላሴ ራሳቸውን፤ “እኛ” ሲሉ ይገልጹ እንደ ነበር ልብ ያለውን ማሳሰቢያ ሆነ ሐዲሳት በተጻፉበት ዘመን ነገሥታት ራሳቸውን በዚህ መልኩ ሲጻፉ ሊታዩ ይችላሉ፡፡ አንዳንድ ሰዎች ወይም ድርጅቶች በሙግታቸው ውስጥ ከላይ ያየናቸውን ክፍሎች በተመለከተ፤ “የግርማዊነት ብዙነት” ነው ሲሉ ይታያል፡፡ ይህ ግን መጽሐፍ ቅዱስን በተጻፈበት መቼት/ዘመን ውስጥ ያለማንበብን ችግር የሚያሳይ ነው፡፡ በተለይ በዕብራይስጥ ቋንቋ ይህ ጉዳይ ፍጹም ባዕድ ነው፡፡

⁴² ግርማዊ ብዙነት በተመለከተ የተጠቀሱትን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች፤ ስመ ጥር በማባራት የእንግሊዝኛ የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉሞች ላይ ይመለከታል፡፡

2. **ዮሐንስ 1÷1::** አንዳንዶች ይህን ክፍል፣ “a god” ብለው ተርጉመውታል፤ ይህ የተሳሳተ አተረጓጎም ነው። አንድ እግዚአብሔር ካለ፣ ኢየሱስ እግዚአብሔር ነው ማለት ነው። ነገር ግን “a god” ብሎ መተርጎም ስሕተት ነው። ሌሎች ክፍሎች **ቴዎስ** የሚለውን የግሪክ ቃል፣ በዚህ ቦታ እንዳለው ዐይነት የሰዋሰው አወቃቀር እግዚአብሔር ተብሎ “God” ተተርጉሞአል፤ ለምሳሌ ማርቆስ 12÷27፣ ሉቃስ 20÷38፣ ዮሐንስ 8÷54፣ ፊልጵስፎስ 2÷13፣ ዕብራውያን 11÷16። በግሪክ ሰዋሰው **ቴዎስ** (እግዚአብሔር) ከሚለው የግሪክ ቃል ፊት ውሱን⁴³ መስተአምር መኖርም ሆነ ያለመኖር አንዳችም የትርጉም ልዩነት አያመጣም፡- ማርቆስ 12÷27፣ ሉቃስ 20÷37-38፣ ዮሐንስ 3÷2፣ 13÷3፣ ሮሜ 1÷21፣ 1ተሰሎንቄ 1÷9፣ ዕብራውያን 9÷14፣ 1ጴጥሮስ 4÷10-11።

3. **ዮሐንስ 1÷18::** እጅግ ጥንታዊና ተአማኒነት ያላቸው የግሪክ ቅጆች “ልዩ አምላክ” ይሉታል። አብዛኛውን ጊዜ **ሞኖጌክስ** የሚለው የግሪክ ቃል የተተረጎመው “አንድያ ልጅ” ተብሎ ነው። መተርጎም የነበረበት ግን “አንድ ዐይነት ባሕርይ ያለው” “one of a kind” ወይም “ልዩ” “unique” ተብሎ ነበር። አንድያ ልጅ ተብሎ ቢተረጎምም፣ የተወለደ አምላክ የሚል ትርጉም አይኖረውም።

4. **ዮሐንስ 20÷28::** ይህ ክፍል የነጠላ ቀጥርን ቢያሳይም፣ የብዙ ቀጥር በማሳየት (“አምላካችን”) ከዚህ ክፍል ጋር ተመሳሳይ የሆነ የሰዋሰው አወቃቀር ያለውን የራእይ 4÷11 ክፍል ከዮሐንስ 20÷28 ጋር ያነጻጽሩ። እንዲሁም መዝሙር 35÷23 ይመለከታል። ኢየሱስ

ለቶማስ የመለሰውን መልስ ስንመለከት፣ ቶማስ እንደዚያ በማለቱ ስሕተት እንዳልነበረ እንረዳለን። በዮሐንስ 20÷17 ላይ አብ የኢየሱስ አምላክ ተብሎአል (ሰው በመሆኑ ምክንያት)፣ ነገር ግን ቶማስ በዚያው ምዕራፍ ላይ አምላኬ ማለቱ ቀጥር 17 ላይ በታየበት መልኩ እንዳይታይ የሚያደርገው ምክንያት ምንድን ነው? አብ፣ ወልድ ሰው በመሆኑ ምክንያት፣ የወልድ አምላኩ እንደ ሆነ ሁሉ፣ ወልድም የቶማስ አምላኩ ነው፤ ለቶማስ አምላኩ ከሆነ ደግሞ ለእኛ አምላካችን የማይሆንበት ምክንያት አይኖርም።

5. **ዮሐንስ 20÷28::** “በደሙ የዋጃትን የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን” የሚለው ዐረፍተ ነገር እግዚአብሔር በደሙ የዋጃት ራሱ እግዚአብሔር እንደ ሆነ የሚያስተምር ነው። የግሪክ አማራጭ ትርጉሞች “የጌታን ቤተ ክርስቲያን” ቢሉም ከመጀመሪያው ትርጉም ብዙም የራቀ አይደለም።

6. **ሮሜ 9÷5::** ይህ ብቸኛው የሰዋሰው ትርጉም አይደለም፤ ሌሎች አማራጭ ትርጉሞችም ሊኖሩት ይችላል፤ ነገር ግን በመጽሐፍ ቅዱስ የተለመደው ቡራኬ፣ ይህንን ትርጉም እንድንከተል የሚያደርገን ነው፤ ይህም ክርስቶስ አምላክ እንደ ሆነ ያሳያል።

7. **ቲቶ 2÷13::** ሰዋሰዋዊውም ሆነ ዐውዳዊ ትርጉሙ ኢየሱስ አምላክ እንደ ሆነ የሚያመለክት ክፍል ነው። ሻርፐስ በመባል የሚታወቀው የግሪክ የሰዋሰው ሕግ (ማለትም ሁለት ስሞች “እና” (ግሪክ “ካይ”) በሚለው አያያዥ ቃል ከተጣመሩና በመጀመሪያው ስም ፊት ውስን መስተአምር (the) ኖሮ ሁለተኛው ስም ላይ ውስን መስተአምር ከሌለ፣ ዐረፍተ ነገሩ የሚያወራው ስለአንድ ጉዳይ ብቻ ነው፤ ስለዚህም ሁለቱም ስሞች ወይም ቅጽሎች አንድን ነገር የሚያመለክቱ ናቸው) ኢየሱስ “ታላቅ አምላክ እንዲሁም መድኃኒት” እንደ ሆነ የሚያመለክት ነው። ከዚህ ዐረፍተ ነገር ጋር ተመሳሳይ የሰዋሰው አወቃቀር ያላቸውን

⁴³ እየተናገርሁ ያለሁት የግሪኩን ሰዋሰው እንደ ሆነ ልብ ይሏል። ምናልባት በአማርኛ ቋንቋ መስተአምርን ውሱንና ያልተወሰነ ብለን መክፈል አንችል ይሆናል፤ አብዛኛውን ጊዜ ውሱንናትን ስለሚያሳይ። በእንግሊዝኛና መጽሐፍ ቅዱስ በተጻፈበት የግሪክ ቋንቋ (በኮይኔ ግሪክ) መስተአምር ውሱንና ያልተወሰነ ተብሎ በሁለት ይከፈላል።

በርካታ ክፍሎች ቢኖሩም ለናሙናነት የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከታል፤ ሉቃስ 20÷37፤ ራእይ 1÷6። በተጨማሪም ጳውሎስ ዘወትር "መገለጥ" የሚለውን ቃል የሚጠቀምበት ለክርስቶስ ነው፤ ለምሳሌ የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከታል፡- 2ተሰሎንቄ 2÷8፤ 1ጢሞቴዎስ 6÷14፤ 2ጢሞቴዎስ 1÷10፤ 4÷1:8።

8. ዕብራውያን 1÷8። ግሪኩ ቃል በቃል ሲተረጎም፤ "እግዚአብሔር ዘፋኝ ነው" የሚል ትርጉም አለው። ቃሉን ቃል በቃል ስንተረጎመው ትርጉም አይሰጥም፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር በዘፋኝ ላይ የሚቀመጥ እንጂ እርሱ ራሱ ዘፋኝ አይደለም። "እግዚአብሔር ዘፋኝ ነው" የሚለው ዐረፍተ ነገር፤ እግዚአብሔር የአንድ ንጉሥ የንግሥናው መሠረት ነው የሚል ትርጉም የሚሰጠው ቢሆን እንኳ፤ ክፍሉ ማለትም ዕብራውያን ምዕራፍ 1 ኢየሱስ በመላእክት ላይ ስላለው አመራር የሚናገር ሳይሆን፤ ኢየሱስ ከመላእክት በላይ መሆኑን እንዲያውም አምላክ መሆኑን የሚገልጽ ነው። ለመላእክት አምላካቸው ስለሆነም ይሰግዱለታል ቀጥሮ 6።

9. 1ጴጥሮስ 1÷1። ክፍሉ ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ መሆኑን የሚገልጽ ሲሆን፤ ከቲቶ 2÷13 ጋር ተመሳሳይ የሆነ የሰዋስው አወቃቀር አለው። ከዚህ ጋር ተዛማጅ የሆኑ የሰዋስው አወቃቀሮችን ከሚከተሉት ክፍሎች ይመልከቱ፤ 2ጴጥሮስ 1÷11፤ 2÷20፤ 3÷2:18።

10. 1ዮሐንስ 5÷20። "እርሱም" የሚለው ቃል የሚያመለክተው ኢየሱስ ክርስቶስን ከሆነ፤ "የዘላለም ሕይወት" የሚለውም ሐረግ ክርስቶስን የሚያመለክት ነው (ከ 1÷2 ጋር ያነጻጽሯል)። እርሱም እውነተኛ አምላክ ነው።

ለ. ኢየሱስ ክርስቶስ ያህዌ ነው።

1. ሮሜ 10÷9-13 የ"እና" ("for") መደጋገም፤ ክፍሉን እርስ በርስ የሚያያይዘው ሲሆን፤ በ10÷13 ላይ "ጌታ" የተባለው በ10÷9:12 ላይም ጌታ የተባለው እርሱው ነው።
2. በፊልጵስዩስ 2÷9-11፤ ከዐውደ ምንባቡ እንደምንመለከተው፤ "ከስምም ሁሉ በላይ የሆነው ስም" ቀጥሮ 11 ላይ የተጠቀሰው "ጌታ" የሚለው ስም ነው፤ ይህም፤ "ከስምም ሁሉ በላይ የሆነ ስም" ያህዌ የሚለው ስም ነው⁴⁴።
3. ዕብራውያን 1÷10፤ በዚህ ክፍል እግዚአብሔር አብ ኢየሱስ ክርስቶስን "ጌታ" እያለ ይጠራዋል። ይህ ክፍል በቀጥታ የተጠቀሰው/የተወሰደው ከመዝሙር 102÷25 ላይ ነው። ልመናውን የሚያቀርበው ሰው ልመናውን የሚያቀርበው "እግዚአብሔር" ነው። በክፍሉ አብ ወልድን "ጌታ" ብሎ የሚጠራው ከሆነና ክፍሉን ዐውዱን መሠረት ባደረገ መንገድ የምንተረጎመው

⁴⁴ በመጽሐፍ ቅዱስ በተለይም በአዲስ ኪዳን ንባባት በተጽውያ ስምና (በመጠሪያ ስምና) በማዕረግ ስም መካከል አንዳችም ልዩነት የለም። ለአብነት ያህል ማቴዎስ 28÷19-20 ይመለከታል። ትክክለኛው የጥምቀት ቀመር "በኢየሱስ ክርስቶስ ስም" ነው ወይስ "በአብ፤ በወልድ፤ በመንፈስ ቅዱስ ስም" ነው የሚለውን ጉዳይ በተመለከተ፤ "በተጽውያ ስምና በማዕረግ ስም መካከል ልዩነት አለ" የሚለውን ጉዳይ እንደ መከራከሪያ ነጥብ ሲያነሡት ይስተዋላል። በብሉያትም ሆነ በሐዲሳት ይህ ዐይነቱ ልዩነት አይታይም። "በሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን" አስተምህሮ ላይ ሰፊ ማብራሪያ ከፈለጉ፤ የዚህ ጽሑፍ አቅራቢ፤ "'የሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን አስተምህሮ በቃለ እግዚአብሔር ሲመዘግ" በሚል ርእስ የጻፈውንና በቅርቡ ለንባብ የሚበቃውን መጽሐፍ ይመለከታል።

ከሆነ፤ ፍጡራን ክርስቶስን እግዚአብሔር ወይም ጌታ የሚሉት በውክልና ደረጃ ነው ማለት በፍጹም አይቻልም።

4. 1ጴጥሮስ 2÷3-4፤ ይህ ክፍል በቀጥታ የተወሰደው ከመዝሙር 34÷8 ላይ ነው፤ በክፍሉም "ጌታ" የተባለው ያህዌ ነው። ከ1ጴጥሮስ 2÷4-8 ላይ "ጌታ" የተባለው በቀላጥር 3 ላይ ኢየሱስ ነው።

5. 1ጴጥሮስ 3÷14-15፤ ይህ ክፍል ደግሞ ኢሳይያስ 8÷12-13 የሚያመለክት ነው። በዚህም የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ፤ ቅዱስ የተባለው ያህዌ ነው፤ ይህም ኢየሱስ ያህዌ እንደ ተባለ የሚያሳይ ነው።

6. ኢየሱስ "አንድ ጌታ" ብቻ እንዳለ በተናገረባቸው ንባባት፤ አንድ ጌታ ብቻ እንዳለ፤ ይህም ጌታ ያህዌ እንደ ሆነ ገልጾል፤ የሚከተሉትን የብሉይና የሐዲስ ኪዳን ንባባት እርስ በርሳቸው ያነጻጽሩ ዘዳግም 6÷4፤ ማርቆስ 12÷29 እንዲሁም የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከታል 1ቆሮንቶስ 8÷6፤ ኤፌሶን 4÷5፤ ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያወዳድሩ ሮሜ 10÷12፤ 1ቆሮንቶስ 12÷5።

ሐ. ኢየሱስ ክርስቶስ አምላካዊ ማዕረግ አለው

1. አምላክ ብቻ ያለው/ገንዘቡ ያደረጋቸው የማዕረግ ስሞች

ሀ) መጀመሪያውና መጨረሻው፤ ራእይ 1÷17፤ 22÷13፤ ከሚከተለው ክፍል ጋር ያወዳድሩ ኢሳይያስ 44÷6።

ለ) የነገሥታት ንጉሥ የጌቶች ጌታ፤ 1ጢሞቴዎስ 6÷15፤ ራእይ 17÷14፤ 19÷16።

2. የመጨረሻ ግባቸው እግዚአብሔርን የሚያሳዩ የማዕረግ ስሞች

ሀ) አዳኝ፤ ሉቃስ 2÷11፤ ዮሐንስ 4÷42፤ 1ዮሐንስ 4÷14፤ ቲቶ 2÷13፤ 10፤ ወዘተ ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያወዳድሩ ኢሳይያስ 43÷11፤ 45÷21-22፤ 1ጢሞቴዎስ 4÷10 ኢየሱስ ክርስቶስ የድኅንነት ምንጭ ነው ዕብራውያን 5÷9፤ ዘፀአት 15÷2፤ መዝሙር 118÷14፤ 21።

ለ) እረኛ፤ ዮሐንስ 10÷11፤ ዕብራውያን 13÷20፤ ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያነጻጽሩ መዝሙር 23÷1፤ ኢሳይያስ 40÷11።

ሐ) ዐለት፤ 1ቆሮንቶስ 10÷4፤ ከኢሳይያስ 44÷8 ጋር ያነጻጽሩ።

መ. ኢየሱስ ክርስቶስ ለአምላክ ብቻ የሚሰጠውን ክብር ተቀብሎአል

1. ክብር፤ ዮሐንስ 5÷23።

2. ፍቅር፤ ማቴዎስ 10÷37።

3. ጸሎት፤ ዮሐንስ 14÷14 (ክፍሉ አከራካሪ ቢሆንም፤ ጸሎትን የሚመልሰው ግን ኢየሱስ ለመሆኑ የሚያከራክር አይደለም)። በተጨማሪ የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከታል፤ ሐዋርያት ሥራ 1÷24-25፤ 7÷59-60 (ከ ሉቃስ 23÷34፤ 46 ጋር ያወዳድሩ) ሮሜ 10÷12-13፤ 1ቆሮንቶስ 1÷2፤ 2ቆሮንቶስ 12÷8-10 ("ጌታ" የተባለው ኢየሱስ ክርስቶስ ነው ከቀላጥር 9 ጋር ያወዳድሩ) 2ተሰሎንቄ 2÷16-17 ወዘተ።

4. ስግደት (በግሪኩ ፕርስኩኖ) ማቴዎስ 28÷17፤ ዕብራውያን 1÷6 (ከመዝሙር 97÷7 ጋር ያወዳድሩ) እንዲሁም ከማቴዎስ 4÷10 ጋር ያወዳድሩ።

5. የተቀደሰ ሃይማኖታዊ አገልግሎት (በግሪኩ ላቲኒየ) ራእይ 22÷13።

6. ለአምላክ ብቻ የሚቀርብ ምስጋና 2ጢሞቴዎስ 4÷18፤ 2ጴጥሮስ 3÷18፤ ራእይ 1÷5-6፤ 5÷13።

7. እምነት የሐንስ 3÷16፤ 14÷1 ወዘተ።

ሠ. ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ብቻ የሚሠራውን ሥራ ይሠራል።

1. መፍጠር፤ የሐንስ 1÷3፤ 1ቆሮንቶስ 8÷6፤ ቄላስይስ 1÷16-17፤ ዕብራውያን 1÷2፤ ራእይ 3÷14 (“አርኬ” የሚለውን የግሪክ ቃል፤ የተለያዩ ትርጉሞች በተለያዩ መንገድ ፈትተውታል፤ የ1954 ትርጉም “መጀመሪያ”፤ 1980 ትርጉም “መገኛ”፤ አዲሱ መደበኛ ትርጉም “ገዥ”። እነዚህ ሁሉ “አርኬ” ለሚለው ለግሪክ ቃል አማራጭ ትርጉሞች ቢሆኑም፤ “ገዥ” የሚለው ቃል ከዐውዱ ጋር የሚቀራረብ ትርጉም ያለው ይመስላል)፤ ፍጥረታት ሁሉ የተፈጠሩት “ለእርሱ”ና “በእርሱ” ነው፤ ሮሜ 11÷36፤ ዕብራውያን 2÷10፤ ሐዋርያት ሥራ 17÷28 እንዲሁም ኢሳይያስ 44÷24።

2. ዓለማትን ደግፎ መያዝ፤ ቄላስይስ 1÷17፤ ዕብራውያን 1÷3፤11-12።

3. የዘላለምን ሕይወት መስጠት።

ሀ). በአጠቃላይ ከላይ ሐ.2.ሀ. ይመለከታል።

ለ). ኀጢአትን ይቅር ማለት፤ ማቴዎስ 9÷1-8፤ ማርቆስ 2÷1-12፤ ሉቃስ 5÷17-26።

4. አምላካዊ ባሕርያት ሁሉ አሉት፤ የሐንስ 5÷17-29 (ፍርድን ጨምሮ ማቴዎስ 25÷31-46፤ 2ቆሮንቶስ 5÷10)።

ረ. ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ብቻ ገንዘቡ ያደረጋቸው ባሕርያት (ተጋብአዊና አልቦ ተጋብአዊ ባሕርያት⁴⁵) ሁሉ አሉት።

1. አምላካዊ ባሕርያት ሁሉ አሉት፤ የሐንስ 1÷1፤ ፊልጵስዩስ 2÷6፤ ቄላስይስ 1÷15፤ 2÷9፤ ዕብራውያን 1÷3።

2. በራሱ ሕልውና ያለው ነው (Self-existent)፤ የሐንስ 5÷26።

3. አይለወጥም፡- ዕብራውያን 1÷10-12፤ (ልክ እንደ ያህዌ “YHWH” ማለት ነው) ዕብራውያን 13÷8።

4. ዘላለማዊ ነው፡- የሐንስ 1÷1፤ 8÷58፤ 17÷5 ቄላስይስ 1÷17፤ ዕብራውያን 1÷2።

5. በሁሉ ቦታ ይገኛል፡- ማቴዎስ 18÷20፤ 28÷20፤ የሐንስ 3÷13፤ ኤፌሶን 1÷23፤ 4÷10፤ ቄላስይስ 3÷11።

6. ሁሉን ያውቃል፡- የሐንስ 16÷30፤ 21÷17፤ ከያነጻጽሩ 2÷23-24።

7. ልንረዳው ከምንችለው በላይ ነው፤ ማቴዎስ 11÷25-27።

ሰ. ኢየሱስ ክርስቶስ ከእግዚአብሔር አብ ጋር በሁሉ ነገር እኩል ነው

⁴⁵ የእግዚአብሔር ባሕርያት ተጋብአዊ (communicable) እንዲሁም አልቦ ተጋብአዊ (incommunicable) ባሕርያት በሚል በሁለት ዐቢይ ክፍሎች ይከፈላሉ። ተጋብአዊ ባሕርያት የሚባሉት እግዚአብሔር አምላክ ለሰው ልጆች በተወሰነ መጠን ያካፈላቸው ባሕርያት ሲሆኑ (ለምሳሌ ዕውቀት) አልቦ ተጋብአዊ ባሕርያት የሚባሉት ደግሞ፤ እግዚአብሔር ለሰው ልጆች ያካፈላቸው (ለምሳሌ በሁሉ ቦታ መገኘት) ባሕርያት ናቸው። ቃሉ ተጋብአ ከሚለው የግእዝ ቃል ተወስዶ ይህን ሙያዊ ቃል ቢተካ በሚል የተቀመረ ነው። አንዳንድ ጸሐፊያን ከዚህ ይልቅ፤ ተግባባሪ ተግባራዊ እንዲሁም አልቦ ተግባባሪ ባሕርያት የማሉትን ቃላት ይጠቀማሉ፤ ለ.የስኬድ ይችላል።

1. ዮሐንስ 5÷18፤ ምንም እንኳን ዮሐንስ አይሁድ የኢየሱስን አነጋገር በምን መልኩ እንደ ተረዱት ቢዘግብልንም፤ የተረዱት ግን ትክክለኛውን ነገር ነው፤ በቀጥተኛ 17 ላይ ልክ እንደ አባቱ እርሱም ሰንበትን ማክበር እንደማይጠበቅበት ገልጾልኝ፤ እንዲሁም በ5÷19-29 ላይ አብ የሚሠራውን ሥራ ሁሉ እንደሚሠራ፤ ከዚህም የተነሣ ለአብ የሚሰጠው ክብር ሁሉ ለእርሱም እንደሚገባው ገልጾልኝ፡፡
2. ፊልጵስዩስ 2÷6፤ ኢየሱስ በዚህች ዓለም ዕውቅናን ለማግኘት ከእግዚአብሔር አብ ጋር እኩል የሚያደርገውን ነገር ይዞ መቅረት አልፈለገም፤ ነገር ግን መታወቅ የፈለገው ራሱን ዝቅ በማድረግ እንዲሁም እግዚአብሔር ራሱ ከፍ እንዲያደርገው ራሱን በመስጠት ነው (ቀጥተኛ 7-11)፡፡

ሸ. ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ ነው፡፡

1. በቃለ እግዚአብሔር፤ ልጅ (ወልድ) የሚለው ቃል በቀጥታም ሆነ በተምሳሌታዊ መንገድ አባት ከተባለው ጋር ተመሳሳይ ባሕርይ ያለው ነው (ለምሳሌ “የእግዚአብሔር ልጅ”፤ “የነጐድጓድ ልጅ”፤ “የዐመፃ ልጅ” የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከታል ማርቆስ 3÷7፤ ኤፌሶን 2÷1)፡፡
2. የሰውን ልጅ በተመለከተ፤ ልጅ የአባቱ ተፈጥሮ/ባሕርይ ያለው ነው (የሰው ልጅ፤ የአብርሃም ልጅ፤ የዳዊት ልጅ ወዘተ)፡፡
3. ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ መባሉ፤ ልክ እንደ ሰብአውያኑ አነጋገር በእግዚአብሔር የተወለደ ነው ማለት አይደለም፡፡
4. ኢየሱስ “የእግዚአብሔር አንድያ ልጅ” የተባለው እጅግ በተለየ መንገድ ነው ዮሐንስ 1÷14፤ 3÷16:18፤ 1ዮሐንስ 4÷9)፡፡

5. ቃለ እግዚአብሔር በግልጽ የሚያስተምረን ነገር ወልድ አምላካዊ ተፈጥሮ/ባሕርይ እንዳለው ነው (የወልድ ባሕርይ ልክ እንደ አብ ባሕርይ ነው ማለት ነው፡፡ ከላይ ተራ ቀጥተኛ ፈ. ይመለከታል)፡፡
6. ኢየሱስ በተደጋጋሚ የእግዚአብሔር ልጅ ነኝ ማለቱ፤ በአድማጮቹ በአይሁድ ዘንድ፤ ራሱን ከእግዚአብሔር ጋር እኩል በማድረግ እግዚአብሔርን እንደ መሳደብ ነበር ያስቈጠረበት፤ ኢየሱስም ንግግሬን በዚህ መንገድ መረዳታችሁ ስሕተት ነው የሚል ማስተባበያ አላቀረበም፤ ይህም ንግግራቸው ትክክል መሆኑን የሚያመለክት ነው ዮሐንስ 5÷17-23፤ 8÷58-59፤ 10÷30-39፤ 19÷7፤ ማቴዎስ 26÷63-65፡፡
7. ስለዚህ ኢየሱስ የእግዚአብሔር የባሕርይ ልጅ ነው እንጂ በእግዚአብሔር የተፈጠረ ፍጡር ወይም አገልጋይ አይደለም፡፡ ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ የሆነው ለእኛ ሲልና ለአባቱ ክብር ሲል ነው ዮሐንስ 13÷13-15፤ 17÷4፤ ፊልጵስዩስ 2÷6-11፤ ዕብራውያን 1÷4-13፤ 3÷1-6፤ 5÷8፡፡

ቀ. የኢየሱስ ክርስቶስን አምላክነት የማይቀበሉ ሰዎች አዘውትረው የሚያቀርቧቸው ተቃውሞዎች፡-

1. ምሳሌ 8÷22፤ ክፍሉ ስለክርስቶስ የሚናገር ሳይሆን፤ ሰውኛ በሆነ ዘይቤ ስለጥበብ የሚናገር ቅኔ ነው (ሁሉም የምሳሌ 1-9 ክፍሎች፤ በተለይ ደግሞ 8÷12-21፤ 9÷1-6 ላይ ያሉት ክፍሎች)፡፡ ቅኔያዊ በሆነ ሁኔታ/መንገድ እግዚአብሔር ጥበብን ገንዘቡ ያደረገው፤ ፍጥረታትን ከመፍጠሩ በፊት ነው፡፡ በአጠቃላይ ክፍሉ ስለ ጥበብ አስፈላጊነት እንጂ፤ ስለ ክርስቶስ የሚናገር አይደለም፡፡ ክፍሉ ስለ ክርስቶስ የሚናገር ቢሆን ኖሮ፤ ክርስቶስን በሰውኛ ዘይቤ አያቀርበውም፤ እንዲሁም በአንስታይ ጾታ አይገልጽውም ነበር፡፡

2. **ቂላስይስ 1÷15፤** ይህ ክፍል ኢየሱስ ክርስቶስ የመጀመሪያ ፍጥረት ነው አይልም። ነገር ግን አባቱን ወክሎ በዚህ ስለሚገኝ፤ የአባቱ ቀዳማይ ወራሽ ነው (ቀጥር 12-44)፤ ስለዚህ “በኩር” ማለት ወራሽ ማለት ነው (ይህን ጉዳይ ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያነጻጽሩት፤ ዘፍጥረት 43÷33፤ 48÷14-20 ዘፀአት 4÷22፤ 1ዜና 5÷1-3፤ መዝሙር 89÷27፤ ኤርምያስ 31÷9) ልብ ይበሉ ቀጥሩ ልጁ ፈጣሪ እንደ ሆነ እንጂ፤ ፍጡር መሆኑን አይናገርም (ከላይ በተራ ቀጥር ሠ.1. ላይ ያለውን ይመለከታል)።

3. **ራእይ 3÷14፤** “መጀመሪያ” የሚለው ቃል እንደ ማዕረግ ሆኖ ሲቀርብ ምንጭ ወይም ጀማሪ የሚል ትርጉም ይወክላል፤ ይህ ደግሞ ፈጣሪነቱን ያሳያል (ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያነጻጽሩ ራእይ 1÷8፤ 21÷6፤ 22÷13)። በሌላ ስፍራ የኢየሱስን ገዥነት/ፈጣሪነት/የፍጥረት ጀማሪነትን ለማሳየት በዚህ ስፍራ ያለውን ዐይነት የግሪክ ቃል ተጠቅሞአል፤ ቂላስይስ 1÷18 የብዙ ቀጥርን በሚያመለክት መልኩ ደግሞ የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከታል፤ ቂላስይስ፤ 1÷16፤ 2÷10፤ 15 እንዲሁም ሉቃስ 12÷11፤ ሮሜ 8÷38፤ ኤፌሶን 3÷10፤ 6÷12፤ ቲቶ 3÷1፤ ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያነጻጽሩ ሉቃስ 20÷20፤ ይሁዳ 6፤ 1ቆሮንቶስ 15÷24፤ ኤፌሶን 1÷21።

4. **1ቆሮንቶስ 11÷3፤ 15÷28፤** ልጅ ለአባቱ እንደሚገዛ ኢየሱስም ለአባቱ ይገዛል፤ በአምላክነት ግን ከአባቱ ጋር እኩል/ትክክል ነው፤ መገዛት ማነስን አያሳይም፤ ከአብ ጋር ባለው ግንኙነት ራሱን ዝቅ ማድረግ ማነሱን በፍጹም ሊያሳይ አይችልም⁴⁶።

5. **ዮሐንስ 20÷17፤ ሮሜ 15÷6፤ 1ቆሮንቶስ 15÷24፤ 2ቆሮንቶስ 1÷3፤ ራእይ 1÷6፤ 3÷12፤** ኢየሱስ አባቱን “አምላኬ” ያለበት ምክንያት ኢየሱስ እስካሁን ድረስ አምላክም ሰውም ስለሆነ ነው። ኢየሱስ አንድም ቦታ ራሱን ከደቀ መዛሙርቱ ጋር በመጨመር አብን “አምላካችን” ሲል አንመለከትም፤ ነገር ግን “አምላኬ”ና “አምላካችሁ” ዮሐንስ 20÷17።

6. **ማርቆስ 13÷32፤** ኢየሱስ የዳግም ምጽአቱን ቀን አላውቅም የማለቱ ጉዳይ መብራራት ያለበት፤ ራሱን በትሕትና ዝቅ በማድረግ ሰው በመሆኑ ነው (ፊልጵስዩስ 2÷7)። ኢየሱስ በአምላክነቱ ሁሉን ነገር ያውቃል (ዮሐንስ 16÷30) ከትንሣኤው በኋላ ግን አለማወቁን ጉዳይ ራሱን በጨመረ መልኩ አልተናገረም (ሐዋርያት ሥራ 1÷6-7)።

በአለቃና በበታች ሠራተኛ ወዘተ መካከል ያለው መገዛት የሥራ ክፍፍልን የሚያሳይ እንጂ፤ በተፈጥሮ አንዱ ከሌላው ይበልጣል ማለት አይደለም። የሰው ልጅ ለአምላኩ መገዛቱ ግን ከማንነት የተነሣ ማነሱንም ጭምር የሚያሳይ ነው። ሰው ፍጡር እግዚአብሔር ደግሞ ፈጣሪ ነውና። ቃለ እግዚአብሔር፤ “ሚስቶች ሆይ ለባሎቻችሁ ተገዙ” (ኤፌሶን 5÷22) ሲል፤ የባሎች የሰውነት ተፈጥሮ ከሴቶች ይበልጣል ማለቱ እንዳልሆነ ሁሉ፤ ወልድም ለአብ ይገዛል ማለት፤ ወልድ ከአብ ያነሰ ነው ማለት አይደለም። በአስረጅነት ያቀረብኳቸው፤ ክፍሎች ሁሉ “መገዛት” ለሚለው ቃል ተመሳሳይ የግሪክ ቃል የሚጠቀሙ ናቸው።

መጽሐፍ ቅዱስ በሥላሴ አካላት መካከል አንዱ ለአንዱ የመገዛት ነገር እንዳለ በግልጽ ያስተምረናል። መንፈስ ቅዱስ፤ ለአብና ለወልድ ይገዛል፡- (ዮሐንስ 14÷16፤ 14÷26፤ 15÷26፤ 16÷7 በተለይ ደግሞ ዮሐንስ 16፤13-14)። ኢየሱስ ክርስቶስ ለእግዚአብሔር አብ ይገዛል (ሉቃስ 22÷42፤ ዮሐንስ 5÷36፤ 20÷21፤ 1ዮሐንስ 4÷14)። በሥላሴ አካላት መካከል፤ “መብለጥና መበላለጥ፤ መቅደምና መቀዳደም የለም” ሲባል፤ ባሕርይን ታሳቢ ባደረገ መልኩ ብቻ መሆኑን ልብ ይሏል። ራሱን በትሕትና ዝቅ ማድረግ በሥላሴ አካላት መካከል እንዳለ ከቃለ እግዚአብሔር በግልጽ እንማራለን፤ ለምሳሌ፡- ፊልጵስዩስ 2÷1-11 ይመለከታል።

⁴⁶ ሁለት ዐይነት ማነስ/መገዛት አለ፤ አንደኛው “ከሥራ ክፍፍል የተነሣ ማነስ” (functional subordination) ሲሆን፤ ሁለተኛው ደግሞ “ከማንነት የተነሣ” (ontological subordination) ማነስ ነው። በወንድና በሴት፤ በባሪያና በጨዋ፤ ከተስፋዊ ርብርብ

7. ማርቆስ 10÷17-18፤ ኢየሱስ አምላክ አይደለም ማለቱ ሳይሆን፤ ግለሰቡ የዘላለምን ሕይወት እንዲሁ በልግስና/በጸጋ በሚሰጠው በእግዚአብሔር ላይ ብቻ እንዲታመን ለማሳሰብ ነው። ሰውየው ከማን ጋር እየተነጋገረ እንዳለ እንዲገነዘብ እንዲያስተውል ተፈልጎ ሊሆን ይችላል። በዚህ ሐሳብ ክፍሉን ከሙሉ ዐውዱ ጋር ያንብቡ።

8. ዕብራውያን 5÷14፤ አምላክ የማይፈተን ከሆነ ያዕቆብ 1÷13 ኢየሱስ ለምን ተፈተነ የሚል ጥያቄ ሊነሣ ይችላል፤ ቀሩም ነገሩ ግን ኢየሱስ ኅጢአትን አላደረገም (ዮሐንስ 5÷19)።

9. ዮሐንስ 1÷18፤ እግዚአብሔርን ያየ አንድም ሰው ከሌለ፤ ሰዎች ኢየሱስን ለምን አዩት (ለምሳሌ 1ዮሐንስ 1÷1-2) የሚል ጥያቄ ሰዎች ይጠይቃሉ። ኢየሱስ መታየት የቻለው ለኅጢአታችን ሲል ክብሩን ትቶ በመምጣት የእኛን መከራ መሸከም ስላስፈለገ ነው (ፊልጵስዩስ 2÷5-11)። አሁን በክብሩ ያለውን ጌታ ግን ማንም ሊያየው አይችልም 1ጢሞቴዎስ 6÷16።

10. 1ጢሞቴዎስ 1÷17፤ እግዚአብሔር ካልሞተ ኢየሱስ እንዴት ሊሞት ቻለ? ለምሳሌ ፊልጵስዩስ 2÷8። ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክም ሰውም ነው። ሞቱም አልቀረም ራሱን ከሙታን አስነሣ እንጂ (ዮሐንስ 10÷18፤ ሐዋርያት ሥራ 2÷24፤ ዮሐንስ 2÷19-22)።

11. 1ቆሮንቶስ 8÷6፤ በዚህ ስፍራ አብ “እግዚአብሔር” ሲባል ኢየሱስ ግን ለምን “ጌታ” ተባለ፤ የሚል ጥያቄ አንዳንድ ሰዎች ይጠይቃሉ፤ ነገር ግን በዐውዱ ውስጥ “እግዚአብሔር” እና “ጌታ” የሚሉት ቃላት በተለዋዋጭነት ማገልገላቸው አንድ ዐይነት ትርጉም እንደሚወክሉ ያሳያል (በተጨማሪ “እግዚአብሔር” እና “ጌታ” የሚሉት ቃላት በተለዋዋጭነት ካገለገሉባቸው ስፍራዎች ውስጥ የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከታል ቀጥር 5 እንዲሁም

ሮሜ 14÷3-12)። በተጨማሪ የክፍሉ ዐውድ “ጌታ” በተባለው ኢየሱስ፤ “እግዚአብሔር” ከተባለው አብ በአምላክነቱ ያንሳል የሚል ትምህርት የለውም። ወይም ኢየሱስ እግዚአብሔር አይደለም እንዲሁም አብ ጌታ አይደለም የሚል ትምህርት አያስተምርም (ማቴዎስ 11÷25 ከይሁዳ 4 ጋር ያወዳድሯል)።

12. 1ጢሞቴዎስ 2÷5፤ በዚህ ክፍል ኢየሱስ ከእግዚአብሔር እንደሚለይ እንደሚገልጸው ሁሉ፤ ኢየሱስም በኅጢአት ከወደቁት የሰው ልጆች ይለያል፤ ይሁን እንጂ ኢየሱስ ከእግዚአብሔር አብ የተለየ ማንነት ያለው አምላክ ነው።

13. ዘጳግም 4÷12፤15-25፤ እስራኤላውያን በኅጢአት በሚወድቁበት ጊዜ፤ እግዚአብሔር አብ ድምፁን ከመላክ በስተቀር ሰው ሆኖ በመምጣት ሲታደጋቸው አንመለከትም፤ ኢየሱስ፤ ለሰው ልጆች ኅጢአት ሲል ሰው ሆኖ ወደዚህች ምድር መምጣቱ፤ ኢየሱስ አምላክ ነው ከመባሉ አንጻር እንዴት ይታያል የሚል ጥያቄ ሊነሣ ይችላል። በዚያን ጊዜ በሚታይ ሁኔታ ያልተገለጠው እግዚአብሔር ከዚያን ጊዜ በኋላም በሚታይ ሁኔታ አይገለጥም ማለት አይደለም።

14. በበርካታ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች፤ ኢየሱስ ከእግዚአብሔር አብ በአካል እንደሚለይ ይገልጻል፤ ለምሳሌ ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ፤ በእግዚአብሔር እንደ ተላከ ወዘተ በእነዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ንባባት ውስጥ እግዚአብሔር የሚለው መጠሪያ አብን የሚያመለክት ነው።

VII. መንፈስ ቅዱስ እግዚአብሔር ነው።

ሀ. እግዚአብሔር ተብሎአል፤ ሐዋርያት ሥራ 5÷3-4፤2ቆሮንቶስ 3÷17-18።

ለ. እግዚአብሔር ብቻ ያለው/ገንዘቡ ያደረጋቸው ባሕርያት ሁሉ አሉት፡-

1. ዘላለማዊ ነው፤ ዕብራውያን 9÷14።

2. በሁሉ ቦታ ይገኛል፤ መዝሙር 139÷7።

3. ሁሉን ያውቃል፤ 1ቆሮንቶስ 2÷10-11።

ሐ. እግዚአብሔር ብቻ የሚሠራውን ሥራ ይሠራል

1. ፈጣሪ ነው፤ ዘፍጥረት 1÷2፤ መዝሙር 104÷30።

2. በኢየሱስ ሥጋዊ/ትስብእታዊ ሕይወት፤ ማቴዎስ 1÷18:20፤ ሉቃስ 1÷35።

3. በትንሣኤ፤ ሮሜ 1÷4፤ 8÷11።

4. የዘላለምን ሕይወት መስጠት፤ ሮሜ 8÷1-27።

መ. አካል አለው

1. ስም አለው፤ ማቴዎስ 28÷19፤ ምንም እንኳን ግዑዝ ለሆኑም ነገሮች ስም የሚሰጥ ቢሆንም፤ በዚህ ክፍል ላይ አካል ካላቸው ከአብና ከወልድ ጋር እኩል መጠቀሱ አካል እንዳለው ያመለክታል።

2. "አጽናኝ" ነው፡-

ሀ) ሌላ አጽናኝ ነው፤ ዮሐንስ 14÷16፤ ከ1ዮሐንስ 2÷1 ጋር ያወዳድሯል። በአዲስ ኪዳን ግሪክ፤ አጽናኝ (ግሪክ

"ፓራክሊቶስ") የሚለው ቃል የሚያገለግለው አካል ላለው ነው።

ለ) ለማስተማር በኢየሱስ ስም ይላካል፤ ዮሐንስ 14÷26።

ሐ) በአስፈላጊው ጊዜ በመገኘት ይመሰክራል፤ ዮሐንስ 15÷26-27።

መ) ኢየሱስ በሚልከው ጊዜ በመላክ ስለ ኀጢአት ይወቅሳል፤ ስለራሱ ሳይሆን ስለኢየሱስ በመናገር ኢየሱስን ያከብራል፤ ይህም መንፈስ ቅዱስ ትሑት እንደ ሆነ የሚያሳይ ነው፤ ዮሐንስ 16÷7-14።

3. መንፈስ ቅዱስ፤ ከርኩሳን መናፍስት ጋር ተነጻጽሮአል፤ ማርቆስ 3÷22-30፤ ማቴዎስ 12÷32፤ 1ጢሞቴዎስ 4÷1፤ 1ዮሐንስ 3÷24-4÷6።

4. ይናገራል፤ ቅዱሳት መጻሕፍትን ጠቅሶ ይናገራል፤ ዮሐንስ 16÷13፤ ሐዋርያት ሥራ 1÷16፤ 8÷29፤ 10÷19፤ 11÷12፤ 13÷2፤ 16÷6፤ 20÷23፤ 21÷11፤ 28÷25-27፤ 1ጢሞቴዎስ 4÷1፤ ዕብራውያን 3÷7-11፤ 10÷15-17፤ 1ጴጥሮስ 1÷11፤ ራእይ 2÷7:11:17:29፤ 3÷6:13:22።

5. ሰዎች ሊዋሹት ሙከራ አድርገዋል፤ ሐዋርያት ሥራ 5÷3።

6. ውሳኔ ይወስናል/ፍርድን ይሰጣል፤ ሐዋርያት ሥራ 15÷28።

7. ለአማኞች በእግዚአብሔር አብ ፊት ይማልዳል፤ ሮሜ 8÷26።

8. መንፈስ ቅዱስ አካል በሌላቸው ነገሮች የተገለጸው ሌሎች አካል ያላቸው አካላት በተገለጹበት መንገድ ነው፡-

ሀ) መንፈስ ቅዱስ በእሳት መመስሉ፤ ማቴዎስ 3÷11፤ ሉቃስ 3÷16፤ እንዲሁም ከሚከተሉት ጥቅሶች ጋር ያነጻጽሩ ዘፀአት 3÷2-4፤ ዘዳግም 4÷24፤ 9÷3፤ ዕብራውያን 12÷29።

ለ) መንፈስ ቅዱስ መፍሰሱ፤ ሐዋርያት ሥራ 2÷17:33፤ ከኢሳይያስ 53÷12፤ ፊልጵስዩስ 2÷17፤ 2ጢሞቴዎስ 4÷6 ጋር ያነጻጽሩ።

ሐ) በመንፈስ ቅዱስ መሞላት፤ ኤፌሶን 5÷18 ወዘተ ከኤፌሶን 3÷17:19፤ 14÷10 ጋር ያነጻጽሩ።

VIII. አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ በአካል ሦስት ናቸው። (አካል ማለት የራሱ ስሜት፣ ፈቃድና ዕውቀት ያለው ማለት እንጂ መጨበጥና መዳሰስ እንዳልሆነ ልብ ይሏል)።

ሀ. ማቴዎስ 28:19

1. የክፍሉ የሰዋሰው አወቃቀር በተለይም በዚህ ክፍል ላይ የተጠቀሱት ውስን መስተካከሮች (the) አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ በአካል ሦስት መሆናቸውን ያሳያል። ይህን ዐይነቱን የሰዋሰው አወቃቀር ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያነጻጽሩ፤ ራእይ 1÷17፤ 2÷8:26።

2. አብ የተለየ አካል እንዳለው ውልድም የተለየ አካል አለው፤ ነገር ግን መንፈስ ቅዱስ አካል የለውም ወይም አብ በኢየሱስ ውስጥ ያለው መለኮት ነው፤ ኢየሱስ ደግሞ አብ የለበለው አካል ነው

የሚሉ ሰዎች ሁሉ⁴⁷፤ በዚህ ቦታ ላይ የሚገኘው የሰዋሰው አወቃቀር ከትምህርታቸው ጋር ይቃረናል (በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ መንፈስን አካል እንደ ሆነ አድርጎ ነው የሚመለከተው፤ ዐውዱ አለመሆኑን ካላሳየ በስተቀር)።

3. “ስም” የሚለው ነጠላ ቃል አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ አንድ አካል መሆናቸውን አያመለክትም። “ስም” የሚለው ነጠላ ቃል የጥቅል ስም እንደ መሆኑ መጠን፤ የብዙ ቀጥተኛ ላላቸው አካላትም ጥቅም ይውላል። አስረጅ እንዲሆን የሚከተሉትን ጥቅሶች ይመለከታል፡- ዘፍ 5÷2፤ 11÷14፤ 48÷6፤ 48÷16።

4. ስም የሚለው ቃል የተጸውየ ስምን ብቻ የሚያመለክት አይደለም፤ ነገር ግን የማዕረግ ስምንም ያመለክታል፤ ለምሳሌ ኢሳይያስ 9÷6፤ ማቴዎስ 1÷23። በመጽሐፍ ቅዱስ አብ፣ ወልድና መንፈስ በተጸውየ ስምነት የሚገለገሉበት ስም ያህዌ የሚለው ስም ነው።

ለ. የሐዋርያት ሥራ 2÷38 እንዲሁም ማቴዎስ 28÷19።

1. በሁለቱም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች የተወሰነ የጥምቀት ቀመር ሥራ ላይ ውሎ አንመለከትም። እንዲሁም በመጽሐፍ ቅዱስ አንድ ስው በሚያጠምቅበት ጊዜ፤ “በ...ስም አጠምቅሃለሁ” የሚል ነገር ተዘግቦ አንመለከትም።

2. በኢየሱስ ስም የተጠመቁ ሰዎች (የጥምቀት ቀመር ሆኖ አገልግሏል ቢባል እንኳ ማለት ነው)፤ በብሉይ ኪዳን ሥርዐት የኖሩና በሕጉም መሠረት እግዚአብሔርን ያመልኩ የነበሩ ሰዎች ናቸው፡-

⁴⁷ ለምሳሌ “የሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን” በመባል የሚታወቀው መናፍቃዊ ድርጅት።

ሀ) አይሁዶች፤ ሐዋርያት ሥራ 2÷5:38፤ 22÷16።

ለ) ሳምራውያን፤ ሐዋርያት ሥራ 8÷5:12:16።

ሐ) እግዚአብሔርን ይፈሩ የነበሩ አሕዛብ (ሃይማኖታቸውንም ወደ ይሁዲነት የቀየሩ)፤ ሐዋርያት ሥራ 10÷1-2:22:48።

መ) የመጥመቁ የሐንስ ደቀ መዛሙርት፤ ሐዋርያት ሥራ 19÷1-5። የሐንስ፤ አብርሃም አባታችን የሚሉትን ሰዎች ንስሐ እንዲያስገባና ለመስሐ መንገድ እንዲያመቻች የተላከ ነቢይ ነው። እነዚህ ሰዎች የመጥመቁ የሐንስ ደቀ መዛሙርት ከሆኑ አይሁድ መሆናቸውን ልብ ይሏል።

ሠ) በቆሮንቶስ የነበሩት የመጀመሪያዎቹ ክርስቲያኖች አይሁዶችና “እግዚአብሔርን ይፈሩ የነበሩ አሕዛብ” ናቸው። [“እግዚአብሔርን ይፈሩ የነበሩ አሕዛብ” የሚለው ሐረግ፤ እምነታቸውን ወደ ይሁዲነት የቀየሩ፤ በትውልድ አሕዛብ የነበሩ ሰዎች መሆናቸውን ልብ ይሏል] ሐዋርያት ሥራ 18÷1-8፤ 1ቆሮንቶስ 1÷13።

ሐ. እግዚአብሔር አብና ኢየሱስ ክርስቶስ የተለያዩ አካላት ናቸው

1. የሚከተሉትን ሰላምታዎች ይመለከቷል፤ ሮሜ 1÷7፤ 1ቆሮንቶስ 1÷3፤ 2ቆሮንቶስ 1÷2፤ ገላትያ 1÷3፤ ኤፌሶን 1÷2፤ 6÷23፤ ፊልጵስዩስ 1÷2፤ 1ተሰሎንቄ 1÷1፤ 2ተሰሎንቄ 1÷1:2፤ 1ጢሞ ቴዎስ 1÷1:2፤ 2ጢሞቴዎስ 1÷2፤ ቲቶ 1÷4፤ ፊልሞና 3፤ ያዕቆብ 1÷1፤ 2ጴጥሮስ 1÷2፤ 2ዮሐንስ 3።

2. አብና ወልድ ሁለት ምስክሮች ናቸው፤ ዮሐንስ 5÷31-32፤ 8÷16-18፤ ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያነጻጽሩ ዘኁልቁ 35÷30፤ ዘዳግም 17÷6፤ 19÷15።

3. አብ ወልድን ልኳል፤ ዮሐንስ 3÷16-17፤ ገላትያ 4÷4፤ 1ዮሐንስ 4÷10፤ ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያነጻጽሩ ዮሐንስ 1÷6፤ 17÷18፤ 20÷21።

4. አብና ወልድ እርስ በርሳቸው ይዋደዳሉ፤ ዮሐንስ 3÷35፤ 5÷20፤ 14÷31፤ 15÷9፤ 17÷23-26፤ ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያነጻጽሩ ማቴዎስ 3÷17፤ 17÷5፤ 2ጴጥሮስ 1÷17።

5. አብ ለወልድ ይናገራል፤ ወልድም ለአብ ይናገራል፤ ዮሐንስ 11÷41-42፤ 12÷28፤ 17÷1-26 ወዘተ።

6. አብ ወልድን ያውቀዋል፤ ወልድም አብን ያውቀዋል፤ ማቴዎስ 11÷27፤ ሉቃስ 10÷22፤ ዮሐንስ 7÷29፤ 8÷55፤ 10÷15።

7. ኢየሱስ ጠበቃችን በአብ “ዘንድ” ነው ያለው 1ዮሐንስ 2÷1።

መ. ኢየሱስ ክርስቶስ እግዚአብሔር አብ አይደለም

1. ኢሳይያስ 9÷6፤ “የዘላለም አባት” ማለት ዘላለማዊ ማለት እንጂ፤ ኢየሱስ አብ ነው ማለት አይደለም። “የዘላለም አባት” የሚለው የዕብራይስጥ ቃል “አቢአድ” የሚል ሲሆን፤ ትርጉሙም “አቢ” ማለት አባት ማለት ሲሆን፤ “አድ” ማለት ደግሞ፤ ዘላለማዊ ማለት ነው። በተገናኝ የሚነበቡ ይህን መሰል በርካታ ስሞች በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ይገኛሉ። ለምሳሌ፡- “አቢአልቦን” (2 ሳሙኤል 23÷31) ማለት የጥንካሬ አባት ወይም ጠንካራ ማለት ነው። “አቢያሳፍ” (ዘፀአት 6÷24) ማለት ደግሞ የመሰብሰብ አባት ወይም ሰብሳቢ ማለት ነው። “አቢጋኤል” (1ዜና 2÷16) ማለት፤ ከፍ የማለት አባት ወይም ከፍ ያለች ማለት ነው፤ ይህ ስም የሴት ስም እንደ ሆነ ልብ ይሏል። በዕብራይስጥ ቋንቋ “አባት” (በዕብራይስጥ አቢ) የሚለው ቃል ከስም ጋር ሲጫፈር (በተገናኝ

ሲነበብ) ስሙን የሚያደምቅ ወይም የሚያጸና ነው። ለምሳሌ፦
"የውሸት አባት" ማለት ቀንደኛ ውሸታም እንደ ማለት።

2. ዮሐንስ 10፥30።

ሀ) ኢየሱስ፣ "እኔ አብ ነኝ" ወይም "አብና ወልድ አንድ አካል ናቸው" አላለም።

ለ) የብዙ ቀጥተኛ የሚያመለክተው የመጀመሪያ መደብ ተውላጠ ስም "ነገ" ("we are")፣ (በግሪኩ "እስሜን") የሚለው ቃል፣ አብና ወልድ የተለያዩ መሆናቸውን ያሳያል።

ሐ) "አንድ" ተብሎ የተተረጎመው የአማርኛ ቃል በግሪኩ ሂን የሚል ሲሆን፣ ቃሉም የግዑዝ ጾታን የሚያመለክት ነው። ይህም አብና ወልድ ተመሳሳይ ባሕርይ እንዳላቸው የሚያመለክት እንጂ፣ አንድ አካል መሆናቸውን የሚያስተምር አይደለም። ይህን ክፍል ከዮሐንስ 17፥21-23 ጋር ያነጻጽሩት።

3. ዮሐንስ 5፥43፣ ኢየሱስ በአባቱ በአብ ስም መጣ ማለት ኢየሱስ ክርስቶስ አብ ነው ማለት አይደለም። አንዳንዶች በራሳቸው ስምና ሥልጣን ይመጣሉ፤ ኢየሱስ ግን እንዲህ አይደለም፤ እርሱ የመጣው በአባቱ ስምና ሥልጣን ነው።

4. ዮሐንስ 8፥19፤ 16፥3፣ በርግጥ ኢየሱስን አለማወቅ ማለት አብን አለማወቅ ማለት ነው። ነገር ግን ኢየሱስ በክፍሉ ውስጥ፣ "አባቴ" ተብሎ የተጠቀሰው ነው ማለት አይደለም።

5. ዮሐንስ 14፥6-11።

ሀ) አብና ወልድ አንድ ዐይነት ባሕርይ እንጂ፣ አንድ አካል ያላቸው አይደሉም።

ለ) ኢየሱስ፣ "እኔ በአብ እንዳለሁ" አለ እንጂ፣ "እኔ አብ ነኝ" አላለም።

ሐ) "አብ በእኔ እንዳለ" የሚለው ሐረግ ኢየሱስ አብ እንዳልሆነ የሚያሳይ ነው። ይህን ክፍል ከዮሐንስ 14፥20፣ 17፥21-23 ጋር ያወዳድሩ።

6. ዮሐንስ 14፥18፣ በጥንቱ የዕብራውያን ባህል፣ የበኩር ልጅ ወላጆቹ ሲሞቱ፣ ታናናሾቹን የመጠበቅ/የማስተዳደር ኅላፊነት አለበት፤ በዚህም መንገድ የዚህ ቤተ ሰብ ልጆች የሙት ልጆች እንዳይባሉ ያደርጋቸዋል፤ ይህ ማለት ግን የበኩር ልጁ የልጆቹ አባት ሆነ ማለት አይደለም።

7. ቂላስይስ 2፥9፣ ይህ ክፍል ኢየሱስ አብ ነው ወይም ኢየሱስ አብ ያደረበት ሥጋ ነው የሚል ትምህርት የለውም። "ቲዎቴቶስ" የሚለው የግሪክ ቃል፣ ኢየሱስ አምላክ መሆኑን/የአምላክ ባሕርይ እንዳለው ከዚህም የተነሣ ፍጹም አምላክ እንደ ሆነ የሚያስተምር እንጂ፣ ኢየሱስና አብ አንድ አካል እንዳላቸው የሚያስተምር አይደለም። "ቲዎቴቶስ" የሚለው የግሪክ ቃል፣ ኢየሱስ አብ ነው የሚል መልእክት የለውም። ኢየሱስ ውስጥ አብ መኖሩ (ዮሐንስ 10፥38፤ 14፥10፤ 17፥21) ኢየሱስን ከአብ ጋር ተመሳሳይ ባሕርይ እንዳለው የሚያሳይ እንጂ፣ ኢየሱስና አብ አንድ አካል እንዳላቸው የሚያስተምር አይደለም።

8. አብና ወልድ በተመሳሳይ ሥራዎች ውስጥ በኅብረት ሠርተዋል። ይኸውም ኢየሱስን ከሙታን መካከል በማስነሣት (ገላትያ 1፥1፤ ዮሐንስ 2፥19-22) ለሙታን ሕይወትን በመስጠት (ዮሐንስ 5፥21፤

6÷39-40:44:54፤ 1ቆሮንቶስ 6÷14) ጸሎትን በመመለስ (ዮሐንስ 5÷21፤ 6÷39-40:44:54፤ 1ቆሮንቶስ 6÷14) መንፈስ ቅዱስን በመላክ (ዮሐንስ 14÷16፤ 15÷26፤ 16÷7) ሰዎችን ወደ ኢየሱስ በማምጣት (ዮሐንስ 6÷44፤ 12÷32) ወዘተ። አብና ወልድ አንድ ዐይነት ሥራ በኅብረት መሥራታቸው አብ አምላክ እንደ ሆነ ሁሉ ወልድም አምላክ መሆኑን የሚያመለክት እንጂ፤ ኢየሱስ አብ መሆኑን የሚያስተምር አይደለም።

ሠ. ኢየሱስ ሰው ሆኖ ወደዚህች ምድር ከመምጣቱ በፊት እንዲሁም ፍጥረታት ከመፈጠራቸው በፊት ነበር። ይህ፤ ኢየሱስ ከአብ የተለየ ማንነት እንዳለው የሚያስተምር ብቻ ሳይሆን፤ በቤተ ልሔም ከመወለዱም በፊት የነበረ መሆኑን የሚያስተምር ነው። ይህ፤ እግዚአብሔር ወልድ ከእግዚአብሔር አብ ጋር ለዘላለም ዓለም አብሮ መኖሩን የሚያመለክት ነው። ይህም አብና ወልድ የተለያዩ አካላት መሆናቸውን ያሳያል።

1. ኢየሱስ የሁሉ ነገር ፈጣሪ ነው።

2. ኢየሱስ የሁሉ ነገር ፈጣሪ ነው፤ ከላይ VI.ሠ.1 ይመለከቷል።

3. ኢየሱስ ፍጥረታት ከመፈጠራቸው በፊት (ከፍጥረት ዓለም አስቀድሞ)፤ ከአብ ጋር “አብሮ” ነበር (“ፕሮስ” ወይም “ፓራ” የሚለው የግሪክ ቃል በአማርኛ ቅጆች ላይ “ዘንድ” ተብሎ ነው የተተረጎመው)፤ ዮሐንስ 1÷1፤ 17÷5፤ 1ዮሐንስ 2÷1።

4. ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ፤ ከእርሱ ቀድሞ ከተወለደው ከመጥመቁ ዮሐንስ በፊት ነበር፤ ዮሐንስ 1÷15 ከዮሐንስ 1÷14-18፤ 29-34 ጋር ያወዳድሯል።

5. ኢየሱስ፤ ከሰማይ የመጣ፤ ከአብ የተላከ፤ ወደ ሰማይ የወጣ፤ ወደ አባቱ የተመለሰ ነው፤ ዮሐንስ 3÷13:31፤ 6÷33:38:41:46:51:56-58:62፤ 8÷23:42፤ 13÷3፤ 16÷27-28፤ ከሐዋርያት ሥራ 1÷10-11 ጋር ያወዳድሯል፤ እንዲሁም መንፈስ ቅዱስ ከመላኩ ጋር ያወዳድሯል ዮሐንስ 16:5-7፤ 1ጴጥሮስ 1÷12።

6. ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ መሆኑ መጠን (ዮሐንስ 8÷54-56)፤ ከአብርሃም በፊት እንደ ነበረ ተናግሮአል ዮሐንስ 8÷58።

7. ኢየሱስ ፍጥረታት ከመፈጠራቸው በፊት (ከፍጥረት ዓለም አስቀድሞ)፤ እንደ ነበረ ተናግሮአል ቄላስይስ 1÷17፤ ከ1÷12-20 ጋር ያወዳድሯል።

8. እስካሁን ያልናቸው እግዚአብሔር ነገሮችን አስቀድሞ ከማወቁ ጋር የሚቃረኑ አይደሉም። እግዚአብሔር ነገሮች ከመፈጠራቸው በፊት ያውቃቸዋል ማለት፤ ከመፈጠራቸው በፊት ህልውና ነበራቸው ማለት አይደለም።

ሀ) ፍጥረታት ከመፈጠራቸው በፊት እኛ ሁላችን በእግዚአብሔር አእምሮ ውስጥ ነበርን፤ ነገር ግን የዮሐንስ 1÷1፤ እንዲሁም 17÷5 ክፍሎች ስለ ክርስቶስ የሚያስተምሩት ትምህርት እንደዚያ አይደለም።

ለ) ሁሉ ነገር በእርሱ ከተፈጠረ፤ እርሱ ከፍጥረት በፊት ነበረ ማለት ነው።

9. ኢየሱስ “ዛሬ ወለድሁህ” መባሉ፤ ኢየሱስ ልጅ የተባለው ፍጥረታት በተፈጠሩበት ቀን ነው ማለት አይደለም፤ ምክንያቱም ይህ ክፍል የሚናገረው በትንሣኤ ቀን ስላለው ክብር ነውና

(ሐዋርያት ሥራ 13÷33፤ ዕብራውያን 1÷3-5፤ 5÷5፤ ከመዝሙር 2÷7፤ ጋር ያወዳድሯል፤ እንዲሁም ከሮሜ 1÷4 ጋር)።

ፈ. ኢየሱስ መንፈስ ቅዱስ አይደለም

1. መንፈስ ቅዱስ፣ “ሌላ አጽናኝ ነው” ዮሐንስ 14÷16፤ ከ1ዮሐንስ 2÷1 ጋር ያወዳድሯል።

2. ኢየሱስ፣ መንፈስ ቅዱስን ልኮታል ዮሐንስ 15÷26፤ 16÷7።

3. መንፈስ ቅዱስ ኢየሱስን እንደሚያከብር መናገሩ ለወልድ ራሱን ዝቅ (“humility”) ማድረጉን ያሳያል ዮሐንስ 16÷13-14።

4. ወልድና መንፈስ ቅዱስ የተለያዩ አካላት መሆናቸው (ወልድ የራሱ አካል እንዳለው ሁሉ፤ መንፈስ ቅዱስም የራሱ አካል እንዳለው) በማቴዎስ 28÷19 ላይ ተገልጿል።

5. መንፈስ ቅዱስ በኢየሱስ ላይ ወርዶበታል ለቃስ 3÷22።

6. ኢየሱስ መንፈስ ቅዱስ ነውን?

ሀ) 2ቆሮንቶስ 3÷17፤ በዚህ ክፍል ኢየሱስ ሳይሆን፤ መንፈስ ቅዱስ ጌታ ተብሎአል፤ ይህም መንፈስ ቅዱስ አምላክ ወይም ያህዌ መሆኑን ያሳያል። (ቀጥር 16 በአንዳንድ ቅጂች ቀጥር 17 ከዘፀአት 34÷34 የተጠቀሰ ነው) ሐዋርያት ሥራ 28÷25-27 ከኢሳይያስ 6÷8-10 ጋር ያነጻጽሯል።

ለ) 1ቆሮንቶስ 15÷45፤ ኢየሱስ “ሕይወትን የሚሰጥ መንፈስ” መባሉ፤ በበዓለ ጎምሳ ቀን የወረደው መንፈስ ቅዱስ ነው ማለት አይደለም። “ሕይወትን የሚሰጥ መንፈስ” ማለት እግዚአብሔር እንደ መሆኑ መጠን መንፈስ መሆኑን

የሚያሳይ እንዲሁም በከበረ የትንሣኤ አካል ከሙታን መነሣቱን የሚያመለክት ነው። ምንም እንኳን ሦስት መንፈስ ባይኖርም፤ ሦስቱም የሥላሴ አካላት መንፈስ ናቸው። መንፈስ ቅዱስ ግን መንፈስ በመባል ይጠራል።

ሐ) ሮሜ 8÷27:34፤ ሁለቱ አካላት ስለ እኛ መማለዳቸው ሁለት አማላጅ⁴⁸ እንዳለን የሚያመለክት ነው እንጂ ኢየሱስ

⁴⁸ “ማለደ” የሚለው ቃል ብዙ ትርጉም ሊወክል ይችላል። ለምሳሌ 1) “ማለደ” ማለት ማልዶ ተነሣ (በጧት ተነሣ) ማለት ሊሆን ይችላል። በዚህ ትርጉም መሠረት “ማላጅ” ማለት በጧት መነሣት የሚወድ ሰው ማለት ነው። 2) “ማለደ” ማለት ለመነ፣ ደጅ ጠና የሚል ትርጉም ሊወክል ይችላል። በዚህ ትርጉም መሠረት ደግሞ፤ “ምልጃ” ማለት ልመና ወይም ደጅ ጥናት ማለት ነው። 3) “አማለደ” ማለት ደግሞ፤ በሁለትና ከሁለት በላይ በሆኑ ሰዎች ወይም ወገኖች መካከል የተፈጠረን ቅራኔ፤ ጠብ ወዘተ እንዲወገድ አስታረቀ ወይም ሽመገለ ማለት ነው። የሚለመነው ሰው ለማኘን ይቅርታ እንዲያደርግለት ወይም የሚፈልገውን ጉዳይ እንዲፈጽምለት በለማኘ ስም ተማጽነ ማለት ነው።

ማለደ/አማለደ የሚለው ቃል በነገረ መለኮት በተለይም ክርስቶስን በተመለከተ ያለውን ትርጉም ደግሞ በአጭሩ እንቃኝ። በብሉይ ኪዳን ሦስት ዐይነት አገልግሎቶች ነበሩ። እነርሱም ነቢይነት፣ ክህነትና ንጉሥነት ናቸው። ነቢያት የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለሕዝቡ የሚያስታውቁ ሲሆን (ነቢይ እግዚአብሔርን ወክሎ ለሕዝቡ ይናገራል፤ በዚህም የእግዚአብሔር አፍ ይሰኛል)፤ ካህናት ደግሞ ለእግዚአብሔር መስዋዕት፣ ጸሎትና ምስጋና ያቀርባሉ (ካህን ሕዝቡን ወክሎ ለእግዚአብሔር ይናገራል፤ በዚህም የሕዝብ አፍ ይባላል)፤ ንጉሥ ደግሞ የእግዚአብሔር ወኪል በመሆን ሕዝቡን ያስተዳድራል።

ኢየሱስ እነዚህን የአገልግሎቶች አገልግሏል። እንደ ነቢይ እግዚአብሔርንና የእግዚአብሔርን ሐሳብ/ፈቃድ አስታውቆናል። እንደ ካህን ለጎጣሪዎችን ራሱን መስዋዕት አድርጎ አቅርቧል። እንደ ንጉሥ ደግሞ፤ በዓለማት ላይና በቤተ ክርስቲያን ላይ ይገዛል/ያስተዳድራል።

በአዲስ ኪዳን ኢየሱስ ክርስቶስ ሊቀ ካህናችን ስለሆነ የሚከተሉትን ሦስት ዐባይት አገልግሎቶች ሰጥቶአል/በመስጠት ላይም ይገኛል። 1) ለኅጢአታችን ፍጹም የሆነ መሥዋዕት አቅርቦአል (ዕብራውያን 4÷14፤ 9÷24፤ 10÷4፤ 9÷26፤ 7÷27:24-28፤ 10÷1-2:10:12:14፤ 13÷12)። 2) ዘወትር በእግዚአብሔር ፊት ያቀርበናል (ዕብራውያን 9÷1-7:24፤ 6÷19-20፤ 10÷19-22)። 3) ዘወትር ስለእኛ **ይማልዳል**። በሮሜ 8÷34 እንዲሁም በዕብራውያን 7÷25 መሠረት **ማለደ** በግሪኩ “**ኢንቲኑክሃይ**” የሚለው ቃል፣ ኢየሱስ ለሰው ልጆች በተወሰኑ (specific) ርዕሰ ጉዳዮች ላይ ልመና አቀረበ የሚለውን ትርጉም ወክሎ ቀርቧል። አንዳንድ ሰዎች ኢየሱስ ክርስቶስ በዚህች ምድር በነበረበት ጊዜ ብቻ ነው የምልጃ አገልግሎት ያገለገለው፣ ከዕርገቱ በኋላ ይህን አገልግሎት አላገለገለም ወይም እርሱ ተማላጅ እንጂ አማላጅ አይደለም ይላሉ። ምናልባት ይህ ዐይነቱ አስተሳሰብ ሊመጣ የቻለው፣ ኢየሱስ አማላጅ ሆኖ በእግዚአብሔር ፊት መቅረቡ ከአብ ያሳንሰዋል ከሚለው ፍርሃት የመነጨ ሊሆን ይችላል። ድምጻሚው ግን ስሕተት ነው። ከማንነት የተነሣ ማንስና (ontological subordination) ከሥራ ክፍፍል የተነሣ ማንስ (functional subordination) የሚሉት የነገረ መለኮት ትምህርቶችን ልብ ልንላቸው ይገባል። ኢየሱስ ክርስቶስ በማንነቱ ከአብ ጋር በሁሉ ነገር እኩል ሲሆን፣ በሥራ ክፍፍል ግን ለሰው ልጆች ኅጢአት ራሱን ለአብ ዝቅ አድርጎ ሲያቀርብ ይታያል። በተጨማሪም ኢየሱስ ክርስቶስ ከዕርገቱ በኋላ የማማለድ ሥራውን እንደ ሠራ ቃለ እግዚአብሔር በግልጽ ያስተምረናል። ለምሳሌ ኢየሱስ ክርስቶስ ከዕርገቱ በኋላ ይህን የምልጃ አገልግሎት እንዳገለገለ ከሮሜ 8÷34 መመልከት ይቻላል። ክፍሉ “የሚማልደው” በግሪኩ “**ኢንቲኑክሃይ**” እንጂ፣ “የሚማለደው” አይልም። መንፈስ ቅዱስ ለአማኞች ይማልዳል ስንልም በግሪኩ “**ኢንቲኑክሃይ**” የሚለውን ቃል በሚወክል መልኩ ነው።

መላእክትም ሆኑ ቅዱሳን ሰማዕታት ለሰው ልጆች ይማልዳሉ (በሁለተኛውም ሆነ በሦስተኛው ትርጉሙ) የሚለው ትምህርት፣ በመጽሐፍ ቅዱስ አንዳችም ድጋፍ ያለው አይመስለኝም። አንዳንድ ሰዎች ለሙግታቸው መሠረት አድርገው የሚያቀርቡት የቤተ ክርስቲያንን ታሪክ ነው። ይህም ቢሆን ብዙ የሚያከራክር ቢሆንም፣ ቅድሚያ ልንሰጠው የሚገባን ለታሪክ ሳይሆን ለቃለ እግዚአብሔር ነው። ከቃለ እግዚአብሔር ጋር በሚጣጣም መልኩ ታሪክን ማጣቀስ ወይም ቃለ እግዚአብሔር አፍታቶ ያልነገረን ነገር አጥርቶ ለማየት ታሪክን ወይም ደግሞ ትውፊትን ዋቢ አድርጎ ማቅረብ ተገቢ ነው። በታሪክ መሠረድ ላይ ቃለ

መንፈስ ቅዱስ መሆኑን የሚያስተምር አይደለም (ዮሐንስ 14÷16፤ ሮሜ 8÷26፤ 1ዮሐንስ 2÷1)።

መ) ዮሐንስ 14÷18፣ እዚህ ላይ ኢየሱስ ከትንሣኤው በኋላ ለደቀ መዛሙርቱ እንደሚገለጥላቸው የሚያሳይ እንጂ፣ የመንፈስ ቅዱስን መምጣት የሚያሳይ አይደለም፤ ይህን ክፍል ከዮሐንስ 14÷19 ጋር ያወዳድሯል።

ሠ) ኢየሱስና መንፈስ ቅዱስ በተመሳሳይ ሥራ ላይ ተካፋይ ሆነዋል፤ ይኸውም ኢየሱስን ከሙታን በማስነሣት (ዮሐንስ 2÷19-19-22፤ ሮሜ 8÷9-11)፣ ሙታንን ከሙታን በማስነሣት (ዮሐንስ 5÷21፤ 6÷39-40:44:54፤ ሮሜ 8÷9-11)፣ በአማኞች ውስጥ በማደር (ዮሐንስ 14÷16፤ 2ቆሮንቶስ 13÷5፤ ቄሳሳይስ 1÷27)፣ ለአማኞች በመማለድ (ሮሜ 8÷26፤ ዕብራውያን 7÷25)፣ አማኞችን በመቀደስ (ኤፌሶን 5÷26፤ 1ጴጥሮስ 1÷2) ወዘተ። እነዚህ ሥራዎች ሁለቱም አካላት እግዚአብሔር መሆናቸውን የሚያሳይ እንጂ፣ ኢየሱስ መንፈስ ቅዱስ መሆኑን አይደለም።

እግዚአብሔርን መሥዋዕት አድርጎ ማቅረብ ግን የወንጌል አገልጋይ አያሰኝም። በታሪክ የሚደግፍ ነገር ቢገኝ እንኳ ማለቴ እንጂ፣ ታሪክ የመላእክትንና የቅዱሳን ሰማዕታትን አማላጅነት ያስተምራል የሚል አቋም ስላለኝ አይደለም።

አንዳንድ ጸሓፍት መምህራን የምልጃና (intercession ወይም Intermediate) የወጀን (redemption) አስተምህሮ ሲያቀላቅሉት ስለሚታይ አንባብያን ጥንቃቄ መውሰድ ይኖርባቸዋል። ምልጃ ማለት “በተወሰኑ (specific) ርዕሰ ጉዳዮች ላይ ስለ አማኞች በአብ ፊት ልመናን ማቅረብ” የሚል ትርጉም ሲኖረው፣ ወጀ ማለት ደግሞ “ከኅጢአትና ከሰይጣን ባርነት ዕዳን በመክፈል ዐርነት/ነጻ ማውጣት” ይመለከታል። የወጀን አስተምህሮ ለማብራራት ተዘውትሮ የሚቀርበውን ታሪካዊ ማብራሪያ ልብ ይሏል፤ ይኸውም የጥንት ባሮችን ዐርነት/ነጻ ለማውጣት ይከፈል የነበረውን ዋጋ (ransom) ማለቱ ነው።

ሰ. አብ መንፈስ ቅዱስ አይደለም

1. አብ መንፈስ ቅዱስን ልኮታል ዮሐንስ 14÷15፤ 15÷26።
2. መንፈስ ቅዱስ ወደ አብ ለአማኞች ይማልዳል ሮሜ 8÷26-27።
3. አብና መንፈስ ቅዱስ ሁለት የተለያዩ አካላት መሆናቸው በማቴዎስ 28÷19 ላይ ተገልጾል።
4. አብ መንፈስ ቅዱስ ነውን?

ሀ) ማቴዎስ 1÷18፤ ሉቃስ 1÷35፤ አንዳንዶች ከእነዚህ ክፍሎች በመነሣት መንፈስ ቅዱስ፤ ለወልድ ሥጋዊ አባት ነው ይላሉ፤ ይህ ግን ኢየሱስ በሰብአዊ ሁኔታ በሁለት ተቃራኒ ጾታዎች መካከል በሚካሄድ የገብረሥጋ ግንኙነት አይደለም።

ለ) አብና መንፈስ ቅዱስ በተለያዩ ሥራዎች ውስጥ በኅብረት ሠርተዋል፤ ይኸውም በኢየሱስ ትንሣኤ (ገላትያ 1÷1፤ ሮሜ 8÷11) ኢየሱስን በማጽናናት (2ቆሮንቶስ 1÷3-4፤ ዮሐንስ 14÷26) ኢየሱስን በመቀደስ (ይሁዳ 1፤ 1ጴጥሮስ 1÷2) ወዘተ። ይህ የሚያሳየን ሁለቱ አካላት በኅብረት መሥራታቸውን እንጂ፤ ሁለቱ አካላት አንድ መሆናቸውን አይደለም።

IX. ማጠቃለያ፡- መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ሥላሴ ያስተምራል?

ሀ. ቃለ እግዚአብሔር ስለ ትምህርተ ሥላሴ ያስተምራል።

1. አንድ እግዚአብሔር ብቻ አለ ወይም እግዚአብሔር አንድ ብቻ።
2. አብ እግዚአብሔር ነው።
3. ወልድ እግዚአብሔር ነው።
4. መንፈስ ቅዱስ እግዚአብሔር ነው።
5. አብ የራሱ አካል አለው፤ ወልድ የራሱ አካል አለው፤ መንፈስ ቅዱስም የራሱ አካል አለው።

ለ. አዲስ ኪዳን በተደጋጋሚነት አብ፤ ወልድ፤ መንፈስ ቅዱስ ይላል (እግዚአብሔር፤ ክርስቶስ፤ መንፈስ ቅዱስ) ማቴዎስ 28÷19፤ 2ቆሮንቶስ 13÷14፤ እንዲሁም ሉቃስ 1÷35፤ 3÷21-22፤ 4÷1-12፤ ዮሐንስ 4÷10-25፤ 7÷37-39፤ 14÷16፤ 20÷21-22፤ ሐዋርያት ሥራ 1÷4-8፤ 2÷33-38-39፤ 5÷3-4-9-30-32፤ 7÷55-56፤ 10÷36-38-44-48፤ 11÷15-18፤ 15÷8-11፤ 20÷38፤ 28÷25-31፤ ሮሜ 1÷1-4፤ 5÷5-10፤ 8÷2-4-9-11-14-17፤ 1ቆሮንቶስ 6÷11፤ 12÷4-6-11-12-18፤ 2ቆሮንቶስ 1÷19-22፤ 3÷6-8-14-18፤ ገላትያ 3÷8-14፤ 4÷4-7፤ ኤፌሶን 1÷3-17፤ 2÷18-21-22፤ 3÷14-19፤ 4÷4-6-29-32፤ 5÷18-20፤ ፊልጵስቶስ 3÷3፤ 1ተሰሎንቄ 1÷3-6፤ 2ተሰሎንቄ 2÷13-14፤ ቲቶ 3÷4-6፤ ስብረውያን 2÷3-4፤ 9÷14፤ 10÷28-31፤ 1ጴጥሮስ 1÷2፤ 1ዮሐንስ 3÷21-24፤ 4÷13-14፤ ይሁዳ 20-21፤ ራእይ 2÷18-27-29።

ሐ. ከዚህ የምንማረው ቃለ እግዚአብሔር ስለሥላሴ እንደሚያስተምር ነው።

X. አስተምህሮተ ሥላሴ በእምነት አስተምህሮ ላይ ምን ለውጥ ያመጣል?

ሀ. ሉዓላዊነት፤ ከሥላሴ አካላት የምንማረው፤ እግዚአብሔር የፈጠረን ፍቅራችንን ለሌሎች እንድናካፍል አድርጎ ነው (ሐዋርያት ሥራ 17÷25፤ ዮሐንስ 17÷21-26)።

ለ. ምስጢር፤ በዚህ ምድር ሥላሴን የሚመስል አንዳችም ነገር የለም፤ ይህም እግዚአብሔር በአካባቢያችን ካለው ሆነ ከምናስባቸው ነገሮች ሁሉ በላይ መሆኑን የሚያስተምረን ነው ሮሜ 11÷33-36፤ ኢሳይያስ 40÷18።

ሐ. ድኅነት፤ ድኅነታችንን አስቀድሞ ያቀደው፤ ሊያድነን ወደ እኛ የመጣው፤ በእኛ መካከል ያደረው እንዲሁም ድኅነታችንን የፈጸመው 1ጴጥሮስ 1÷2፤ ኤፌሶን 1÷3-18 ወዘተ ሥላሴ ነው።

መ. ጸሎት፤ በወልድ በኩል ወደ አብ እንጸልያለን፤ በመንፈስም ወደ ወልድ በቀጥታ መጸለይ እንችላለን ዮሐንስ 14÷13-14፤ ኤፌሶን 2÷18 ወዘተ።

ሠ. አምልኮ፤ አብና ወልድን በመንፈስ እናመልካለን ዮሐንስ 4÷23-24፤ ፊልጵስዩስ 3÷3፤ ዕብራውያን 1÷8 ወዘተ።

ረ. ፍቅር፤ በሥላሴ አካላት መካከል ያለው ፍቅር፤ እርስ በርሳችን ላለን ፍቅር መሠረት ነው ዮሐንስ 17÷26።

ሰ. አንድነት፤ የሥላሴ አካላት ኅብረት የቤተ ክርስቲያን ኅብረት ማእከል ነው ዮሐንስ 17÷21-23።

ሸ. ትሕትና፤ የሥላሴ አካላት አንዱ የሌላውን ለማክበር ያላቸው ፍላጎት፤ እኛም ከራሳችን ይልቅ የሌሎችን ፍላጎት እንድንፈልግ ያደርገናል ፊልጵስዩስ 2÷5-11፤ ዮሐንስ 16÷13-14።

ቀ. ልጅነት፤ በመንፈስ ቅዱስ ሥራ አማካይነት ከእግዚአብሔር ልጅ ጋር ኅብረት ሲኖረን፤ የእግዚአብሔር ልጆች እንሆናለን፤ ይኸውም

እግዚአብሔር የማደጎ ልጆቹ ያደርገናል ዮሐንስ 1÷12-23፤ ሮሜ 8÷14-17።

በ. እውነት፤ እግዚአብሔርን ከልብ የሚወዱና በእውነት ሊያመለኩት የሚፈልጉ ሰዎች፤ እግዚአብሔር እውነት እንደ ሆነ ሊያውቁ ይገባል፤ አብ፤ ወልድና መንፈስ ቅዱስ እውነት ነው ዮሐንስ 4÷24፤ 14÷6:17፤ 15÷26፤ 16÷13።

አባሪ 1

እነማን ለኢየሱስ ክርስቶስ ሰገዱ?

እነማን ለኢየሱስ ሰገዱ?	የመጽሐፍ ቅዱስ ማስረጃ
መላእክት	ዕብራውያን 1÷6

ደቀ መዛሙርት	ማቴዎስ 14÷33፤ ማቴዎስ 28÷9፤ ማቴዎስ 28÷17፤ ሉቃስ 24÷52
ሰብአ ሰገል	ማቴዎስ 2÷2፤ ማቴዎስ 2÷11
ለምጻሙ ሰው	ማቴዎስ 8÷2
የሮማው መኰንን	ማቴዎስ 9÷17-18
ከነናዊቷ ሴት	ማቴዎስ 15÷25
የዘብዴዎስ ልጆች እናት ከነልጆቻቸው	ማቴዎስ 20÷20
ዐይነ ሰውሩ ሰው	ዮሐንስ 9÷38

እግዚአብሔር አምላክ እርሱን ብቻ እንድናመልከው ትእዛዝ ሰጥቶናል (ዘጸግም 6÷13)። ኢየሱስም ይህን እውነት ስለሚያውቀው ነው በሰይጣን በተፈተነ ጊዜ ይህን ክፍል ለሰይጣን የጠቀሰለት (ማቴዎስ 4÷10)። እውነቱ ይህ ከሆነ እነዚህ ሰዎችም ሆኑ መላእክት ለኢየሱስ በሚሰግዱለት ጊዜ፤ ይህንንን አታድርጉ ሲል ያልገሠጸቸው ለምንድን ነው? እንዲያውም አብ ራሱ መላእክቱ ለኢየሱስ እንዲሰግዱ ሲያዛቸው እንመለከታለን (ዕብራውያን 1÷6)። ይህም ኢየሱስ ከአብ ጋር ትክክል ዕሪና ያለው መሆኑን ያስረዳል።

አብና ወልድ በሃያ አራቱ ሽማግሌዎች እኩል ስግደት ሲቀርብላቸው ከራእዩ ዮሐንስ እናናባለን (ራእይ 4÷11)። ኢየሱስ ክርስቶስ “ነይልና ባለ ጠግነት፤ ጥበብም፤ ብርታትም ክብርም፤ ምስጋናም፤ በረከትም ሊቀበል ይገባዋል” (ራእይ 5÷12)። በሰማይም ሆነ በምድር የሚገኙ ፍጥረታት ሁሉ፤ ይህን መሰሉን ምስጋናና አምልኮ ለአብ እንደሚያቀርቡ ሁሉ ለወልድም ያቀርባሉ (ራእይ 5÷13-14)።

ከላይ በአስረጅነት በቀረቡት የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በሙሉ “ስግደት” ለሚለው ቃል የተጠቀሙት “ፕሮስቲኖ” የሚለውን የግሪክ ቃል መሆኑን ልብ ልንል ይገባል።

ከተስፋዬ ርበሌ

የመጽሐፍ ቅዱስ ማጣቀሻ

“ሰብአ ሰገል፡- የተወለደው የአሁድ ንጉሥ ወዴት ነው? ኮከቡን በምሥራቅ አይተን ልንሰግድለት መጥተናልና እያሉ ከምሥራቅ ወደ ኢየሩሳሌም መጡ” (ማቴዎስ 2÷2)።

“ወደ ቤትም ገብተው ሕፃኑን ከእናቱ ከማርያም ጋር አዩት፤ ወድቀውም ሰገዱለት፤ ሣጥኖቻቸውንም ከፍተው እጅ መንሻ ወርቅና ዕጣን፤ ክርቤም አቀረቡለት” (ማቴዎስ 2÷11)።

“እነሆም ለምጻም ቀርቦ፡- ጌታ ሆይ ብትወድስ ልታነጻኝ ትችላለህ እያለ ሰገደለት” (ማቴዎስ 8÷2)።

“ይህንም ሲነግራቸው አንድ መኰንን መጥቶ፡- ልጄ አሁን ሞተች ነገር ግን መጥተህ እጅህን ጫንባት በሕይወትም ትኖራለች እያለ ሰገደለት” (ማቴዎስ 9÷18)።

“በታንኳዬቱም የነበሩት፡- በእውነት የእግዚአብሔር ልጅ ነህ ብለው ሰገዱለት” (ማቴዎስ 14÷33)።

“እርስዋ ግን መጥታ፡- ጌታ ሆይ እርዳኝ እያለች ሰገደችለት” (ማቴዎስ 15÷25)።

“በዚያን ጊዜ የዘብዴዎስ ልጆች እናት ከልጆቻቸው ጋር እየሰገደችና አንድ ነገር እየለመነች ወደ እርሱ ቀረበች” (ማቴዎስ 20÷20)።

“እነሆም ኢየሱስ አገኛቸውና፡- ደስ ይበላችሁ አላቸው። እነርሱም ቀርበው እግሩን ይዘው ሰገዱለት” (ማቴዎስ 28÷9)።

“ባዩትም ጊዜ ሰገዱለት፤ የተጠራጠሩ ግን ነበሩ” (ማቴዎስ 28÷17)።

“እነርሱም ሰገዱለትና በብዙ ደስታ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ” (ሉቃስ 24÷52)።

“እርሱም፡- ጌታ ሆይ አምናለሁ አለ፤ ሰገደለትም” (ዮሐንስ 9÷38)።

“ዐጌል ትሕትናንና የመላእክትን አምልኮ የሚወድ ማንም ሰው እንዳያደናቅፋችሁ ተጠንቀቁ። እንደዚህ ያለ ሰው ስላየው ራሷይ ከመጠን በላይ ራሱን እየካበ በሥጋዊ አእምሮው ከንቱ ሐሳብ ተሞልቶ ይታበያል” (ዮሐንስ 2÷18 አዲሱ መደበኛ ትርጒም)።

“ደግሞም በኩርን ወደ ዓለም ሲያገባ፡- የእግዚአብሔር መላእክት ሁሉም ለእርሱ ይሰገዱ” (ዕብራውያን 1÷6)።

“የዘላለም ወንጌል ያለው ሌላ መልአክ ከሰማይ መካከል ሲበር አየሁ፤ በታላቅ ድምፅም፡- የፍርዱ ሰዓት ደርሶአልና እግዚአብሔርን ፍሩ ክብርንም ስጡት፤ ሰማይንና ምድርንም ባሕርንም የውሃንም ምንጮች ለሠራው ስገዱለት አለ” (ራእይ 14÷7)።

4÷9 “እንስሶቹም በዙፋን ላይ ለተቀመጠው ከዘላለምም እስከ ዘላለም በሕይወት ለሚኖረው ለእርሱ ክብርና ውዳሴ ምስጋናም በሰጡት ጊዜ፤

4÷10⁴⁹ ሃያ አራቱ ሽማግሌዎች በዙፋን ላይ በተቀመጠው ፊት ወድቀው፤ ከዘላለም እስከ ዘላለም በሕይወት ለሚኖረው እየሰገዱ፡-

4÷11 ጌታችንና አምላካችን ሆይ አንተ ሁሉን ፈጥረሃልና፤ ስለ ፈቃድህም ሆነዋልና፤ ተፈጥረውማልና፤ ክብር ውዳሴ ኅይልም ልትቀበል ይገባሃል፤ እያሉ በዙፋኑ ፊት አክሊላቸውን ያኖራሉ” (ራእይ 4÷9-11)።

5÷11 “አየሁም በዙፋኑም፤ በእንስሶቹም በሽማግሌዎቹም ዙሪያ የብዙ መላእክትን ድምፅ ሰማሁ ቀጥረውም አእላፋት ጊዜ አእላፋትና ሺህ ጊዜ ሺህ ነበረ፤

5÷12 በታላቅም ድምፅ፡- የታረደው በግ ኅይልና ባለጠግነት ጥበብም ብርታትም ክብርም ምስጋናም በረከትም ሊቀበል ይገባዎል አለ።

5÷13 በሰማይና በምድርም ከምድርም በታች በባሕርም ላይ ያለ ፍጥረት ሁሉ በእርሱም ውስጥ ያለ ሁሉ፡- በረከትና ክብር ምስጋናም ኅይልም ከዘላለም እስከ ዘላለም በዙፋኑ ላይ ለተቀመጠው ለበጎም ይሁን ሲሉ ሰማሁ።

5÷14 አራቱም እንስሶች⁵⁰፡- አሜን አሉ፤ ሽማግሌዎቹም ወድቀው ሰገዱ” (ራእይ 5÷11-14)።

አባሪ 2

⁴⁹ ግእዙ ዕሥራ ወእርባእቱ ካህናተ ሰማይ ይላቸዋል።

⁵⁰ ግእዙ አርባእቱ እንስሳ ይላቸዋል።

ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ነው

አምላካዊ ባሕርያት	እግዚአብሔር አብ	እግዚአብሔር ወልድ (ኢየሱስ ክርስቶስ)
ሁሉን መቻል (ከሃሌ ከሉሉ)	1ዜና 29÷11 (ያህዌ)	ፊልጵስዩስ 3÷20-21
ሁሉን ማወቅ	1ዮሐንስ 3÷20	ቄላስዩስ 2÷2-3
በሁሉ ቦታ መገኘት (ከሳቴ ከሉሉ)	ምሳሌ 15÷3 (ያህዌ)	2ቆሮንቶስ 2÷14
የሰንበት ጌታ	ዘፍጥረት 2÷3	ማቴዎስ 12÷8
እኔ ነኝ	ዘፀአት 3÷14 (ያህዌ)	ዮሐንስ 8÷58
ፈጣሪ (ገባሬ ከሉሉ)	ኢሳይያስ 44÷24 (ያህዌ)	ዮሐንስ 1÷3
አዳኝ	ኢሳይያስ 43÷11፤ 45÷21 (ያህዌ)	ሐዋርያት ሥራ 4÷12
በሕያዋንና በሙታን መፍረድ	ኢሳይያስ 3÷13, 14 (ያህዌ)	2ቆሮንቶስ 5÷10
በበጎችና በፍየሎች ላይ መፍረድ	ሕዝቅኤል 34÷17 (ያህዌ)	ማቴዎስ 25÷31-33
ነቢያትን መላክ	ኤርምያስ 7÷25 (ያህዌ)	ማቴዎስ 23÷34
ኢየሱስ ክርስቶስን ከሙታን ማስነሣት	ሐዋርያት ሥራ 4:10 (ያህዌ)	ዮሐንስ 10:17-18
በክብር መምጣት	ኢሳይያስ 40÷5 (ያህዌ)	ማቴዎስ 24÷30
አባትነት	ኢሳይያስ 63÷16 (ያህዌ)	ኢሳይያስ 9÷6
አልፋና ምጌጋ (የመጀመሪያውና የመጨረሻው)	ኢሳይያስ 44÷6 (ያህዌ)	ራእይ 1÷17
የድነት ዐለት	2ሳሙኤል 22÷32 (ያህዌ)	1ቆሮንቶስ 10÷4
የመሰናከያ ዐለት	ኢሳይያስ 8÷13-15 (ያህዌ)	1ጴጥሮስ 2÷8
መንገድ እንዲዘጋጅለት የተነገረለት	ኢሳይያስ 40÷3 (ያህዌ)	ማቴዎስ 3÷3
ዘላለማዊ	ዘፍጥረት 21÷33 (ያህዌ)	ሚካያስ 5÷2
የሕይወት ውሃ ምንጭ	ኤርምያስ 17÷13 (ያህዌ)	ዮሐንስ 4÷10-14

ሙታንን ማስነሣት	ሐዋርያት ሥራ 26÷8	ዮሐንስ 6÷40
ለሰው ልጆች የሥራቸውን መክፈል	ኢሳይያስ 40÷10 (ያህዌ)	ማቴዎስ 16÷27
የፍጹም ክብርና የፍጹም ኃይል ባለቤት	1ዜና 29÷11 (ያህዌ)	ማቴዎስ 28÷18
ለሰው ልጆች ክብርና ኃይል መስጠት	መዝሙር 68÷35	ሉቃስ 9÷1
ኅጢአትን ይቅር ማለት	2ዜና 7÷14 (ያህዌ)	ማቴዎስ 9÷6
መንፈስ ቅዱስን መላክ	ዮሐንስ 14÷16	ዮሐንስ 16÷7
ከስም ሁሉ በላይ ስም ያለው	ነህምያ 9÷5 (ያህዌ)	ፊልጵስዩስ 2÷9
ስግደት የሚገባው	ዘፀአት 34÷14 (ያህዌ)	ራእይ 5÷12-13
መልካም እረኛ	ዘፍጥረት 48÷15	ዮሐንስ 10÷14
የጠፉትን የእስራኤል ልጆች የሚፈልግ	ሕዝቅኤል 34÷11 (ያህዌ)	ማቴዎስ 15÷24
የጌቶች ጌታ	ዘዳግም 10÷17 (ያህዌ)	ራእይ 17÷14
ጉልበት ሁሉ የሚንበረከክለት	ኢሳይያስ 45÷22-23 (ያህዌ)	ፊልጵስዩስ 2÷10
የዳዊት ሥር	ኤርምያስ 23÷5-6 (ያህዌ)	ኤርምያስ 33÷15
ብቻውን ቅዱስ የሆነ	1ሳሙኤል 2÷2 (ያህዌ)	ሐዋርያት ሥራ 3÷14
በደሙ ከኅጢአታችን ያነጻን	ሐዋርያት ሥራ 20÷28	1ዮሐንስ 1÷7
ዓለማትን ገንዘቡ ያደረገ	ምሳሌ 16÷4 (ያህዌ)	ቄላስዩስ 1÷16
ከሁሉ በላይ የሆነ	ነህምያ 9÷6 (ያህዌ)	ሮሜ 9÷5
የማይለወጥ	መዝሙር 102÷24-27	ዕብራውያን 1÷8-12
የሰው ልጆች ብርሃን	መዝሙር 27÷1 (ያህዌ)	ዮሐንስ 8÷12
መንገድ	መዝሙር 16÷11 (ያህዌ)	ዮሐንስ 14÷6
መላእክትን ገንዘቡ ያደረገ	መዝሙር 103÷20 (ያህዌ)	2ተስላሞንጭ 1÷7
ለሰው ልጆች ዕረፍትን የሚሰጥ	ዘፀአት 33÷14 (ያህዌ)	ማቴዎስ 11÷28
የዘላለምን ሕይወት የሚሰጥ	ምሳሌ 19÷23 (ያህዌ)	ዮሐንስ 3÷36
ሙሽራ	ኢሳይያስ 54÷5 (ያህዌ)	2ቆሮንቶስ 11:2
ልብንና ከላሊትን የሚመረምር	ኤርምያስ 17÷10 (ያህዌ)	ራእይ 2÷23

አባሪ 3

የኢየሱስ ክርስቶስ አምላክነት ከዕብራውያን ምዕራፍ 1

ዕብራውያን ምዕራፍ 1	ሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች
1. እግዚአብሔር አብ እንደሚናገረው ይናገራል (ቀፋጥር 1-2)።	ዮሐንስ 1÷1:14፤ 8÷43-47
2. የእግዚአብሔር አብ የሆነው ሁሉ የእርሱም ነው (ቀፋጥር 2)።	ማቴዎስ 11÷27፤ ቄላስይስ 1÷16
3. እግዚአብሔር አብ የሆነውን ሁሉ እርሱም ነው (ቀፋጥር 3)።	ዮሐንስ 1÷1፤ 14÷9፤ ቄላስይስ 1÷15
4. እግዚአብሔር አብ የሚሠራውን ሥራ ሁሉ እርሱም ይሠራል (ቀፋጥር 3)።	ዮሐንስ 5÷19፤ ቄላስይስ 1÷17
5. እግዚአብሔር አብ ያለው ክብር ሁሉ እርሱም አለው (ቀፋጥር 6)።	ማቴዎስ 28÷17፤ ዮሐንስ 5÷23
6. ለእግዚአብሔር አብ ያለው ማዕረግ ሁሉ ለእርሱም አለው (ቀፋጥር 8:10)።	ኢሳይያስ 9÷6፤ ዮሐንስ 1÷1፤ 20÷28፤ ሮሜ 10÷9-13፤ ፊልጵስ 2÷9-11፤ ቲቶ 2÷3-14፤ 2 ጴጥሮስ 1÷1:11
7. እግዚአብሔር አብ ገዢ እንደሆነ ሁሉ እርሱም ገዢ ነው (ቀፋጥር 8-9)።	ሉቃስ 1÷33፤ ኤፌሶን 1÷21
8. እግዚአብሔር አብ የሠራቸውን ሥራዎች ሁሉ እርሱም ሠርቶአል (ቀፋጥር 10)።	መዝሙር 102÷25-27፤ ኢሳይያስ 44÷24፤ ዮሐንስ 1÷3፤ ቄላስይስ 1÷16
9. እግዚአብሔር አብ መመኪያ የሆነውን ያህል እርሱም መመኪያ ነው (ቀፋጥር 11-12)።	ዮሐንስ 14÷1፤ ዕብራውያን 13÷8

12)።

10. እግዚአብሔር አብ ከፍ ያለውን ያህል እርሱም ከፍ ብሏል (ቀፋጥር 13)።

ማቴዎስ 28÷18፤ ኤፌሶን 1÷20-22፤ ፊልጵስ 2÷9-11

አባሪ 4

ሥነ አፈታትን አስመልክቶ ተዘውትረው የሚታዩ ችግሮች

ከዚህ በታች በአጭሩ ለመመልከት የምንሞክረው፣ መጽሐፍ ቅዱስን በተሳሳተ መንገድ እንዳንተረጎም/እንዳንረዳ ሊጠቅሙን የሚችሉትን ነጥቦች ነው። እነዚህ ነጥቦች ቃለ እግዚአብሔርን በግልጽ ሲያጠኑ ሆነ፣ በአንድ ርእሰ ጉዳይ ላይ ከሌላ ሰው ጋር ሲወያዩ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መጠየቅ እንዲሁም መመሪያዎቹን መከተል መጽሐፍ ቅዱስን በተሳሳተ መንገድ እንዳይረዱ፣ የተረዱ ሰዎችንም እንዲያስተካክሉ ይጠቅሞታል።

1. የተሳሳተ ድምዳሜ ላይ እንዳይደርሱ የሚከተሉትን ጥያቄዎች ይጠይቁ

ሀ. በርግጥ መጽሐፍ ቅዱስ እንደዚያ ብሏልን?

አስረጅ፡- መጽሐፍ ቅዱስ ሴቶች ከወንዶች ያንሳሉ አይደሉም። 1ጢሞቴዎስ 6÷10 ገንዘብ የጎጢአት ሥር ነው አይደለም። የጎጢአት ሥር የሆነው ገንዘብን “መውደድ” ነው። ወንጌላት ኢየሱስ ክርስቶስ በግድግዳው “ውስጥ” ወይም በተዘጋ ቤት “ውስጥ” ዐለፎ ገባ አይሉም (ለምሳሌ፡- ዮሐንስ 20÷19:26)።

ለ. ክፍሉ በትክክል ተተርጉሞአልን?

አስረጅ፡- ምናልባት ሉቃስ 2÷1-2 መተርጎም የነበረበት፣ “ይህም ቄሬኔዎስ በሶርያ ገዥ በነበረበት ጊዜ የተደረገ የመጀመሪያው የሕዝብ ቁጠራ ነበር”

[አዲሱ መደመኛ ትርጉም የጥናት ጽሑፍ በዚህ ጉዳይ ላይ የሰጠውን ማብራሪያ እንዲሁም የተለያዩ የሉቃስ ወንጌል አንድምታዎች ክፍሉን በተመለከተ የሰጡትን አስተያየት ይመለከታል]። ዮሐንስ 1÷1 “...ቃልም ትንሽ አምላክ ነበር (a god)” ተብሎ መተርጎም በፍጹም የለበትም⁵¹። መጽሐፍ ቅዱስን ስንተረጎም ታማኝ መሆን የሚጠበቅብን ለቃሉ እንጂ፣ ለአስተምህሮአችን አይደለም።

ሐ. ምናልባት ክፍሉ በጥንት ዘመን ሲባዛ በተሳሳተ መንገድ ተገልብጦ (miscopied) ይሆን?

አስረጅ፡- 2ኛው-አል 10÷18፣ 1ዜና 19÷18 ላይ በ700 እና በ7,000 መካከል ያለው ልዩነት፣ በጥንት ጊዜ ክፍሉ ሲገለበጥ የተፈጠረ ስሕተት ሊሆን ይችላል። ይህ ዐይነቱ የግልበጣ ችግር በወል የሚስተዋለው በእንዲህ ዐይነቱ ጊዜ ነው።

መ. ይህ ክፍል የእናት ቋንቋው/የበኩረ ጽሑፉ ክፍል ነው?

አስረጅ፡- በማርቆስ 16÷12 ላይ ኢየሱስ፣ “በሌላ መልክ ተገለጠ” የሚለው ክፍል፣ ኢየሱስ ክርስቶስ በትንሣኤ አካሉ ብቻ እንደ ገተለጠ ከሚገልጹት የሐዲስ ኪዳን ክፍሎች ጋር የሚቃረን ነው። አብዛኞቹ ሊቃውንት እንደሚስማሙበት [በዚህ ክፍል የሚገኘው የዐረፍተ ነገር አስካክ፣ የቃላት አመራረጥ፣ ከነገረ መለኮት ይዘት ከተቀሩት ክፍሎች ጋር ያለመጣጣማቸው እንዲሁም ጥንታዊና ተአማኒነት ባላቸው የጥንት ቅጆች ውስጥ ይህ ክፍል አለመገኘቱ] የማርቆስ 16÷9-20 ያለው ክፍል፣ የማርቆስ ወንጌል አይደለም። በዚህ ጉዳይ ላይ ተጨማሪ ማብራሪያ ከፈለጉ፣ የአዲሱ በደበኛ ትርጉም እንዲሁም የ1980 ትርጉም የጥናት ጽሑፍ/የግርጌ ማስታወሻ (ማርቆስ 16÷9-20) ላይ ይመልከቱ። ልክ እንደዚሁ ሁሉ ክርስቲያኖችም አጠራጣሪ በሆኑ ክፍሎች ላይ አስተምህሮአቸውን መመሥረት የለባቸውም፤ ለምሳሌ ትምህርተ ሥላሴን 1ዮሐንስ 5÷7 ባሉ ክፍሎች ላይ መሠረት ማድረግ ስሕተት ነው።

ሠ. ክፍሉን በትክክል ተረድተነዋል?

አስረጅ፡- በማቴዎስ 12÷40 ኢየሱስ ክርስቶስ በመቃብር ውስጥ ለ72 ሰዓት እንደ ቆየ የሚናገር ይመስላል። በአንጻሩ ደግሞ ወንጌላት ኢየሱስ ክርስቶስ ዐርብ ሞቶ እሁድ ሟት ከሙታን እንደ ተነሣ ይነግሩናል (ማቴዎስ 27÷62-63፣ 16÷21፣ 17÷23፣ 20÷19፣ 28፣1፣ ማርቆስ 15÷42፣ 16÷1፣ 8÷31፣ 9÷31፣ 10÷34፣ 14÷58፣ 15÷29፣ ሉቃስ 9÷22፣ 18÷33፣ 24÷7፣46፣ 13÷32፣ 24÷21፣ ዮሐንስ 2÷19-20)። “ሦስት ቀንና ሦስት ሌሊት” የሚለው፣ የሦስት ቀንን ክፍሎች ለማሳየት ጥቅም ላይ የሚውል የዕብራውያን ፈሊጣዊ አነጋገር ነው አስቴር 4÷16፣ 5÷1። ይህን በትክክል ያልተረዳ ሰው እነዚህ ክፍሎች ሊገቡት አይችልም።

ረ. ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጪ ያሉ መረጃዎች በትክክል ተብራርተዋል?

አስረጅ፡- አንዳንድ ሊቃውንት የግብፃውያን የቀን አቈጣጠር ትክክል ነው የሚለውን ጉዳይ ታሳቢ አድርገው የፀአቱ (እስራኤላውያን ከምድረ ግብፅ የወጡበት) ታሪክ፣ መጽሐፍ ቅዱስ ታሪኩ ተከሥቶአል በሚልበት ጊዜ የተካሄደ አይደለም ባዮች ናቸው። የሚያስደንቀው ጉዳይ ግን ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ተቀባይነት ያገኙ ንድፍ ሐሳቦች፣ የፀአቱ ታሪክ የተካሄደው ቀድሞ ከሚገመተው ከ600 ዓመት ቀደም ብሎ እንደ ሆነ ይገልጻሉ። ይህ ደግሞ የግብፃውያኑ የቀን አቈጣጠርና በመጽሐፍ ቅዱስ ተዘግቦ የሚገኘው የፀአቱ ታሪክ አንድ መሆኑ ነው።

ሰ. የእግዚአብሔር ኀይልና ጥበብ ከሰዎች የአስተሳሰብ አድማስ በላይ የመሆኑ ጉዳይ ግምት ውስጥ ገብቶአል?

አስረጅ፡- መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር በፍጥረቱ ላይ የበላይ ገዥ መሆኑን፣ በአንጻሩ ደግሞ ሰዎች በሚሠሯቸው ሠናይም ሆነ እኩይ ሥራዎች ተጠያቂዎች መሆናቸውን ይገልጻል። እነዚህ ነገሮች እርስ በርሳቸው የሚቃረኑ ይመስላሉ፤ ነገር ግን ይህን ጉዳይ መረዳት የምንችለው፣ የእግዚአብሔርን ምጡቅነት ግንዛቤ ውስጥ ስናስገባ ብቻ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ አንድ እግዚአብሔር አለ ብሎን፣ እንደ አብ ሁሉ ኢየሱስ ክርስቶስም እግዚአብሔር ነው የሚለው ጉዳይ ሊጨበጥልን የሚችለው የእግዚአብሔርን ምጡቅነት ታሳቢ ስናደርግ ነው።

2. ተዘውትረው የሚታዩ የአፈታት ስሕተቶች

⁵¹ የአዲስ ዓለሚቱ ትርጉም (New World Translation) በመባል የሚጠራው የይሖዋ ምስክሮች የመጽሐፍ ቅዱስ “ትርጉም” ክፍሉን በዚህ መልክ ነው የተረጎመው።

ሀ. እውነታን፣ ከትእዛዝ ወይም ክፍላንት ወይም ደግሞ ከተስፋ ጋር ማቀያየጥ።

አስረጅ፡- የይሖዋ ምስክሮችም ሆኑ ሞርሞኖች የሐንስ 17÷21-23 በመጥቀስ እውነተኛዬቱ ቤተ ክርስቲያን ኅብረቷ ጠንካራ ሊሆን ይገባል ይላሉ። ነገር ግን ኢየሱስ አማኞች ኅብረት ይኖራቸው ዘንድ ጸለየ እንጂ፣ ኅብረታቸው ተከናውኖአል/ተፈጽሞአል አላለም።

ለ. ታሪካዊ ክሥተቶችን ከእውነታው አላቂ መተርጎም።

አስረጅ፡- የይሖዋ ምስክሮች በሐዋርያት ሥራ 15 ላይ ያለውን የኢየሩሳሌሙን ጉባኤ በመጥቀስ ድርጅታቸውን ከሚመሩት የአመራር አካላት ጋር ያመሳስሉታል፤ ነገር የኢየሩሳሌሙ ጉባኤ የተካሄደው በሐዋርያቱ ነው፤ ሐዋርያቱ ዛሬ እስከ ሌላ ደረስ አንዳችም ጉባኤ በኢየሩሳሌሙ ጉባኤ ሊመሰል አይችልም⁵² (የይሖዋ ምስክሮችም በመካከላቸው ሐዋርያ እንደ ሌላ ይቀበላሉ)።

ሐ. በአዲስ ኪዳን ውስጥ የተጠቀሱ የብሉይ ኪዳን ክፍሎች ቃል በቃል እንደ ተጠቀሱ አድርጎ ማሰብ።

አስረጅ፡- አንዳንድ ሰዎች ዕብራውያን 2÷7 እንዲሁም መዝሙር 8÷5 በመጥቀስ መላእክት አማልክት ተብለዋል ይላሉ።

መ. ክፍሉ የሚገኝበትን ሥነ ጽሑፋዊ ይዘት በግምት ውስጥ አለማስገባት።

⁵² አንዳንድ የወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት፣ ዛሬም ሐዋርያት አሉ የሚሉ አስተምህሮ አላቸው። እንዲያውም ሰዎችን “ሐዋርያ” በማለት ይጠራሉ። የዚህ መልእክት አቅራቢ “ሕይወት” መጽሔት ቀጥጥር 45፣ 46 እና 47 ላይ “በውኑ ሐዋርያት አሉን?” በሚል ርእስ በተከታታይ ባቀረበው ጽሑፍ፣ ዛሬ በእነዚህ ቤተ ክርስቲያናት በስፋት የሚታየው “የሐዋርያት” አስተምህሮ በጽሑፍ ቅዱሳዊ አለመሆኑ ብቻ ሳይሆን፣ በወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት አስተምህሮ ውስጥ ፍጹም ባይተዋር ነው ሰል ሞግቶአል።

አስረጅ፡- የይሖዋ ምስክሮች ምሳሌ 8÷22 ጥበብን በሰውኛ ዘይቤ በሚገልጽበት ዐውድ ውስጥ የሚገኝ ነው። ይህን ክፍል በቀጥታ በመተርጎም ይህ ጥቅስ የሚናገረው ኢየሱስ ክርስቶስ በአብ ስለ መፈጠሩ ነው ይላሉ፤ ይህ የክፍሉን ሥነ ጽሑፋዊ ቅርጽ ማዕከል ያደረገ አፈታት አይደለም።

ሠ. በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ የማይገኘውን ጉዳይ ወይም ክፍልፍሎሽ በቃሉ ውስጥ ጨምሮ ማንበብ።

አስረጅ፡- “የሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን” አማኞች በተጽውዖ ስምና በማዕረግ ስም መካከል ልዩነት አለ ይላሉ፤ ነገር ግን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንዲህ ዐይነቱ ክፍልፍል የለም። የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከታሉ፡- ዘፀአት 34÷14፣ ኢሳይያስ 7÷14፣ 9÷6፣ ማቴዎስ 1÷23፣ ራእይ 19÷13።

ረ. የግርጌ ማጣቀሻ አንድን ክፍል ከሌላው ክፍል ጋር በማጣቀሻነት ጠቅሷል ማለት ክፍሎቹ ተደጋጋፊ ናቸው ማለት ሳይሆን ይችላል። እንኳን የግርጌ ማጣቀሻዎች፣ መጽሐፍ ቅዱስ በምዕራፍና በቀጥጥር የተከፋፈለው በቅርብ ጊዜ ነው። ይኸውም ለጥናት እንዲያመች።

አስረጅ፡- “የሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን” ማቴዎስ 28÷19 እና የሐዋርያት ሥራ 2÷38 እርስ በርስ በማጣቀስ ኢየሱስ ክርስቶስ አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ ነው ማለት ስሕተት ነው።

3. ክፍሉን በረጋ መንፈስ በመመርመር ሊከሰቱ የሚችሉትን ስሕተቶች ያርሙ።

ሀ. ክፍሉንና ክፍሉ የሚገኝበትን ዐውድ ወይም ዐረፍተ ነገር በሙሉ ያንብቡ ወይም ሌላ ሰው እንዲያንብብዎ ያድርጉ።

አስረጅ፡- የይሖዋ ምስክሮች አብዛኛውን ጊዜ የ1ቆሮንቶስ 15÷50 የመጀመሪያ ክፍል ብቻ ይጠቅሳሉ፤ ነገር ግን ለትምህርታቸው ማስደገፊያ

ይሆናል በሚል ለሚጠቅሱት የመጀመሪያው ክፍል፣ የክፍሉ ሁለተኛው ክፍል ሙሉ ለሙሉ ያፈርሰዋል።

ለ. የመጠቀሙ የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም ከሌላው የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም ጋር መሠረታዊ ልዩነት አለው ወይስ የለውም የሚለውን ጉዳይ ለማጣራት አንድን ክፍል በተለያዩ የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉሞች ይመልከቱ።

አስረጅ፡- የይሖዋ ምስክሮች ኢየሱስ ፍጡር ነው ለማለት ራእይ 3፡14 ከ1954 ትርጉም ይጠቅሳል፤ ነገር ግን ክፍሉ በ1980 እንዲሁም በአዲሱ መደበኛ ትርጉም ከ1954 ትርጉም የተለየ ሀሳብ እንዳለው እናያለን። የ ትርጉምም ቢሆን እነሱ የሚሉትን ዐይነት ትምህርት እንደሌለው ልብ ይሏል።

ሐ. ከክፍሉ በፊትና በኋላ ያሉትን ክፍሎች በደንብ ይመልከቱ (የሚያነቡት የምዕራፉን የመጀመሪያ ቀጥር ቢሆን እንኳ)። ይህን ማድረግ ችግሩን ሊፈታው ወይም ደግሞ ክፍሉን በተሳሳተ መንገድ እንዴት ተተረጉመ የሚለውን ጉዳይ እንዲያውቁ ያደርጋታል። ይህ መሠረታዊ ጉዳይ ስለሆነ ቢያንስ ሦስት አስረጆችን እናቅርብ፤

- (1) የይሖዋ ምስክሮች ሉቃስ 12፡32 ሲጠቅሱልዎ ቀጥር 31 ያንብቡላቸው።
- (2) የይሖዋ ምስክሮች ዮሐንስ 2፡19 የሚያመለክተው ቤተ ክርስቲያንን ነው ባዮች ናቸው ቀጥር 22 ያንብቡላቸው።
- (3) የይሖዋ ምስክሮች 1ዮሐንስ 4፡1 ላይ ያለውን ክፍል በተሳሳተ ምንገድ መተርጎማቸውን 3፡24 ገሐድ ያወጣዋል።

ሠ. ክፍሉን ወይም ርእሰ ጉዳዩን በዚህ መልኩ ለምን እንዳብራሩት ወይም ሊረዱ እንደ ቻሉ ይጠይቋቸው። ይህን ጥያቄዎን ለማብራራት የሚሄዱበት መንገድ ወይም ሙግት የተሳሳተ እንደ ሆነ ሊረዱ ይችላሉ።

ረ. በውይይቱ ጣልቃ ደግመው ደጋግመው “አይደለም እንዴ?” ወዘተ በማለት የሚጠይቅዎትን ጥያቄ አይመልሱ። ብዙውን ጊዜ መናፍቃን እንዲህ የሚያደርጉት እርስዎን ለማሳሳት ብለው ነው። እነርሱ በክፍሉ ወይም

በርእሰ ነገሩ ላይ ማብራሪያቸውን ከጨረሱ በኋላ፣ እርስዎ የራስዎን ማብራሪያ ይስጡ። የክፍሉን ትምህርት በትክክል ያልተረዱት ከሆነ ወይም የእርስዎ መሠረተ እምነት በርእሰ ጉዳዩ ላይ ምን እንደሚል በሚገባ የማያውቁ ከሆነ፣ በግልጽነት ክፍሉን ወይም ርእሰ ጉዳዩን በሚገባ እንደማያውቁት ነገር ግን በሌላ ጊዜ አጥንተው በመምጣት ማስረዳት እንደሚችሉ ይገለጹ።

በጸሐፊው የተዘጋጁ ሌሎች መጻሕፍት

- ዐበይት መናፍቃን
- የሥነ ምግባር መርሐ
- ውርጃን ሕጋዊ እናደርጋለን?
- የሐዋርያት ቤተ ክርስቲያንና ትምህርተ ሥላሴ
- የይሖዋ ምስክሮችና አስተምህሮአቸው በቃለ እግዚአብሔር ሲመዘን
- የአዲሲቱ ዓለም ትርጉም ጥሩ የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም ነውን?
- እግዚአብሔርን በተመለከተ ልጆች የሚጠይቋቸው 101 ጥያቄዎች
- መጽሐፍ ቅዱስን በተመለከተ ልጆች የሚጠይቋቸው 102 ጥያቄዎች
- ትክክልና ስሕተትን በተመለከተ ልጆች የሚጠይቋቸው 103 ጥያቄዎች

እንዲሁም ሌሎች

፵፭፻፵፬፻፵፮

በጸሐፊው እየተዘጋጁ ያሉ መጻሕፍት

- የአስተምህሮተ ሥላሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ፣ ታሪካዊና ሥነ አመክንዮአዊ መሠረት
- “የሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን” አስተምህሮ በቃለ እግዚአብሔር ሲመዘን

- እኩይ፡- የነገረ መለኮትና የፍልስፍና ትንታኔ
- በውኑ እግዚአብሔር አለን? ፍልስፍናዊ ጥናት (ትርጉም)
- የፍልስፍናና የነገረ መለኮት መዝገበ ቃላት
- የመጽሐፍ ቅዱስ ጠንካራ ምንባባት
- መሠረታዊ የክርስትና ትምህርት
- ጥያቄዎቻችሁና መልሶቻቸው
- የሥነ ምግባር ርእሰ ጉዳዮች
- የትንሣኤው ማግበረሰብ
- የብሉይ ኪዳን መክፈቻ
- የሐዲስ ኪዳን መክፈቻ
- የሃይማኖት ፍልስፍና
- የፖለቲካ ፍልስፍና
- ዐቃቤ ክርስትና
- ሥነ አመክንዮ
- ነገረ ክርስቶስ

ገለጻ

ሥላሴን ለማሳየት በዚህ መጽሐፍ ላይ የተጠቀምንበት ይህ ምልክት “ትሪክዊትራ ይባላል” (The Triquetra)።

ትሪክዊትራ እጅግ ጥንታዊ የሆነና የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ሥላሴን ለማሳየት ትጠቀምበት የነበረ ምልክት ነው። እኩል መጠን ያላቸው ሦስቱ ቀስቶች እንዲሁም የማዕከሉ ሦስት ማዕዘን ሥላሴን የሚገልጽ ሲሆን፣ የቀስት ቅርጽ እንዲኖራቸው የተፈለገበት ምክንያት ደግሞ አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ ዘላለማውያን መሆናቸውን ለማሳየት ነው። እርስ በርስ መቈላለፋቸው ደግሞ፣ በሥላሴ አካላት መካከል መከፋፈል እንደሌለ ለመግለጽ ታስቦ ነው። ይህ ሥዕላዊ ገለጻ ከጥንታዊነቱ አንጻር የተጠቀምንበት እንጂ፣ ትምህርተ ሥላሴን ይወክላል በሚል እንዳልሆነ ልብ ይሏል።

ፀጋጋግጥጥጥጥጥጥ